

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

3

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 2001

POZOR: OPREMA VAM LAHKO REŠI ŽIVLJENJE

MAMMUT

Vrvi, plezalni čevlji, pasovi, oblačila, nahrbtniki.

Za katalog in dodatne informacije pokličite:

T.E.R.R.A., Slovenska 17, 2000 Maribor, telefon: +386 02 2500 966, fax: +386 02 2500 967

E-mail: terraclimb@siol.net

www.promel.si/terra

www.mammut.ch

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 2001

3

letnik CI

izhaja od leta 1895

vsebina

Viki Grošelj	Spomenik Slovencem ob koncu stoletja	98
Marjan Raztresen	Izbrisani, pozabljeni	99
	Priznanja za najboljše alpiniste	100
Marjan Raztresen	Onemel je baržunasti glas	101
Neža Maurer	Odsanjano	102
	Poti med turizmom in gorništvom	103
Igor Zlodej	Kulturni spomenik državnega pomena	104
Pavle Šegula	Nova izdaja Slovarja za planince	106
Veronika Viltušnik	Ob koncu leta	107
Julijana Hočevar	Gora je sreča, je ljubezen	108
Franc Zabukošek	Fran Kocbek in njegova dediščina	109
Pavel Dimitrov	Našel sem pozabljen Blažejev preduh	111
Zvonko Čemažar	Nekoč se dečku je sanjalo	113
Dr. Henrik Tuma	Planinski spisi, Imenoslovje Jul. Alp	114
	Zorko Jelinčič med prezrtjem in mitom	118
Arnold Lešnik	Torej naj bo srečno!	122
Milan Vošank	Dve turnosmučarski zgodbi	124
Pavel Pavlovec	Pohorje nam je priraslo k srcu	130
Marjan Bradeško	Ko barve poslednjič zažare	132
Milena Ožbolt	Notranjci	133
Aleš Tacer	Gôri	133
Marjeta Štrukelj	Da ne skrenem s poti	134
Dušan Škodič	Nekaj hribovske okroglih	135
	Odmevi	137
Olga Kolenc	Najina planina	137
	Društvene novice	138

Slika na naslovni strani: **Silvestrsko smučanje na razglednem Obirju**

Foto: Arnold Lešnik

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelink. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 2001 znaša 5400 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 2001, posamezna številka stane 600 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

SPOMENIK SLOVENCEM OB KONCU STOLETJA

VIKI GROŠELJ

Reinhold Messner, *Die grossen Wände*, BLW München, 2000, 23 x 27 cm, cena 496 Sch.

»Velike stene gorá, vedno znova izpostavljene kot »zadnji problemi«, so določale alpinizem že več kot sto let. Te pripovedi o njih in zgodbe, ki so nastajale ob njih, dajejo vpogled v nezemski svet, poln težav in nevarnosti, kamor si drznejo le najboljši med najboljšimi. S pričevanji plezalcev in njihovimi pogledi na določena obdobja sem hotel ohraniti dih življenja, ki od vsega začetka pripada tem stenam. Stenam, ki ostajajo arena velikih plezalcev – ideal in cilj – tudi za jutri«.

Reinhold Messner

Pri Münchenski založbi BLW je konec leta 2000 izšla knjiga *Velike stene* (*Die grossen Wände*), najpopolnejši pregled dogajanj v vrhunskem alpinizmu dvajsetega stoletja. Tako avtor kot tudi tema, ki jo je obdelal, napovedujeta kar se da objektivno in strokovno utemeljen pregled dogodkov, ki so ustvarjali in krojili vrh svetovnega alpinizma, pri tem pa dvigali meje mogočega vse višje. Messner je slovenski javnosti znan kot najboljši alpinist in predvsem himalajec minulega stoletja, med strokovno javnostjo pa kot kronist in ocenjevalec dogajanj v alpinizmu soglasno uživa sloves svetovne avtoritete številka ena.

Iztekanje stoletja in tisočletja je kar klicalo po ocenjevanju vrhunskih dosežkov v alpinizmu, tej dejavnosti z izjemno tradicijo v državah razvitega sveta. Messner si je pri zbiranju podatkov pomagal s sodelavci iz držav, ki v alpinizmu kaj pomenijo. Zaprošil me je, naj zberem podatke za Slovenijo. Po nekaj mesecih dela in številnih prošnjah akterjem slovenskih vrhun-

skih dosežkov (na koncu se mi je že začelo dozdevati, da najahtevnejši del slovenskega alpinizma ni plezanje samo, ampak zbiranje informacij o tem) sem le zbral zajeten dosje pričevanj in ga poslal avtorju, potem pa z zanimanjem čakal na rezultat.

Messner začne knjigo z velikimi stenami Evrope, ki so med alpinisti že na začetku stoletja pritegovale pozornost in klicale k reševanju »zadnjih problemov«. Triglavska je prva med prvimi in kot lahko bralec razbere v nadaljevanju, sploh ne po naključju. Piše o nemških plezalcih in njihovih poskusih, njim enakovredne pa omenja slovenske – **Juga, Potočnika, Tominška, Čopa, Gostišo** ter ženske plezalko **Debelakovo, Jesihovo** in **Fajdigovo**.

Preko sten italijanskih Dolomitov, Monte Agnerja in Civate preide na Centralne Alpe in se osredotoči na tri spet »zadnje probleme«: Alp, na Eiger, Grandes Jorasses in Matterhorn. Doda jim še nekaj velikih klasičnih sten, kot so Piz Badile, Dru in Dych Tau v Kavkazu, ki ga prišteva k evropskim goram, in nadaljuje z izvenevropskimi, Južno steno Aconcague (Slovenci smo spet omenjeni) in južno steno Pik Komunizma.

Že v uvodu v najpomembnejši del knjige – *Velike stene Himalaje* imamo Slovenci osrednje mesto. Začne ga z nemško-južnotirolsko odpravo v Rupalsko steno Nanga Parbata leta 1970, nadaljuje pa z našo odpravo v Južno steno Makaluja leta 1975. Podrobno opiše njen potek, se pokloni velikemu vodji in strategu **Alešu Kunaverju** in naš uspeh opiše z besedami: »... Tako ču-

Še eno predavanje

Silvo Karo je imel 19. februarja v Kosovelovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani zelo odmevni predavanji. Tako kot je bila raznolika in kakovostna njegova alpinistična pot, je bilo raznoliko in zanimivo tudi predavanje, ki se ni držalo sicer že kar ustaljenega vzorca takšnih predstavitev, ampak je predavatelj primerno kronološkemu pregledu svoje alpinistične poti uporabljal enkrat diase, drugič spet filmske posnetke. Tako smo lahko videli ne le razvoj njegovih alpinističnih sposobnosti, ampak tudi fotografske in filmske tehnike. Gledalci so uživali ob pogledu na dogodke in v predstavitvi teh. Na smemo pozabiti, da je film *Sfinga*, zadnji Karov plezalski uspeh v Južni Ameriki, ki je sicer njegova posebna ljubezen, doživel premiero in bil lepo sprejet.

Cankarjev dom se je zaradi doseženega uspeha in velikega zanimanja za dogodek odločil za ponovitev, ki bo 2. aprila ob 20. uri v Linhartovi dvorani, kjer so tehnične zmogljivosti veliko boljše kot v manjši Kosovelovi dvorani.

N. M.

dovito oblikovana stena! Tako čista linija! Tako fascinantna smer! Idealen vzpon! Velik uspeh skupinskega dela in tovarištva, ki ga Slovenci niso samo idealizirali, ampak tudi udeležili. «

Pri predstavitvi prehoda iz klasičnih odprav v velike himalajske stene, v reševanja problemov na alpski način, Messner izpostavi enega od junakov Daulagirija **Staneta Belaka**. Messner se je z majhno ekipo leta 1977 v alpskem slogu lotil južne stene Daulagirija, a ni uspel. Na enak način je bil Belak štiri leta kasneje bistveno uspešnejši. V dramatičnem vzponu se mu je skupaj z **Berčičem** in **Tratnikom** uspelo prebiti čez njo v desnem delu. Kot nadgradnjo Belakovega podviga pa Messner izpostavlja **Humarjev** vzpon preko centralnega dela stene leta 1999. Obenem Humarjev Daulagiri ocenjuje kot najmlajši mejnik v osvajanju najtežjega, česar se je človek lotil v Himalaji.

Vrhunec knjige je poglavje Največje stene. V njem predstavlja največje dosežke v Himalaji od leta 1970 naprej. Poleg slike stene so navedeni še osnovni podatki o gori, opravljenem vzponu in ponekod še citati akterjev. 32 izbranih največjih dosežkov si plezalci po državah delijo takole: Avstralcem, Norvežanom, Francozom in Švicarjem gre po eden, Rusom dva, Angležem, Američanom in Čehom po trije, po štirje pripa-

dajo Nemcem, Italijanom in Japoncem, Poljaki so sami na drugem mestu s petimi, na prvem pa z osupljivimi osmimi prepričljivo Slovenci! Njegov izbor je tak: južna stena Makaluja 1975, severna stena Čo Oja 1988, jugozahodni steber Kangčendzenge 1991, poskus v južni steni južnega vrha Džanuja, prvi vzpon na Menlung Tse 1992, severozahodna stena Ama Dablama 1996, zahodna stena Nuptseja 1997 in južna stena Daulagirija 1999.

Avtor je na koncu pregleda zapisal: »Kako prepričljivo Slovenci v zadnjih letih prevladujejo kot plezalci velikih sten, dokazujejo še impozantne smeri v južni steni Šiša Pangme 1989, jugozahodni steni Apija, južni steni Nampe, severozahodni steni Bobaye, vse 1996, in severni steni Gyačung Kanga 1999.«

Messnerjeva knjiga Velike stene je brez dvoma največji in najpomembnejši spomenik slovenskim dosežkom v izjemno zahtevni in konkurenčni areni svetovnega alpinizma, pa tudi dokončno priznanje: Slovenci smo v svetovnem alpinizmu prvi med prvimi.

Knjiga, ki ji je dodana zgoščenka, na kateri avtor dodatno komentira trinajst svojih soočenj z velikimi stenami, je izšla v nemščini, pripravljajo pa že prevod v angleščino in nekaj drugih svetovnih jezikov.

Delo kar kliče tudi po slovenskem prevodu.

namesto komentarja

IZBRISANI, POZABLJENI

*S Planinsko zvezo Slovenije se dogaja nekaj usodnega: nekdanje vrednote so na marsikaterem področju postale nične, menda je vse samo še denar, nekdanj najbolj zaslužni člani najbrž ne bodo imeli na straneh Planinskega vestnika večnega spomina niti v obliki fotografije in kratkih poslovnih besed. O tem premišlujem, ko poslušam alpinista, gorskega reševalca, gorskega vodnika, enega od junakov prve slovenske himalajske odprave, varstvenika gorske narave in učitelja planinstva v najširšem smislu **Marjana Keršiča-Belača**.*

*V soboto, 3. februarja letos, je na zborovanju slovenskih gorskih vodnikov posredno zvedel, da postaja popolna ničla. Ima sicer izkaznico Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) s številko 18, v njej piše, da je postal pripravnik za gorskega vodnika leta 1947, da je izprašan in potrjen gorski vodnik od 25. februarja 1997, ko so bili slovenski gorski vodniki po desetletjih spet mednarodno priznani in sprejeti v mednarodne vodniške organizacije, pod te podatke je podpisan predsednik ZGVS **Marko Štremfelj**, v*

izkaznici so predsednikov podpis, žig in znamkice od leta 1997 in tudi za letošnje leto, kar pomeni, da je izkaznica veljavna – čez zabeležko, da je imetnik te izkaznice gorski vodnik in ima za opravljanje svojega poklica dovoljenje pristojnega organa Republike Slovenije, pa je pritisnjen žig »neveljavno«. V izkaznici je še žig, da je njen lastnik od začetka letošnjega februarja prostovoljni član ZGVS in ni vpisan v imenik aktivnih gorskih vodnikov.

Belač zdaj pač ni aktivni gorski vodnik, kot ni še marsikdo, ki je včasih bil – toda Belačevega imena (in nemara še katerega drugega imena iz vrst nekdanjih slovenskih gorskih vodnikov) ni niti v brošuri »Seznam gorskih vodnikov in vodniške tarife«, ki jo je izdalo ZGVS, čeprav ima njegov lastnik izkaznico, s katero se lahko vsak trenutek izkaže, da gorski vodnik v resnici je. Njegovega imena ni niti med aktivnimi gorskimi vodniki z mednarodno licenco in niti med »navadnimi« aktivnimi gorskimi vodniki, kjer so navedeni tudi ljudje, ki že zelo, zelo dolgo niso nikogar peljali v gore, nekateri pa razen prijateljev sploh nikoli nikogar, ni ga niti med neaktivnimi gorskimi vodniki in seveda niti med častnimi gorskimi vodniki, ker je na tem seznamu nasploh samo eno ime.

Belaču ostanejo samo njegovi vodniški in alpinistični dnevniki, ki jih je s svojo kaligrafsko pisavo vse življenje skrbno pisal in v katerih je popisan vsak njegov gorski obisk, tudi vodništva in reševanja.

Organizacija, ki naj bi pestovala svoje tako svetle zglede, pa ga ne pozna več.

Marjan Raztresen

PRIZNANJA ZA NAJBOLJŠE ALPINISTE

V hotelu Krnes v Črni na Koroškem, v slovenski pokrajini torej, katere alpinisti so bili lani tako zelo uspešni, tudi v Himalaji, je Planinska zveza Slovenije 9. februarja letos slovesno razglasila največje alpinistične dosežke v letu 2000 ter najboljši lanskeletni alpinistki in alpinistu, najuspešnejšemu perspektivnemu alpinistu in najuspešnejšemu alpinističnemu smučarju podelila priznanja.

Najuspešnejša alpinistka lanskega leta je **Tina di Batista**, najperspektivnejši alpinist **Urban Ažman**, najuspešnejši alpinist **Marko Prezelj** in najuspešnejši alpinistični smučar **Davorin Karničar**. Od četverice se slovesnosti ni udeležil edinole Marko Prezelj.

Ob podelitvi priznanj je zbrane in še predvsem nagrajence nagovoril podpredsednik Planinske zveze Slovenije in načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva **Tone Škarja**, ki je dejal:

»Ob slovesnostih, kot je današnja, nas posebej vesele dosežki sami, saj so dejanja tisto, kar prinaša ugled našemu alpinizmu – tako doma kot zunaj. Dejanja so seveda last njihovih stvariteljev, a ker so javna, so hkrati last tudi vseh nas. Tako je v športu, v umetnosti in znanosti, in tudi v državi. Z dobrimi stvarmi in zmagovalci se radi poistovetimo; takrat smo pač 'Mi' z veliko začetnico.

V našem alpinizmu smo že razvajeni, da je razglašeni vrhunski dosežek vrhunski tudi v svetovnem merilu. Zadnjega četrto stoletja je Slovenija nenehno v najožjem svetovnem vrhu, čeprav so razglašeni najuspešnejši alpinisti večinoma vsako leto drugi. Iz tega lahko sklepamo (v resnici tudi vemo), da je kvaliteten alpinistov več, ne le eden, in da ta kvaliteta brez posebnih težav prehaja iz rok v roke, iz roda v rod. To kaže na dvojce: da je vzgoja urejena, oziroma, če nič drugega, da starejša generacija brez zadržkov posreduje izkušnje in znanje mlajši; ter da smo alpinisti kljub izrazitemu individualizmu sposobni medsebojno sodelovati, kadar to zahteva narava cilja, pa naj bo zaradi njegove težavnosti ali kompleksnosti. Temu se pravi državotvornost – v malem, seveda.

Ta trenutek, konec tisočletja in stoletja, nas izziva k pogledu nazaj, in ta pogled nas seveda navdaja z zadovoljstvom, nas pa hkrati navdaja z radovednostjo, kaj se nam oziroma našemu alpinizmu obeta v prvih desetletjih novega tisočletja in stoletja. Pogoji bodo gotovo drugačni oziroma so drugačni postajali že celo zadnje desetletje. Če je bilo nekoč medsebojno sodelovanje osnovni pogoj, da se je v Himalajo sploh lahko šlo, saj sam nihče ni mogel tako daleč in za toliko denarja, potem je zdaj že precej drugače. Država je sicer že pred dvajsetimi leti prenehala biti skoraj edini financer himalajskih odprav, res pa je, da so še več kot desetletje po tem »umiku« sponzorji ubogali vodilne politike. Tako se je financiral skoraj ves vrhunski šport v Sloveniji, včasih

tudi kaka večja himalajska odprava. V zadnjem desetletju pa vse bolj prevzemajo finančno breme pravi sponzorji, torej tisti, ki vidijo v tem ekonomsko propagando, torej promocijo podjetja in v končni posledici dobiček. To ni nič narobe, saj gre navsezadnje za poslovni odnos: alpinizem daje storitev, sponzor jo plača. Alpinisti imajo dve možnosti pristopa. Lahko se vsak sam bori za sponzorska sredstva oziroma jih išče, hkrati pa neusmiljeno 'pobija' konkurenco svojih kolegov. Lahko pa organizirano tržijo svoje akcije oziroma jih ponujajo v podporo. Prvi način bo vse bolj naključno rojeval dobre dosežke, za drugega je pa na strani alpinizma potrebna dobra organizacija, načrtno delo in soglasje. Nujno je seveda to drugo. V nasprotnem primeru bo prelomnica tisočletja in stoletja hkrati tudi točka zrcalnega obrata in bi čez čas naš alpinizem spet prišel tja, od koder je prišel, le da precej prej, saj gre navzdol hitreje. Medsebojno tekmovanje namreč pri najpomembnejših ciljih našega alpinizma ne izključuje medsebojne solidarnosti na višji ravni. 'Bratstvo v orožju' ni prazen pojem, je osnovni pogoj državotvornosti. Lahko tekmujemo, včasih se lahko celo ne maramo, a prav zaradi 'bratstva' se moramo med seboj spoštovati in si pomagati.

Organizacijo – pogojno rečeno Slovenski alpinistični klub – bo treba postaviti ne samo zaradi ravnotežja pri razmerjih s sponzorji. Večjo prepoznavnost in težo bo moral imeti tudi nasproti drugim športom in njihovim združenjem. Nič manj pa močnejša organizacija alpinizma ni potrebna zaradi zaznavno močnih sredobežnih silnic znotraj samega slovenskega planinstva. Če se planinstvo lahko brez posebne škode za samo dejavnost organizira bolj regijsko in se še bolj decentralizira, bi bil za alpinizem, vsaj za njegovo vrhunsko dejavnost, pa tudi vzgojo, ta proces poguben. Preprosto ne bi bilo dovolj kadra, ne organizacijskega in ne športnega. Vsak vrtiček bi vegetiral zase, nekateri celo dobro, le kaj večjega ne bi mogli več spraviti skupaj. Niti en vrhunski alpinist se do svojega – in s tem tudi našega – vrha ni povzpел povsem sam. In pri tem denar ni bil edini pomembni dejavnik; najmanj toliko sta pripisovala vzgojo v najširšem pomenu in organiziran proces.

Toliko za razmislek ob tej počastitvi alpinistov in alpinizma. Kot smo starejši ponosni, da je v današnjih priznanjih tudi košček našega prizadevanja, se sme pričakovati tudi od njihovih sedanjih prejemnikov (in njihovih vrstnikov), da bodo del svojega znanja, izkušenj in energije oplemenitili s predajo svojim naslednikom. Šele to rojeva resnično zadovoljstvo, bolj kot sam prejem priznanj.

Vse čestitke za dosežke in enako dobre želje za napredek!«

ODŠEL JE FRANCI PAVŠER, KI JE RADIJSKIM POSLUŠALCEM PŘIBLIŽEVAL PLANINSTVO

ONEMEL JE BARŽUNASTI GLAS

MARJAN RAZTRESEN

Tako dolgo je že tega, da je komaj še res, ko smo se tistega avgustovskega dne z avtobusom pripeljali do Mojstrane in jo po takratni vsesplošni navadi ubrali po cesti proti Vratom. Za skupno pot na visoko praznovanje Triglava smo se že v Ljubljani dogovorili **Franci Pavšer**, **Tomaž Terček** in jaz, pridružil se nam je še takratni novinar **Tone Vahen**, ker je Francija prosil, naj bi ga vzeli s seboj, ker še ni bil »tam gor«, pa je šel z nami tudi **Mirko Strehovec**, naš radijski novinarski kolega.

Edino s Francijem sva že kdaj prej skupaj ubirala planinske poti, vsi pa smo vedeli, da je od nas samo Mirko nasploh prvič v gorah; bolj kot ta športna dejavnost so ga zanimali nogomet in drugi športi, predvsem z žogo. Pot se je kajpada vlekla in ko smo prišli v Vrata, je Mirko prvič vprašal, ali bomo že kmalu na vrhu. Drugič je bilo, ko smo se začeli vzpenjati Čez prag in potem je taisto do Begunjskega studenca vprašal še velikokrat. Predvsem pri studencu, ki je takrat še dobro curljal in ob katerem še ni bilo nobenih kupov odpadkov, se je odločil: če ne bomo čez četrto uro na vrhu, name ne računajte več.

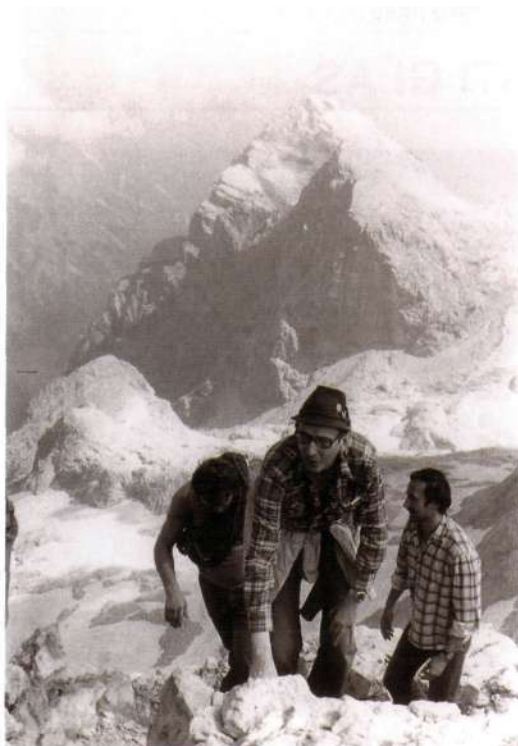
Vendarle smo prišli do Kredarice in tam pošteno proslavili predvsem Mirkov višinski rekord, večer pa je bil nabit z domislicami, katerih avtor je bil velik del Franci. Klicali smo se playboy ali Jože – tako je namreč dolgo let Franci imenoval vsakogar, pa naj ga je še tako odlično poznal ali ga je videl prvič. Na koncu smo bili vsi Jožeti, s Francijem vred.

Navsezgodaj jutraj smo odrinili iz kočice proti vrhu, pri skali tik nad takrat še velikim Triglavskim ledenikom, na kateri je zdaj velikanska markacija, pa se je Mirko vlegel na zelo navpičen kamen in izjavil, da bo to njegov življenjski višinski rekord, ker v prav kratkem času zanesljivo še ne bomo na vrhu gore. Predvsem Franci ga je med našim huronskim krohotanjem in zbadanjem z resnim obrazom spodbujal, da njune radijske hiše vendar ne more tako zelo osramotiti – in tako smo skupaj prišli do Aljaževega stolpa, od koder je Franci tistega 26. avgusta leta 1978, ob 200-letnici prvega pristopa na najvišjo slovensko goro, spet opravil neposredni radijski prenos z vrha Triglava, kot je 23. avgusta 1964 opravil prvega z vrha Triglava v zgodovini slovenskega radia, drugi pa smo o proslavljanju na vrhu Triglava poročali vsak za svoj medij. Že leta 1966 se je prvič v neposrednem radijskem prenosu oglasil tudi s Kredarice ob 70-letnici Triglavskega doma.

Franci, letnik osemintrideset, se je rodil v Splitu, ker so očeta – žandarmerijskega častnika pač poslali tja na službovanje, in tam obiskoval prva dva razreda osnovne šole, po koncu vojne pa se je družina vrnila v Slove-

V gorah je imel vedno na glavi zelen planinski klobuček; med enim od neposrednih prenosov z vrha Triglava, za katerega je bil tonski mojster Matjaž Culiberg.

Franci Pavšer na poti na Triglav na proslavljanje 200-letnice prvega pristopa na to goro

nijo, domov v Žiče na Štajersko. Kadar je mnogo pozneje nanese beseda o tem, od kod je doma, je vedno dejal, da je iz Žič pri Slovenskih Konjicah.

Gimnazijo je obiskoval v Celju, kjer je bil njegov profesor tudi **Tine Orel**, ki ga je zastupil z ljubeznijo do narave in predvsem do gor. Po maturi je odšel v Ljubljano, kjer je imel namen kaj študirati, vendar ga je življenje speljalo na druga pota. Kot strasten in dober sestavljalec križank je nekaj svojih izdelkov ponudil časopisom, ki so jih objavili, ker so bili pač dobri, leta 1962 pa se je prijavil na razpis za radijskega športnega reporterja in bil kot edini od neštevilnih prijavljenih sprejet v uredništvo, v katerem sta bila do njegovega prihoda samo **Slavko Tiran** in **Stane Urek**.

Francija niso pretirano zanimali športi, nad katerimi je zdihovala večina mladih fantov, igre z žogo, ampak predvsem kolesarstvo, planinstvo, smučanje in atletika. Tega se je lotil in predvsem to – ob tem pa še marsikaj drugega – je potem delal vse življenje – zaradi potreb svoje radijske hiše in iz ljubezni do takrat medijsko skoraj zanemarjenih športov in dejavnosti.

Bil je radijski poročevalec in komentator s petnajstih olimpijskih iger, osmih zimskih in sedmih poletnih. Bil je prvi slovenski radijski reporter, ki se je v eter »v živo« oglasil iz letala nad Slovenijo. Za novinarsko delo je kot edini slovenski športni novinar doslej prejel nagrado iz sklada Toneta Tomšiča, za delovanje na športnem

področju je prejel Bloudkovo plaketo, za življenjsko delo na radijskem področju zlati mikrofoni Mirka Strehovca, za zasluge na planinskem področju šele pred nekaj leti zlato značko Planinske zveze Slovenije, na katero je bil še posebno ponosen.

Prehodil je veliko planinskih poti in bil na številnih slovenskih gorskih vrhovih, dve gori pa sta bili njegova nikoli uresničena velika želja: »Žal mi je, da nisem bil na Špiku, in prav jezi me, da nisem bil nikoli na Stolu.« je nekajkrat dejal v intervjujih svojim časopisnim kolegom. »Verjetno bosta ti dve gori ostali prazen list v moji planinski beležnici.«

Še ena želja se mu ni uresničila: da bi s sinom, ki je tudi Franci in tudi uspešen radijski reporter, skupaj poročala z olimpijskih iger.

Pred nekaj več kot petimi leti sva se – kot pogosto na različnih medijsko zanimivih dogodkih – spet srečala na ljubljanskem letališču Brnik, kot sva se mnogokrat pred tem, ko se je iz tujine vrnila slovenska alpinistična odprava. Predvsem Jezerjani so svojima **Davu** in **Dreju Karničarju**, ki sta presmučala Anapurno od vrha do baznega tabora, že na Brniku pripravili nadvse lep sprejem, vrhunec proslavljanja pa so napovedali na Jezerskem. Ker sam ni nikoli vozil avtomobila, ker da je novinarsko delo že brez tega dovolj zahtevno, kot je govoril, sva se skupaj odpravila po dolini Kokre, se spotoma nekajkrat ustavila in se zelo pozno ponoči vrnila v Ljubljano, med vožnjo pa vseskozi filozofirala o alpinizmu in gorništvu nasploh, o izvrstnih »naših«, o skrajnih mejah možnega na tem področju, o absolutni veličini številnih slovenskih dosežkov z marsikaterega področja in še o marsičem, kar pride pozniša razpravljalcema pač na misel.

Leta 1998 se je upokojil, pred letom ali kaj so se pokazale posledice nerednega in s stresi obremenjenega novinarskega življenja. Prve lanske decembrske dni je umrl, 7. decembra 2000 so ga pokopali na ljubljanskih Žalah. Želja njegovih najbližjih je bila, naj prijatelji in znanci namesto cvetja na njegov grob pošljejo denar prebivalcem Loga pod Mangrtom, ki jih je narava tako hudo udarila.

Ko bi mogel, bi mi gotovo rekel: »Jože, sam bi zanesljivo podpisal tako pametno odločitev!«

Odsanjano

NEŽA MAURER

*Na skalnem vrhu.
Vse lepote pod mano.
Moje! Moje!*

*Razširim roke,
zaprem oči –
in se vržem navzdol.*

POTI MED TURIZMOM IN GORNIŠTVOM

Ugotovitve, da je gorski turizem sestavni del slovenskega turizma, kar je bilo povedano na letošnjem sestanku med predstavniki Turistične in Planinske zveze Slovenije s predsednikoma obeh društvenih organizacij na čelu, **dr. Marjanom Rožičem** in **Andrejem Brvarjem**, seveda ne smatramo za veleizjavo, je pa pomembno, da sta se obe organizaciji naposled začeli pogovarjati o skupni razvojni strategiji tega dela turizma. Čeprav je bilo lansko leto po osamosvojitvi Slovenije na turističnem področju najuspešnejše doslej, je za njegov razvoj še veliko možnosti, ena od teh pa je v naši državi prav gotovo gorski turizem.

PETINA SLOVENCEV HODI V GORE

Gorske turiste, planince torej, so njega dni imenovali avant-turisti, kar je bilo mogoče razumeti kot napredne turiste ali kot pustolovce, ki rinejo v neznan in nevaren skalnat svet. Celo skupino Ljubljancanov, ki so se imenovali Planinski piparji in ki so se na Stolu pred nekaj več kot sto leti odločili ustanoviti Slovensko planinsko društvo, so someščani smatrali za neuravnovešene, ko so ob nedeljah navsezgodaj z okovanimi gorskimi čevlji štokljali po mestnih ulicah na kolodvor.

Planinci so bili prvi, ki so javnosti odkrivali slovenski gorski svet in predele pod njim; ko so v alpske doline začeli množično prihajati turisti, so jim prepustili ta predele in se umaknili višje. Planinci so postavili skromne planinske kočice, turisti so na njihovem mestu zgradili velike in moderne hotele. Na Rjavi skali na Voglu so planinci postavili svojo Skalaško kočico, ljubljanski planinci – železničarji so nameravali po drugi svetovni vojni na njenem mestu zgraditi večjo planinsko kočico in do nje žičnico, vendar so jih prehiteli denarno mnogo močnejši turistični delavci, zgradili na Vogel žičnico in tam zgoraj postavili hotel, potem pa uredili še smučišča. Popolnoma enako je bilo tudi na Pohorju, Kopah, Veliki planini in Rogli ter v malone vseh alpskih dolinah.

Po javnomnenjskih raziskavah hodi vsaj občasno v gore 400.000 ali petina vseh Slovencev, enak delež prebivalstva hodi v gore tudi v drugih alpskih državah. Medtem ko je bila pred leti planinska sezona v glavnem omejena na dva ali tri poletne mesece in predvsem na nekatere modne vrhove in poti predvsem v Julijskih Alpah ter na griče v okolici večjih mest, se je z razvojem planinstva sezona raztegnila na vse leto in na celotno Slovenijo, tudi na njega dni turistično in planinsko popolnoma zapuščeno in zanemarjeno Kočevsko. Obiskovalcev je bistveno več, čeprav se je – načrtno – znatno znižal standard v planinskih kočah, od katerih naj bi po starih načrtih nekatere celo postale gorski hoteli.

Planinstvo je po ugotovitvah tega sestanka slabo vključeno v državno turistično strategijo, ker je v glav-

nem še vedno neprofitni sektor. Čeprav je več kot 7000 kilometrov planinskih poti, ki so jih planinci naredili in jih vzdržujejo v glavnem brezplačno in s prostovoljnim delom, tudi del turistične ponudbe, planinci za to svojo dejavnost le redko dobijo kaj denarja, ki iz turističnega tolarja priteka v občinske blagajne.

TURISTIČNI TOLAR ZA PLANINSKE POTI

Prihodnje leto bo mednarodno leto gorá, na kar se marsikje po svetu že zdaj pripravljajo. V Sloveniji naj bi tudi država prispevala k temu, da bi gore začeli tržiti – Planinska zveza Slovenije se v evropske akcije vključuje že vseskozi kot članica evropske organizacije Alpe brez meja ter mednarodnih gornjskih organizacij, preko slovenskih gorá pa bo potekala tudi mednarodna planinska transversala Via alpina, ki bo združevala vse alpske države.

Ob tem je bila izrečena kritika na račun slovenskih planinskih koč: v vsakem pogledu bodo morale postati prijaznejše in cenovno ugodnejše, če naj bi bile konkurenčne kočam v drugih alpskih državah, na kar že nekaj časa opozarjajo slovenski planinci, ki so planinski korak velik del usmerili v avstrijske in italijanske gore. Medtem ko Slovenija na področju planinske literature, vodnikov in zemljevidov uspešno konkurira drugim alpskim državam, so kočice skorajda njena šibka točka, zaradi česar se slovenski planinci zadnja leta velik del odločajo za enodnevne izlete in ture v gore.

Pohodništvo je bilo od nekdaj del planinske dejavnosti, predvsem zadnja leta pa ga povsod po Evropi zaradi priljubljenosti vključujejo v atraktivno turistično ponudbo. Planinske poti so vsaj v sredogorju in v nižjem gričevju hkrati turistične sprehajalne in rekreativne poti, deli marsikatero od planinskih poti pa so vključeni v tematske turistične poti, na katerih popotniki spoznavajo kulturno in naravno dediščino, gradove, rastišča zanimivih in redkih rastlin ali gozdnih združb, arhitekturno zanimive kraje in posebno lepe razgledne točke. Tudi dolge evropske pešpoti, na primer z Baltika do Jadrana ali od Sredozemskega do Črnega morja, so že dolgo priljubljeni cilji predvsem poletnih turističnih in dopustniških peš potovanj ali kolesarjenj. Ali ne bi bilo torej pravično, da bi planinci kot vzdrževalci prenekaterih od teh poti dobili nekaj turističnega denarja za te svoje dejavnosti, ko gre na koncu koncev tudi za promocijo krajev in pokrajin, skozi katere gredo te poti? Hkrati bi veljalo premisliti o skupni obnovi poti in manj obiskovanih predelih Slovenije in vsestranski propagandi odročnejših delov, na primer primorskih gorskih in podgorskih predelov skupaj s tamkajšnjimi turističnimi kmetijami, kulturnimi znamenitostmi, spomini na soško fronto in še marsičem drugim.

PRIMESTNE PLANINSKE TOČKE

Ob poplavi vsakršnih poti, ki jih je marsikdo označil kot transverzalne povezave z različno vsebino, so planinci prepričani, da so nekatere od teh za planinstva nevarne. V nekdanji Dravski bavnini je bil zakon, da smejo planinske poti označevati samo planinska društva, takratna osrednja slovenska planinska organizacija, Slovensko planinsko društvo, pa je imela vsaj deloma na skrbi tudi »turistovski« razvoj krajev pod hribi, s čimer so domačini zaslužili

bodisi z nadelovanjem poti, bodisi z vodenjem tujcev po gorskem svetu, bodisi z oddajanjem tujskih sob, kot je dejal podpredsednik Planinske zveze Slovenije **dr. Janez Duhovnik**. Neustrezne povezave med delom turističnih in planinskih organizacij pa se med drugim kažejo tudi tako, da gost mestnega hotela v hotelski avli ne dobi tiskanih informacij o možnostih za izlete na bližnje hribe, na Šišenski hrib, na Pohorje ali k Celjski koči, na primer. Skoraj vsak slovenski kraj pa ima svoj grič ali goro, ki bi bila lahko tudi mednarodno turistično zanimiva.

M. R.

KAJ JE IN KAJ NAJ BI BIL ALJAŽEV STOLP VRH TRIGLAVA

KULTURNI SPOMENIK DRŽAVNEGA POMENA

IGOR ZLODEJ

Napišem lahko, da kar pogosto hodim na Triglav. Triglav pa seveda ne bi bil to, kar je, če na njem ne bi bilo stolpa, ki ga je dal tam postaviti župnik **Jakob Aljaž** z Dovjega daljnega leta 1895, o čemer priča tudi kovinska zastavica z navedeno letnico, ki je pred leti spet nadomestila peterokrako zvezdo. Stolp, ki naj bi ga v dveh ali treh letih požrla rja, tako stoji še danes.

Ni ga planinca ali gornika, ki se ne bi želel fotografirati ob Aljaževem stolpu. Mnogim je to celo bolj pomembno kot sam vrh.

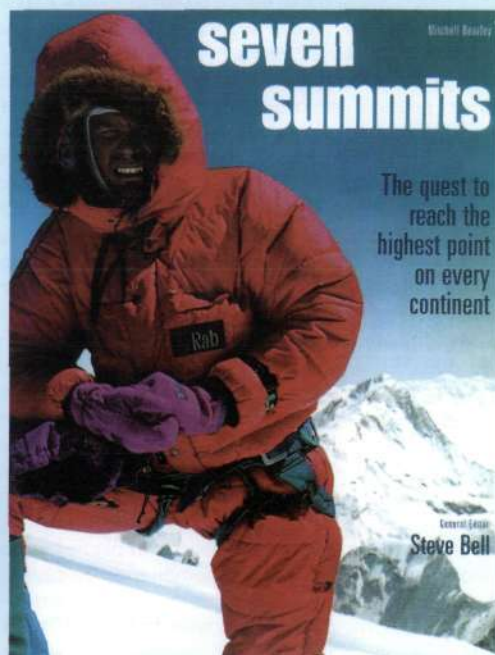
Vrh Triglava z Aljaževim stolpom je že dolgo nenadomestljiv simbol Slovenije, domovinske in narodne pripadnosti. Ko so ga postavili, pa je označeval slovensko lastnino vrh slovenske gore. Marsikatero oko se orosi, kadar kdo stopi na vrh Triglava ali se dotakne Aljažev stolpa.

Za stolp in vse, kar je na vrhu, je dolga leta skrbelo PD Ljubljana Matica oziroma oskrbnik Triglavskega doma na Kredarici. Nekakšno pokroviteljstvo nad Aljaževim stolpom ima še sedaj Zavarovalnica Triglav d.d., ki vrh s stolpom uporablja tudi za svoj logotip.

Ekstremni športi v knjigarni Konzorcij

Tokrat si bo raven adrenalina mogoče dvigniti kar sedé, z listanjem po knjigah. V knjigarni Konzorcij na Slovenski 29 v Ljubljani bodo namreč prvi teden v aprilu pripravili razstavo knjig o ekstremnih športih. Izbor najnovejše tuje literature bo posvečen alpinizmu, jadralnemu padalstvu, športnemu plezanju, potapljanju, ekstremnemu smučanju in drugim športom, ki zvišujejo krvni pritisk. Med najbolj zanimivimi založbami, katerih knjige bodo razstavljene, naj omenimo Ragged Mountain Press, Mountaineers books, Bergverlag Rother, BLV in Bruckmann.

Na razstavi bo mogoče prelistati (in kupiti) še kakšno novo revijo, poseben prostor pa bo namenjen tudi pregledu celotne slovenske produkcije tovrstne literature. Dogajanje bo popestrjeno s predavanji in predstavami. Tako bo 3. aprila ob 19. uri **Viki Grošelj** ob diapozitivih predstavil knjige *Seven Summits* avtorja **Steva Bella**, ki je izšla pri založbi Mitchell Beazley, *Die grossen Wände* **Reinholda Messnerja**, ki jo je izdala založba BLV, in *Pot Nejca Zaplotnika*, ki je izšla pri založbi Mladinska knjiga. Dne 5. aprila ob 19. uri pa bo **Primož Lajevac** imel predavanje o zimskem alpinizmu in ledenem plezanju. Dodatne infor-

macije bodo na voljo v knjigarni Konzorcij – resnični in navidezni: <http://www.konzorcij.com>.

Aljažev stolp z vrhom je bil z odlokom Vlade Republike Slovenije leta 1999 razglašen za kulturni spomenik državnega pomena, kar lahko razberemo iz Uradnega lista RS št. 81 z dne 5. 10. 1999.

Če pa si Aljažev stolp bolj natančno ogledamo, lahko vidimo, da je v kaj slabem stanju. Na zunanji strani je brez števila različnih nalepk, ki na kulturni spomenik ne sodijo. Še posebno žalostno je to, da so na Aljažev stolp nalepili svoje nalepke tudi člani različnih planinskih društev ali skupin, s čimer so dali vedeti, da jim je planinsko poslanstvo tuje in bi bilo bolje, če na Triglav ne bi hodili. Še slabši planinci so tisti, ki z različnimi pisali in ostrimi predmeti pišejo na stolp svoja imena in trenutne navdihe. Opazil sem celo takšne, ki so plezali na stolp in s tem poškodovali strešno kupolo.

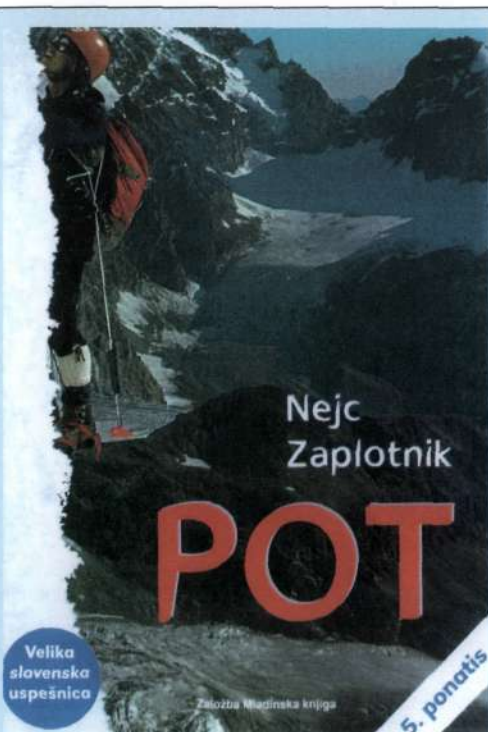
Vse to je v 4. členu omenjenega odloka seveda prepovedano. Nadzor nad izvajanjem tega odloka naj bi opravljal inšpektorat RS za varstvo kulturne dediščine, vendar močno dvomim, da bo do dejanskega nadzora v resnici kdaj prišlo. Pred leti smo lahko v notranjosti stolpa videli tudi cele kupe smeti, ki so prav tako jasno pričale o ljudeh, ki so obiskali vrh. Tega sedaj skoraj ni več, saj za odstranjevanje smeti prizadevno skrbi oskrbnik Doma na Kredarici **Janko Rekar**, za kar mu gre vsa pohvala.

Pred kakšnim letom je hotel skrbništvo nad vrhom Triglava in s tem tudi nad Aljaževim stolpom prevzeti Meddruštveni odbor planinskih društev za Gorenjsko, vendar kasneje do tega ni prišlo.

Tak je zdaj častitljivi slovenski kulturni spomenik Aljažev stolp na Triglavu.

Foto: Igor Zlodej

Seveda se enako kot še marsikdo drug sprašujem, na čigavem občinskem ozemlju Aljažev stolp sploh stoji. Vemo namreč, da je vrh Triglava stičišče občin Kranjska Gora, Bohinj, Bled in Bovec. Nekoč je preko Triglava potekala tudi rapalska meja med Jugoslavijo in Italijo in prav zanimivo bi bilo še zdaj videti, kje je bil postavljen mejni kamen, ki so ga partizanske patrolje zvrnile v prepad. Glede na značilno italijansko pretkanost se sploh ne bi čudil, če je bil stolp na italijanskem ozemlju.

To pa glede na dejstvo, da je Aljažev stolp sedaj v Sloveniji in razglašen za kulturni spomenik, torej v lasti ministrstva za kulturo oziroma države, sploh ni več pomembno. Bolj pomembno bi bilo, da bi država za svoje imetje ustrezno poskrbela in to kljub temu, da je postavljen na najvišji točki domovine – ali pa prav zato. Poskrbeti bi bilo treba za prebarvanje in popravilo zvite pločevine in ureditev okolice. Le tako bo lahko kot celota izjemen krajinski motiv in simbol slovenstva, z ustreznim odnosom obiskovalcev in vzdrževanjem pa izkazana čast in priznanje Jakobu Aljažu, ki ga je daljnega 7. avgusta 1895 dal postaviti.

NOVA IZDAJA SLOVARJA ZA PLANINCE

PAVLE ŠEGULA

Konec oktobra je v Gorici izšla druga, popravljena in razširjena izdaja Slovarja za planince, ki je prvič izšel pri PZS leta 1986. Pobudnik in avtor slovarja je v obeh primerih univ. diplomirani ekonomist **Franco Slataper**, član in odbornik CAI, goreč in razgledan gornik in alpinist, ki je v letu izida, junija 2000, praznoval osemdesetletnico, a še vedno ne miruje niti pri hoji niti s pisateljevanjem.

Pisanje mu je nekako v krvi; njegov stric **Scipio Slataper** je bil tržaški književnik, znan po knjigi *Moj kras* in po drugih delih. Družina je bila italijansko zavedna, vendar je priznavala enako pravico do obstoja Italijanom, Slovencem, Hrvatom in drugim prebivalcem Krasa. Če vemo to, skoraj samodejno odpade vprašanje: »Le čemu ta slovar?«

Zamisel o slovarju planincev treh dežel je avtor sprožil na srečanju Treh dežel v Ogleju neko soboto v zgodnjih osemdesetih letih. Komaj je bila pobuda sprejeta, že je od navzočih predstavnikov planinskih organizacij hotel imeti tudi imena sodelavcev, da bi brez odlašanja začel delati.

Slovenska delegacija je predlagala mene in tako sva se spoznala. Začelo se je dvajsetletno zvesto sodelovanje, ki po prvi izdaji ni prenehalo. Tisto je bil prvi slovar za planince, v katerem je bila enakovredno zastopana slovenska beseda. Bil sem Francov pomočnik za slovenski del, pokojna **Darinka Petkovšek** pa lektorica. Kako je bilo s prodajo tega slovarja v Sloveniji, mi ni znano; slutim pa, da ga niso ravno razgrabili, a saj ga tudi ponujal ni nihče pretirano iznajdljivo in goreče. Knjiga brez posrednika, ki bi jo ponudil bralcem, je obsojena na počasno umiranje; brez njega obleži na policah knjigarn, med ljudi jih pride le malo. Nemška plat je slovar takrat sprejela bolj iz »kurtoazije«. Tega seveda ne morem reči stoddotno, saj je imel prijatelje in zagovornike tudi med nemško govorečimi, večini možnih porabnikov pa se še danes zdi, da naj se raje drugi učijo nemščine in da tak slovar pravzaprav ni potreben...

Nemirni Franco po izidu ni miroval. Obiskoval me je še naprej, mi marsikdaj pomagal pri delu za šestjezični slovar Sneg in plazovi, hkrati pa že tuhtal, da bi slovar dopolnil in pridobil za sodelovanje še Hrvate. Datum prvega delovnega sestanka bi se našel nekje v mojih dnevnikih, sestajala sva se vsaj enkrat na mesec, na Reki je našel sotrudnika in univ. prof. **dr. Stanislavu Giliću**, pri nemškem delu mu je asistiral **g. Dorotheo Messner**.

SLOVAR NI NAVADEN PREVOD

Cilj in namen svojega slovarja je Franco opredelil v predgovoru. Takole je zapisal:

Franco Slataper

»Tradicionalnega gornišstva, elitnega, pustolovskega in romantičnega, ni več. Prešlo je v množično gibanje, ki sicer še nosi nekdanje ime, v resnici pa se deli na čedalje številčnejše vrste, od katerih se vsaka izraža s svojo lastno govorico in omogoča vsakomur, da lahko poišče tisto področje, ki mu ustreza. Ostali so tradicionalno popotništvo, klasično plezanje v kopni skali in ledu. Drugim nekdanj vzporedno delujočim dejavnostim nekdanjih dni, kot sta smučanje in jamarstvo, drugujejo dandanes napol ali povsem samostojno posebne vrste – prosto plezanje, športno plezanje, plezanje v ledenih slapovih, pohodi v tuja gorstva, turno smučanje.

V svetu, kjer potekajo planinske dejavnosti, gojijo (še) druge športe: letenje z zmaji, jadrnanje s padali, vožnjo z gorskimi kolesi, orientacijske pohode, soteskanje (kanjoning), športe na divjih vodah, vožnjo s kanuji, rafting itn. Pozabiti ne gre tesnih vezi med alpinizmom in gibanji za varstvo okolja. Čuti se prizadevanja, da bi gornišstvo postalo prispevna prostocasnica dejavnosti v naravi. Kakovostnim razlikam se pridružuje geografska raznovrstnost. Alpinizem se je iz Alp razširil v vsa pogoja sveta, na strme stene morskih obal, v tesni, na ledenike, vodovja in v podzemlje. Vse več je jezikov, ki so oblikovali svoje lastno alpinistično izrazje in si v ta namen tudi izposodili precejšnje število besed.

S tem slovarjem bi radi zajeli samo strogo določen izsek tega orjaškega jezikovnega bogastva. Namenjen je predvsem popotnikom in klasičnim alpinistom, prijateljem Vzhodnih Alp, Krasa in Dinarskih Alp. Med njimi naj bi ga uporabljali zlasti tisti, ki svoje izlete in hojo v gore tudi vnaprej pripravijo in si v ta namen pomagajo z vodniki, poročili in zemljevidi. Slovar je torej popravljena in razširjena izdaja in nadaljevanje podobnega

italijansko-slovensko-nemškega slovarja iz leta 1986. Le-ta je bil dopolnjen in razširjen še s hrvaškim delom.

Kot že prejšnji slovar tudi ta ni nastal s preprostim prevajanjem izhodiščnega besednega zaklada v druge jezike. Ustrezne izraze smo iskali pri njihovem izvoru. Tako naj bi slovar ne bil navaden prevod, pač pa izbor izvirnih izrazov, ki upošteva tudi njihove pomenske odtenke. Bistvo tega slovarja so štirje med seboj povezani, praktično pa neodvisni in vsak za sebe uporabni deli. Namen slovarja je, da olajša iskanje vsakovrstnih alpinističnih izrazov v krajevnem jeziku. Gornikom naj bo v pomoč pri strokovnih razgovorih in naj jim pomaga najti iskane izraze. Gesla izhajajo iz knjižnih jezikov, pri čemer pa ni izključena določena regionalna obarvanost. V slovarju sta razmeroma celovito zajeti alpska morfologija in pojmi o površinskih kraških pojavih, kakor tudi alpinistična oprema in tehnika. Po drugi strani pa je na najnujnejše omejen besedni zaklad, ki zadeva vreme, orientacijo, nevarnosti v gorah, prvo pomoč, alpsko in turno smučanje, gorsko rastlinstvo in živalstvo ter varstvo okolja v gorskem svetu. Zajeto tudi ni športno plezanje, saj izrazje te športne zvrsti šele nastaja in bo šele postalo samostojno področje v pisanem svetu športnega leksikona. V slovarju so tudi izrazi in besede splošne rabe, na katere pogosto naletimo v poročilih. Omogočijo naj razumevanje vodnikov in opise smeri, ne da bi morali poseči po drugih virih. Z drugih področij so v slovarju zajete besede in izrazi, ki jih navadno ne najdemo v dvojezičnih slovarjih, in besede pogovornega jezika, ki imajo v gornjskih krogih drugačen pomen kot običajno.

K nastanku slovarja so s podatki in spodbudami prijazen pripomogli številni posamezniki. Največja je seveda zasluga soavtorjev hrvaškega, nemškega in slovenskega dela. Brez njihovega sodelovanja bi slovarja ne bilo, zaslužili so si priznanje in najtoplejšo zahvalo. Razume se, da je za oblikovanje besedila, morebiti spregledane in izpuščene besede ter napake odgovoren avtor.

Tako torej avtor, ki mirne duše in vdano prevzema na svoja pleča morebitno grajo, hvalo pa vnaprej tovariško deli s svojimi soavtorji. Poglejmo sedaj še tisto, kar sem za spremno besedo slovenskega dela druge izdaje napisal jaz!

VSE SE DA POVEDATI PO DOMAČE

»Minilo je komaj dobrih deset let od izdaje 'Slovarčka za planince' in že je pred nami druga izdaja, obogatena s hrvaškimi besedami in številnimi novimi slovenskimi izrazi.

Pisec slovarja si je tokrat zadal nalogo, da s slovarjem ne zajame samo besed planinskega značaja. V slovarju najdemo še marsikaj drugega, kar je združeno s hojo v naravi, značilno za Slovenijo, Koroško, Hrvaško in Furlanijo-Juljsko krajino.

Piscu in njegovim sodelavcem je to delo naklonilo mnogo lepega in zanimivega in, seveda, tudi naporov pri zbiranju besed. Težava ni bila v tem, da bi besed primanjkovalo. Bilo jih je še preveč in težko se je bilo

odločiti, katero obdržimo, katero pa izločimo iz slovarja. Mnogo jih je in vse po vrsti odražajo modrost naših prednikov, ki so jih ustvarjali tisoč in več let.

Živimo v razgibanih časih, ko se spreminjajo številne vrednote in je zaradi naše nemarnosti med drugim pogosto v nevarnosti tudi slovenski jezik, prvi znanilec naše narodne biti. Površni ljudje ga brez sleherne kritičnosti in celo strokovno nepravilno mešajo z besedami velikih narodov, ne pomislijo pa na to, da se da vse povedati tudi po domače. In prav to tudi dokazuje, da delo pisca slovarja in njegovih sodelavcev ni bilo odveč in zaman. Zbuja nam upanje, da bo slovar v korist ljubiteljem narave in bralcem del o gorah ter naravi sploh. Prepričan sem, da bo marsikomu postal ljub spremljevalec in da bo rad segel po njem, kadar bo čutil potrebo.

Preden sklenem te besede, bi se rad v imenu vseh, posebno pa slovenskih uporabnikov zahvalil gospodu Francu Slataperju za njegovo vzgojno, neumorno in resnično požrtvovalno delo, s katerim je pokazal, kako lepo lahko sodelujemo ljudje različne narodnosti pri delu za skupne cilje.

Hvala tudi vsem slovenskim znancem in prijateljem, ki ste mi pri razčiščevanju nejasnosti priskočili na pomoč z nasveti in iskali prave odgovore na pogosto zamotana in nejasna vprašanja.

Slovarju pa želim, da bi ga uporabljalo mnogo ljudi in da bi mu bil usojen uspeh, ki ga zasluži.

Kako bo s prodajo slovarja, ta hip ne bi mogel reči. Glede na to, da ga je uvrstila v svoj program zasebna založba Libreria Editrice Goriziana presso la Tipografia Sartor, Pordenone, bo za ta del posla nedvomno skrbelo predvsem podjetje. Kolikor vem, je avtor glede tega že razpravljal z UO PZS in Odborom za založništvo in verjetno bo knjigo formata A4, ki ima skupno 357 strani, mogoče nabaviti tudi v Knjigarni Konzorcij v Ljubljani.

Trenutna nejasnost te strani zadeve mi ne brani, da bi slovar priporočil našim kupcem. Naj živi in diha z ljudmi, katerim je namenjen.

Ob koncu leta

VERONIKA VILTUŽNIK

Nežna glasba –
zvok klavirja –
noč božično nam naznanja,
staro leto se poslavlja.

Mnogo dni je zdaj za nami,
srečnih, žalostno prestanih.
S stiskom rok si zaželim,
srečno novo »2001.«,
zdravo in obilno,
da bi vse se izpolnilo.

VELENJČAN, KI JE ŽE 40 LET ŠE KAKO DEJAVEN V PLANINSKIH VRSTAH

JULIJANA HOČEVAR

Star je 73 let. Življenje mu ni prizanašalo; dajalo mu je in jemalo. Naredilo ga je človeka, kakršnega ne srečamo zelo pogosto. Njegove odlike so delavnost, skromnost, strpnost in močan čut do sočloveka. Vse to je kazal pri svojih delovnih tovariših, kolegih ter planinskih sodelavcih in prijateljih. Trdo delo je zahtevalo celega človeka. Življenje pa je bogatil tudi s tem, da je začel zahajati v gore, sam ali s prijatelji. Rad je odkrival in še odkriva neznane lepote vršacev in dolin. Najbolj je bil vedno srečen v hribih. Zelo rad se spominja vsega lepega, kar je doživel s planinci. Nerač pa govori o svojem delu pri PD, čeprav je tudi on veliko prispeval k razvoju planinstva v Šaleški dolini oziroma Velenju, saj je pomagal zaznamovati jubileje, kot so 40 let Koče na Paškem Kozjaku, 25 let Šaleške planinske poti, 50 let PD Velenje in 25 let planinskih plesov.

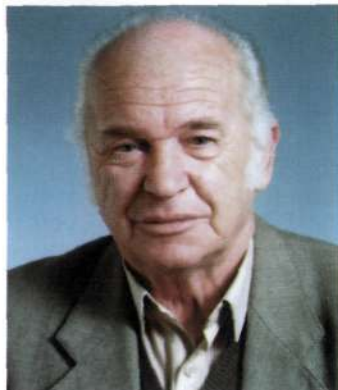
To je **Stane Jamnikar**.– *Kako se spominjate Paškega Kozjaka?*

Prijazen in skromen, kot ga poznamo, se vrne v pripovedovanje 40 let nazaj. Že je na Paškem Kozjaku in govori o delu, ki so ga velenjski planinci z njim vred morali opraviti na koči in v okolici.

»Kočo, ki je bila zgrajena na pogorišču lovske koče, smo pozidali, razširili, nadgradili, zamenjali streho, uredili centralno ogrevanje, napeljali vodovod, elektrificirali in poskrbeli za notranjo opremo. Na novo smo pozidali tudi gospodarsko poslopje ter poskrbeli za primerno ureditev okolice. Za vse to je bilo potrebno žrtvovati veliko prostega časa. Toda vse smo zmogli, ker smo tako hoteli. Če sem le mogel, sem bil pri vseh delih zraven oziroma med organizatorji. Ker društvo ni imelo denarja, smo delali prostovoljno in odpreti je bilo treba marsikatera vrata, če si le hotel, da je v društveno blagajno padel kakšen dinar. PD Velenje je Paškemu Kozjaku pomagalo napredovati, saj smo pomagali tja pripeljati cesto, elektriko in telefon. Vesel sem, če se planinci, ki pridejo na Paški Kozjak, dobro počutijo, in še posebej, da je dom v dobrih, podjetnih in strokovnih rokah in da so gostinske storitve kvalitetne.«

– *Kaj pa Šaleška planinska pot?*

»Naša pot je že praznovala 25-letnico. Odprli smo jo leta 1974, da bi Velenjčanom približali obrobje Šaleške doline in morda kasneje privabili še planince od drugod. Ob približno 140 kilometrih poti smo predvideli 21 kontrolnih točk. Odločili smo se, da bodo te na kmetijah oziroma gostiščih. Z vsemi se je bilo potrebno o tem pogovoriti. To delo je zahtevalo veliko časa, zaupano pa je bilo meni. Tudi trasiral sem pot z nekaj planinci. Lahko rečem, da sem imel srečno roko pri izbiri KT, kar se je oziroma se kaže še po 25 letih. Vpisne knjige, ki kažejo tudi po več tisoč obiskovalcev letno, povedo vse. O Šaleški planinski poti je **prof. Ževartova** napisala Vodnik, ki predstavlja vir informacij o poti in o

Stane Jamnikar

znamenitostih ob njej. Do danes jo je v celoti prehodilo več kot 2000 planincev iz domovine in tujine.

Za gospodarje KT Šaleške planinske poti sem pomagal organizirati in voditi 17 izletov po Sloveniji, šli pa smo tudi na Hrvaško. Vseh izletov se radi spominjajo prav vsi.

Ker sem več kot 20 let urejal in markiral ŠPP, sem se srečeval z gospodarji točk in zato imam med njimi iskrene prijatelje. Tudi skrbniki žigov so prispevali s svojo prijaznostjo, da je ŠPP dobro obiskana.«

– *In 50 let PD Velenje?*

Pokaže mi planinsko izkaznico iz leta 1950 in nadaljuje:

»Vseskozi sem član PD. Hotel sem s svojim delom pomagati v društvu, kjer sem le mogel. Najprej sem se vključil v organiziranje in vodenje izletov. Do danes sem jih vodil več kot 130, pa še 20 planinskih izletov v neznano in 10 silvestrovanih planincev. Od leta 1962 sem bil član upravnega odbora. Kot predsednik propagandne komisije sem si prizadeval zlasti za povečanje članstva, ustanavljanje planinskih sekcij po KS in podjetjih (ustanovljenih je bilo 8), organizacijo planinskih plesov, ustanovitev fotosekcije, pripravo planinskih razstav in predavanj, za propagando v dnevnem časopisu in Radiu Velenje (eno leto nasveti za sobotne in nedeljske izlete). Pomagal sem pri zbiranju gradiva in uredništvu Biltena ob 30-letnici in Biltenu ob 40-letnici PD. Bil sem eno leto predsednik društva. Skupaj s sodelavcema **Ojsterškom** in **Fickom** smo poskrbeli, da je društvo ob 30-letnici dobilo svoj društveni prapor, na katerega smo bili vsi ponosni. Nosilni drog krasijo žeblički v obliki lipovega lista, bogati pa ga tudi osem trakov. Za vse je bilo potrebno obiskati mnoge planinske prijatelje, za kar je bilo treba veliko časa. Pred nekaj leti sem dvakrat organiziral kulturno zabavno prireditev »Paški Kozjak poje in igra« – poudarek je bil tudi na kmečkih običajih in kulinariki. Nastopajoči so bili domačini. Prireditev pri koči je vsako leto obiskalo po več kot 1000 ljudi. Osem let sem vodil tudi planinsko pisarno.«

– Ali ste pri vsem tem delu pri društvu še zase našli čas za hribe?

»Z veseljem pokažem dnevnike prehojenih transverzal in poti ter številne značke. Tudi sam oz. skupaj s svojo življenjsko sopotnico sva prehodila veliko hribov, gorā in transverzal.

Zame je najlepša od transverzal Slovenska. Prehodil sem jo trikrat. Prehodil sem še Šaleško velikokrat, Pomursko in Zasavsko dvakrat, Badjurovo planinsko pot, Planinsko pot XIV. divizije, Pot kurirjev in vezistov, Samoborsko... Bil sem tudi 10-krat na zimskem pohodu na Stolu. Poleg teh poti sem ubiral planinske poti še po drugih slovenskih in hrvaških gorah, seveda ne sam. Najlepši zame pa je še vedno Mangrt; nanj sem se povzpel kar 11-krat.

Zdaj obiskujem oz. obiskujeva nižje hribe in raziskujeva lepe koticke po Sloveniji. Rad obujam spomine ob fotografijah, ki jih je kar nekaj albumov, ter značkah. V zbirki jih je kar 320. Planinski ponos pa predstavlja moj klobuk, na katerem je kar 200 značk.«

– Za delo v društvu ste gotovo dobili kakšno priznanje?

»Delo v društvu je prostovoljno in zahteva veliko, veliko časa, zato je plačilo uspeh društva. Dobil sem pa vsa možna društvena priznanja, in sicer srebrno in zlato značko PZ Slovenije, najvišje, zlato priznanje PZ Jugoslavije in Knafeljevo diplomu za markiranje. To je vse za več kot 30-letno aktivno delo v PD Velenje.«

– Letos praznujete tudi 25-letnico planinskega plesa?

»V društvu smo si vedno prizadevali zbuditi med planinci družabnost in vnesti v naše vrste tudi razvedrilne

prireditve. To so bila skupna silvestrovanja, praznovanje 8. marca in izleti in neznano ter planinski ples, ki ima tudi že dolgo tradicijo. Vse te prireditve so od organizatorja zahtevale veliko časa, iznajdljivosti in dela ter idej. Planinski ples je prinesel v društveno blagajno vedno tudi nekaj denarja, ki je pri tako razvejani dejavnosti, kot je v Velenju, še kako prav prišel.

Leta 1977 smo organizirali 1. planinski ples. Še največkrat nato je bil v Nami, potem pa v Klubu, Vinski gorī, Topolšici, Beli dvorani... Letos je bil 25., jubilejni, v Rdeči dvorani v Velenju 20. januarja. Goste so zabavali Vagabundi in pevka **Natalija Verboten**.

Za vse plesje je vedno skrbela propagandna komisija z zunanjimi sodelavci. Delalo je vedno po 20 ali več planincev, 15 plesov sem skupaj s sodelavci organiziral in pripravil z veseljem. Sami smo pripravljali tudi kulturno-zabavni program, zato je bilo potrebno veliko časa. Voditelj plesov je bil najdalj **Andi Šilc**, kar 12 let. Poiskati je bilo potrebno tudi sponzorje, ki so nam pomagali, da smo plesje vedno uspešno izpeljali v veselje gostov in korist društvene blagajne.

Lepo je, da se tradicija nadaljuje,« še doda; »in da bi pridobljena finančna sredstva še pomagala pri obogatitvi planinskih dejavnosti.«

– Kaj menite o planinskem društvu danes?

»Vesel sem, da je planinstvo v Velenju preraslo v pravo gibanje in da zajema prav vse, od najmlajših in vrtcih do starejših ljudi.

Pa še to: da bi se vedno vsi izletniki vrnili domov, in to bogatejši za lepote, ki jih lahko dajo samo gore.«

OBČINSKI SKLEP, DA MOLIČKO PLANINO RAZGLASIJO ZA KULTURNI SPOMENIK

FRAN KOCBEK IN NJEGOVA DEDIŠČINA

FRANC ZABUKOŠEK

Znano je, da je **Fran Kocbek** ustanovil Savinjsko podružnico SPD in da je bil pobudnik za uveljavljanje slovenskega planinstva v Savinjskih Alpah.

Manj znano je, da je bil rojen 26. januarja 1863 na Ločkem vrhu v Trotkovem, ki spada v Slovenske gorice – sedaj je to občina Benedikt. Bil je sin zavedne viničarske družine. Šolal se je v Negovi, Gornji Radgoni in Mariboru. Otroštvo je živel v krajih slovensko zavednih ljudi, saj ni naključje, da je bil leta 1868 v Ljutomeru 1. tabor v podporo Zedinjene Slovenije in uveljavljanja slovenščine v uradih in šolah. Verjetno je bil na taboru tudi 5-letni Fran Kocbek.

Tako ni naključje, da je Fran Kocbek postal učitelj in je tako nadaljeval taborsko gibanje v praksi, ko je učil in vzgajal odrasle in mladino. Kot učitelj je prišel v Savinjsko dolino, najprej v Žalec, nato v Rečico ob Savinji in končno v Gornji Grad, kjer si je ustvaril družino s šestimi otroki.

Čeprav je bil rojen v okolju vinorodnih gričev, so ga kot učitelja in rodoljuba zvabile skalne gore, ki so se kazale

na obzorju Savinjske doline. Kot učitelj je verjetno poznal tudi delo **A. M. Slomška** in njegovo pesnitev »Slovo Solčavskim planinam«, kjer je zapisal: »Košata Raduha, visoka Ojstrica, gorjata Rinka in zobata Olševa! Povzdigajte Slovencem bistre glave, naj bodo vrli sinii Slave!«

Tako ni po naključju ob ustanovitvi SPD postal sodelavec **Jakoba Aljaža** in pobudnik za ustanovitev Savinjske podružnice SPD. To je ustanovil že 20. avgusta 1893 v Gornjem Gradu in jo vodil 34 let, do leta 1927, ko je odstopil in prepustil vodstvo Celjanom.

Najpomembnejše njegovo delo je bila izgradnja prve slovenske kočje v Grintovcih, na Molički planini, in velik shod slovenskih gornikov-planincev 16. avgusta 1894 ob odprtju kočje. K temu je dodal v naslednjih štirih letih še nadelano slovensko pot na Ojstrico po vzhodnem grebenu in takoj pod njo kapelico svetih bratov Cirila in Metoda, ki jo je 5. septembra 1898 blagoslovil Jakob Aljaž.

S tem dejanjem je potrdil slovensko samobitnost in slovensko identiteto, ki je gorniško-planinska in katoliška. 109

Pogled z Velikega vrha na vzhodni greben Ojstrice

Foto: Franc Zabukošek

To je bilo enkratno in neponovljivo dejanje, ki ga je danes potrebno samo posnemati in spoštovati odločnost tistega časa.

Ves ta trud pa je bil hitro zanemarjen, ko je bila dana možnost, da so po 1. svetovni vojni uporabljali tudi nemško kočo na Korošici. Sodelavci in nasledniki Frana Kocbeka so Moličko kočo prepustili zobu časa in 1927. leta prevzei kočo na Korošici. Franc Kocbek je v zagrenjenosti čez tri leta, 7. avgusta 1930, umrl v Gornjem Gradu, kjer je njegov grob.

Njegova dediščina je bila po II. svetovni vojni dokončno zatrta s skrivnostnim plazom, ki je podrl kapelico, in tako je bilo vse prepuščeno zobu časa. O tem je zapisal lepo razmišljanje **prof. dr. Matjaž Kmecl** v PV št. 7/8 1997 v članku »Na Velikem vrhu in pod njim«.

Spomin na to dediščino so negovali verni domačini, ki so tam, kjer je včasih stala kapelica, postavili križ in se tam zbirali k molitvi na veliki šmaren in na dan sv. Roka, to je 15. in 16. avgusta.

V začetku »slovenske pomladi« so obnovili kapelico, dela pa je vodil lučki župnik in dekan **Jože Gračnar** s požrtvovalnim sodelovanjem župljanov. Blagoslovitev je opravil mariborski škof **dr. Franc Kramberger** leta 1990, v imenu posvetne oblasti in planinstva pa je spregovoril prof. dr. Matjaž Kmecl.

S tem je bilo opravljeno dobro delo, saj so vsi govorniki nakazali smisel in potrebo, da bi tudi razvalino uredili v dostojen spomenik.

Domačini so želeli to opraviti takoj, toda PD Celje in PZS nista dala soglasja. Toda gorniki in planinci-skalaši so se decembra 1996 v Lučah zavezali, da bodo pomagali obnoviti Kocbekovo dediščino v funkcionalen spomenik – zavetišče. S tem je bila dana odločilna spodbuda domačinom, da so začeli akcijo, da Molička planina kot dediščina Frana Kocbeka postane urejen funkcionalen zgodovinski spomenik slovenski samobitnosti.

Obnovljena Kocbekova dediščina: kapelica svetih bratov Cirila in Metoda in Kocbekovo zavetišče

V treh poletnih sezonah je bila Molička planina obnovljena v prvotni obliki in prva slovenska planinska koča v Grintovcih je funkcionalno Kocbekovo zavetišče.

Da bi bila ta obnova popolna, so člani treh organizacij, ki tu sodelujejo, **Franc Zabukošek** iz GK Savinjske doline, **Tone Primožič** iz PD Celje in **Franc Pečovnik** iz Pašne skupnosti Luče, znova nadelali dopolnitev slovenske Kocbekove poti po vzhodnem grebenu od Moličke peči na Malo Ojstrico.

Na osnovi tega je lučka občina sprejela sklep, da Moličko planino razglasijo za kulturni spomenik slovenske samobitnosti in samozvesti, da bo tako še naprej dostojen dokaz slovenske državitvornosti.

Zaslужni za to so zlasti domači občani in župljani Luč, organizirani v pašni skupnosti. Gorniki in planinci iz vse

države so z obiskom prireditev in darovi prispevali prav tako velik delež, hitro izvedbo del pa je omogočila Slovenska vojska s helikopterskimi prevozi gradbenega materiala, ter občina in nekatera podjetja kot sponzorji.

Za slovenski narod in državo pomembna dediščina Frana Kocbeka je v letu 2000, ob 10-letnici slovenske samostojnosti in 70-letnici smrti Frana Kocbeka, postala dostojen kulturni spomenik.

Pred 106 leti je takratno gradnjo pozdravil **dr. J. Frischauf**, da »je treba uspeh tega dela ceniti tem višje, ker je nastalo z lastno močjo in sredstvi domačinov. Ta primer lastne tvornosti bo vzpodbujajoče vplival na ves narod, ga navduševal, da bo nadaljeval plemenito delo razkrivanja prirodnih lepote domovine«. Nekaj zelo podobnega se je zgodilo tudi sedaj.

BLIŽNJICA IZ ZAVETIŠČA POD ŠPIČKOM V TAMAR

NAŠEL SEM POZABLJEN BLAŽEJEV PREDUH

PAVEL DIMITROV

V aprilski številki Planinskega vestnika 2000 je na 160. strani objavljen članek »Blažejev preduh« z nadnaslovom »Pod Jalovcem je znamenitost, ki bi jo bilo vredno na novo odkriti« izpod peresa alpinista **Slavka Koblarja**.

Slavko Koblar je znan jeseniški alpinist, ki je v navezi z **Janezom Krušicem** in **Jankom Šilarjem** preplezal veliko smeri v domačih in tudi tujih gorah. Za zaključek svojega članka navaja: »Blažej, ki je bil zelo delaven jeseniški planinski odbornik, bi gotovo zaslužil, da bi ta preduh označili in mu dali njegovo ime. Tako pa ga bo morda nekoč nekdo na novo odkril, Blažej pa bo ostal – ali pa je že – pozabljen.«

S Slavkom se že dolgo pozna, še iz povojnih let (1953–1955), ko me je med drugimi tudi on učil abecede alpinizma, zato ga zelo cenim. Kasneje smo v okviru Alpinističnega odseka pri PD Jesenice, ki ga je več desetletij zelo uspešno vodil znani slovenski alpinist in vzgojitelj Janez Krušič, na skupnih turah in plezalnih vzponih preplezali veliko lepih smeri in postali »ta pravi« gorniški prijatelji.

Ob srečanju veteranov – alpinistov Slovenije, ki je bilo oktobra 1999. leta v Erjavčevi koči na Vršiču, mi je Slavko obljubil, da mi pošlje pisen zapis o Blažejevem preduhu, ki naj bi bil v bližini Zavetišča pod Špičkom. Besedo je zares držal, saj mi je že 21. oktobra 1999. leta poslal opis z naslovom »Blažejev preduh« z vsebino, ki je objavljena v Planinskem vestniku ter s priloženim dodatnim pripisom z naslednjo vsebino:

»Pozdravljen!

Kot sem na Vršiču obljubil, Ti pošiljam zapis o Blažejevem preduhu v bližini Špičke. Mislim, da si z mojim dopisom ne boš mogel dosti pomagati, saj je vsega drugega več napisanega kot o samem preduhu. Če ga boš hotel kdaj najti, ga boš moral pač iskati. Pri-

bližno sem ti napisal, sedaj veš, da obstaja, več pa po 40 letih ne vem napisati. Upam, da se boš ob priložnosti potrudil in ga našel.«

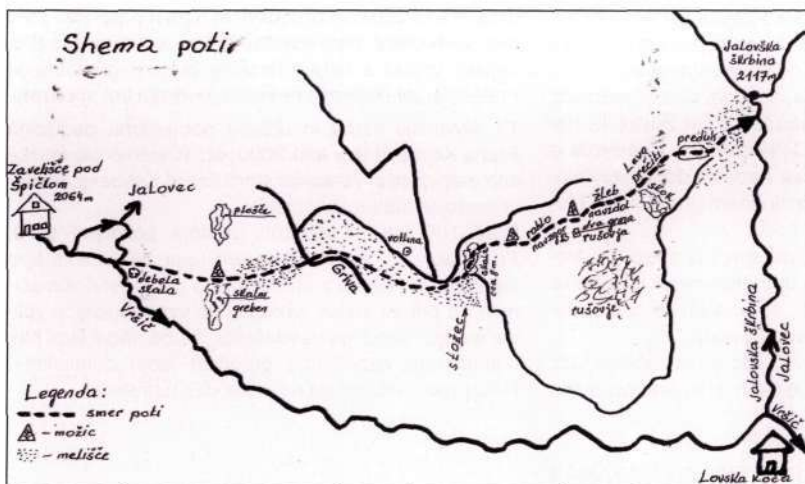
Slavko mi je to zame prijetno nalogo zaupal iz dveh razlogov: ker je vedel, da bova s soprogo v letu 2000 že četrto sezono julija, avgusta in septembra oskrbnika Zavetišča pod Špičkom – in ker imam kot nekdanji alpinist v sebi še toliko raziskovalne žilice, da se bom potrudil najti Blažejev preduh.

Kasneje se je zares pokazalo, da se je bilo potrebno še kako potruditi.

Iz zavetišča sta v masivu grebena pod potjo na Jalovec vidni dve votlini, zato sem svoje raziskovanje usmeril tja. Od zavetišča sem se spustil po poti proti Vršiču do velike debele skale, na kateri so markacije in kačipot – Vršič, Špička, Jalovec. Zavil sem levo po bližnjici, ki vodi proti Jalovcu. Po poti sem šel približno 100 metrov, nato sem se usmeril desno ter po strmem melišču in visoki travi s koprivami prišel do prve votline. Ta votlina je dolga le tri do štiri metre. Nato sem se po zelo krušljivi steni približno deset metrov povzpел še do druge votline. Tudi ta votlina me je razočarala, saj je še manjša od prejšnje.

Po isti poti sem šel do debele skale, do »križišča poti«, in zavil levo proti Jalovčevi škrbini. Uhojena gamsova stezica me je vodila po travnati vesini levo za rob. Nato sem zopet zavil levo ter po strmem melišču prišel do stene, ki je 150 metrov pod prvimi jeklenicami po poti na Jalovec. Prejšnji dve votlini sem raziskoval z zahodne strani grebena, sedaj pa sem na vzhodni strani. A zopet razočaranje! Kljub nakazanim votlinam skozi nje ni bilo prehoda – torej preduha nisem našel.

Našel pa sem pod previsom mladega preminulega gamsa, sicer nepoškodovanega, ki je bil najbrž bolan in se je z zadnjimi močmi zavlekel pod previs in tu poginil. Čez nekaj dni je kroženje planinskih kavk nad grebenom naznanjalo gostijo. Po tem žalostnem dogodku pa

Bližnjica iz Zavetišča pod Spičkom v Tamar pelje skozi Blažev preduh.

Risba: Pavel Dimitrov

me je razveselila množica planik, ki so v dopoldanskem soncu žarele v travnatih visinah v moji bližini. Od tod sem v grebenu, ki se od Jezerc spušča proti jugovzhodu vse do lovske kočice, videl več votlin, ena pa je izrazito velika in dokaj markantna. Ta naj bi bila naslednji cilj iskanja Blaževega preduha.

Po nekaj dneh sem bil zopet na delno že znani prehojeni poti proti novemu cilju, proti tisti markantni votlini v grebenu. Iz travnate poti se spremeni v gruščnato, ki se delno izgublja in jo je težko slediti. Po njej sem prišel do travnatga sedelca. Na desni strani je skalni greben poraščen z rušjem in se imenuje Griva. Odtod je še bolj vidna markantna votlina, ki je moj današnji cilj.

Od tu se nakazana pot začne spuščati proti levi – najprej po travi, nato po melišču do votline. In zoper razočaranje! Votlina je zelo velika, toda le nekaj metrov dolga.

Ker sem imel do dogovorjene ure, ki mi jo je dodelila soproga (skrbelo jo je, da se mi ne bi kaj slabega zgodilo) še dosti časa, sem se podal dalje na iskanje preduha. Od votline sem se ob steni spustil do najnižje točke stene (približno 80 metrov), nato pa sem šel levo navzgor po zelo strmih melišču do vrha stožca, ki se zelo dobro vidi s sedelca pod Grivo. Sledi skalni odstav, dolg 10 metrov, ki je zlizan od padajočega kamenja in snežnih plazov. Z večjo mero pazljivosti (po alpinistično rečeno I.-II. težavnostna stopnja) sem se povzpел do vrha skale ter po strmih melišču navzgor do travnatih visin. Pod temi vesinami so velike zaplate ruševja. Te strme vesine se proti vzhodu končajo s strmo steno, visoko 20 do 30 metrov, ki se spušča proti lovske kočice.

Pot sem nadaljeval levo navzgor nad rušjem do pod stene. Tu se odpre čudovit pogled na Jalovško škrbino in na celotno prostranstvo Velike Drine, kjer se je paslo več gamsov. Pogled navzdol do melišča (približno 150 metrov) mi je dajal slutiti, da je morda v tem delu stene

dokaj strma, sam pa sem bil brez plezalne vrvi in klinov, sem odnehal in se vrnil v zavetišče.

Tretjič sem Blažev preduh iskal skupaj z **Juretom Boričem**, nekdanjim alpinistom, ki je skupaj z mojo hčerko **Mojco** in vnučkom **Aljažom** prišel na obisk.

Po že uhojeni poti sva prišla do Grive in naprej do velike markantne votline. Odločila sva se raziskati še preostalih pet votlin, ki so nanizane levo navzgor pod ostenjem grebena. Vzpenjala sva se po strmih melišču od votline do votline vse do vpadnice stene pod Jezerci. Vendar nobena od votlin ni imela prehoda skozi greben na nasprotno stran, zato sva se nekoliko razočarana vrnila v zavetišče.

Pred ponovnim obiskom Jureta z družino sem veliko razmišljal o svojem drugem dnevu iskanja preduha, ko sem na grebenčku odnehal brez tehnične opreme, pod menoj pa je bilo le še 150 metrov neraziskanega terena.

Ob obisku Jureta sva »oborožena« z vso potrebno tehnično opremo odšla na zadnji del iskanja Blaževega preduha. Zopet sva hodila po že znani poti vse do tja, kjer sem odnehal. Navezala sva se na vrvi in se varovala po vseh plezalnih predpisih. Spuščala sva se po strmih žlebu, v katerem je veliko naloženih skal, ki so se ob najmanjšem dotiku skotalile na melišče. Zato je prvi pri spustu prožil vse labilne skale, da se med vračanjem ne bi katera skotalila na naju. Po žlebu sva prišla do skalnatega skoka, visokega 15 do 20 metrov. Jure je raziskal levi del skoka, jaz pa desnega in soglasno sva ugotovila, da je stena neprehodna in da preduha nisva našla.

Potrti sva se vračala po žlebu navzgor. Sredi žlebu je na levi strani (gledano navzdol) videti polico, ki vodi na grebenček, ta pa preprečuje pogled na nasprotno stran. Moj sedmi čut je tokrat prišel do izraza. Juretu sem dejal, naj me varuje, da grem pogledat, kaj je tam zadaj. Ko sem priplezal do konca police, še nisem videl izteka stene, zato sem prečenje nadaljeval in po nekaj metrih pod seboj zagledal – Blažev preduh. Od veselja sem kar zavriskal.

Takle je Blažejev preduh.

Foto: Pavel Dimitrov

Nato sva se z Juretom spustila skozi preduh na melišče in zadovoljna opazovala preplezano pot. Škoda, da nimava fotoaparata, da bi preduh slikala! Preduh je visok dva do štiri metre, v dolžino pa približno 20 metrov. Od preduha do poti na Jalovčevo škrbino, ki poteka od Lavske kočice do Jalovčeve škrbine in nato navzdol v Tamar, je nekako 300 metrov.

Srečen in zadovoljen, da sem po štirih dneh raziskovanja našel Blažejev preduh in izpolnil dano obljubo svojemu prijatelju Slavku Koblarju, sem se z Juretom zadovoljen vrnil v zavetišče.

Sredi oktobra 2000 sva s sinom Darkom raziskovala brezpotje od Vršiča do obsežne Velike Dnine in prišla do Blažejvega preduha, ki sem ga to pot fotografiral. Splezala sva skozi preduh in po meni že znani poti prišla do Zavetišča pod Špičkom.

Opisana pot se prične pri Zavetišču pod Špičkom (2064 m) ter se malenkostno spušča in vzpenja vse do Jalovčeve škrbine (2117 m). Dvigne se torej za celih 53 višinskih metrov. Celotno pot je možno prehoditi v uri in pol.

Ta pot bi bila primerna za tiste planince (ki jih ni malo), ki hodijo po planinskih transverzalah. Z avtomobilom se pripeljejo do Koče v Tamarju. Velika večina se preko Kotovega sedla povzpne na najlepšo slovensko goro – goro kristal – na Jalovec (2645 m). Ker je v transverzalnih knjižicah tudi Zavetišče pod Špičkom, morajo priti po žig do tod. Sedaj nastane problem, kako po najbližji

poti priti v Tamar, do avtomobila. Možnosti je več. Izhodiščna točka je Zavetišče pod Špičkom, od tod pa gremo:

1. nazaj na Jalovec (2645 m) ter preko Kotovega sedla v Tamar (1108 m);
2. nazaj po poti na Jalovec, nato desno čez Goličico (2394 m) do Jalovčeve škrbine (2117 m) ter sestopimo v Tamar (1108 m);
3. sestop po poti proti Vršiču do lavske kočice (1500 m), nato vzpon na Jalovčevo škrbino (2117 m) in sestop v Tamar (1108 m);
4. po poti na Vršič (1611 m), nato vzpon do Slemenca nad Vršičem (1815 m) in sestop v Tamar (1108 m).

Vse te različice so časovno daljše za eno do tri ure (odvisno, po kateri varianti se nameravate vrniti v Tamar) od najdene bližnjice skozi Blažejev preduh. Zato predlagam, da Odsek za pota pri Planinskem društvu Jesenice skupaj s Komisijo za pota pri PZS preuči ta moj predlog in se loti nadelave te bližnjice. Osebnost sem pripravljen pri realizaciji tudi sodelovati. Stroški nadelave bi bili minimalni.

Z nadelavo te planinske poti bi se na najboljši način oddolžili **Anton Blažej**, »očetu Špičke« in »botru« slovenske transverzale, njegov preduh pa ne bi šel v pozabo. Blažejev sin **Jože** je ob obisku zavetišča v letu 2000 v spominsko knjigo napisal naslednje:

»Če bi bil moj oče še živ in bi videl, kakšen oskrbniški par dela v 'njegovem' zavetišču, bi bil vesel in ponosen.«

Dragi Jože, sam pa sem nadvse vesel in ponosen, da sem našel očetov – Blažejev preduh!

Nekoč se dečku je sanjalo

ZVONKO ČEMAŽAR

*Nekoč se dečku je sanjalo,
da klatil zvezde bi z neba;
v gore ga danes je prignalo,
vesel je gledal prek' sveta.*

*Pod njim globoko so vasice
in polja, travniki, ljudje;
smehljaj prešinil mu je lice,
zavriskal z vrha je goré.*

*Odmev odbil se je od stene,
zamrl sredi divjih skal;
še dolgo so oči ognjene
sijale z vrha kot kristal.*

*Sedaj lahko bi zvezde klatil,
visoko blizu njih sedi;
pa le s klobukom je zamahnil:
naj svetijo, naj noč žari!*

PLANINSKI SPISI, IMENOSLOVJE JUL. ALP

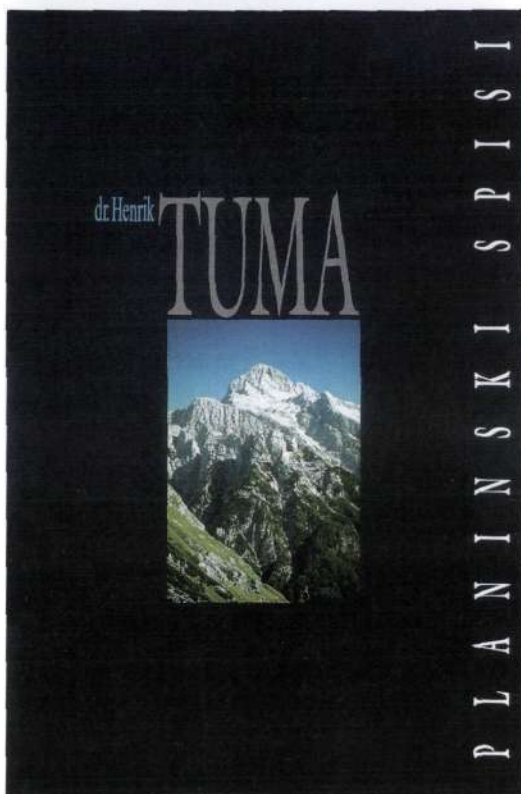
DR. HENRIK TUMA

V Založbi Tuma je sredi lanskega decembra izšel komplet knjig **dr. Henrika Tume**, v katerem so na skoraj 550 straneh v dveh knjigah objavljeni Planinski spisi in Imenoslovje Julijskih Alp tega velikega vsestranskega slovenskega gornika. Kot je v uvodu napisal urednik **Vladimir Habjan**, ki je za Planinske spise pripravil izbor Tumovih potopisov iz tridesetih let prejšnjega stoletja in za knjigo prispeval tudi barvne fotografije opisovanih gor, »nam planinske pripovedi, pa čeprav nekatere stare skoraj sto let in napisane morda v bolj okornem jeziku, pričarajo čas, razmere in dogajanja ne samo v gorah, pač pa tudi v naši deželi pred prvo svetovno vojno in po njej. Ustvarjalnost velike slovenske osebnosti se s planinskimi spisi ponovno odkriva knjižnemu trgu.«

Medtem ko so bili Tumovi gorniški potopisi posamič že objavljeni, zdaj pa so prvič doživeli knjižno izdajo, je »Imenoslovje Julijskih Alp« ponatis Tumove samostojne publikacije iz leta 1929. Po dolgih desetletjih je zdaj ta drobna, a za Slovence zelo pomembna knjižica spet na knjižnih policah. Obe knjigi sta na tiskovni konferenci v Mali dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani predstavila založnica in lastnica Založbe Tuma **Tanja Tuma** in **dr. Branko Marušič**, ki zanesljivo najbolje pozna Tumovo pisno zapuščino. Kot je povedala založnica, ki nam je kot povabilo k branju obeh knjig dovolila ponatis zaključenega odlomka iz Planinskih spisov v Planinskem vestniku (natančnejšo oceno knjige smo objavili v januarski številki), sledi ponatis Imenoslovja Julijskih Alp izvirni izdaji in je brez sodobnih komentarjev, spremlja pa ga dobronamerno kritičen in hkrati predstavitveni članek **dr. Dušana Čopa** »Dr. Henrik Tuma in Imenoslovje Julijskih Alp«, ki je vreden še posebne pozornosti. (Op. ur.)

Dne 4. avgusta sem se iz Bovca peljal v Log, ker sem s seboj imel še precej turistične oprave in cel nahrbtnik brašna. Nameraval sem prebiti v Trenti in Soči vsaj 4 do 5 tednov.

Vožnja traja dve uri. Odpeljal sem se iz Bovca ravno opoldne ob sončnem vremenu. Skoro je ostala odprta Bovška dolina z velikolepim vencem visokih alpskih vrhov okoli za menoj. Okrajna cesta v Trento, zgrajena od leta 1897 naprej, se odcepi od državne par kilometrov nad Bovcem, kjer se gubi v rajdah na desno doli v debro Koritnica do 400 m; prekorači jo tik pod Rábeljnikom 519 m ter se zopet vzpne na malo planoto pod Sovinjakom, v medvodju Koritnice in Soče, na kateri leži sončna vas Kal-Koritnica. Pod njo se cesta zopet skloni proti debru Soče do 405 m, med ožino ronkov¹

Sovinjaka na levi, gozdnatega Kozjega Brega na desni. Struga Soče se je globoko zajedla v skalna korita.

Smo v dolini Soče. Strmo, golo se vzpenja gorovje na tvoji levisi, dolgi greben Bovškega Grintavca. Prikaže se Špičica 1749 m, poleg nje rebra Kozje in Ovcje Planje, ki proti Soči odpadajo v sivih pečinah in visokih laštah², sem in tja zrušenih, da njih zvaline, rovi (rov, abgestürzter Fels) in kršje tvorijo nagromadene kline proti Sočini strugi. Le malokje so stene prestopne, ali na razdrtih mestih vedejo čeznje kamnite, z gruščem zadelane, ridaste steze do posameznih staj in senikov, ki so postavljeni pod gorskimi senožeti pod Planjo. Kakor med skalovje stisnjeno vidiš prvo stajo visoko gori ob 825 m nad Črčami, prvi zaselek občine Soča. Na desno odpadajo do Sočine struge vstromljene³ zadnje pečine Kozjega Brega, dokler se ne odpre prva stranska zelena dolina, Lepenja. Odslej pelje cesta na levem pod zadnjimi stenatimi skoki Planje, na desnem imaš pod seboj ob cesti svetlozeleno Sočo s stransko dolino Lepenje in pozneje Bersnika⁴, z lepimi ozadij

² to so: velike skalnate, največ škrapljaste plošče ali skladi, vodoravni ali poševni

³ vstromljen – strmo dvignjen

⁴ danes Vrsnik

Vrh nad Škrbino (v sredi), desno Podrta gora, levo Bohinjski Migovec

gorskih vrhov. Dolino Lepenje zapirata Veliki (2041 m) in Mali Lemež (1869 m), na levo jima Kaluder (1980 m), z dolgim svojim obrazom proti jugu do Velike Babe (2014 m), proti severu in Soči v gozdnatem slemenju Črnega vrha (1515 m). Pod njim se Soča zopet globoko zarije v korita.

Malo pred vasjo Soča vidiš posebno karakteristično podorino orjaških lašt. Kakor so se višje gori odtrgali skladovi od visečih prečnih plati, tako leže zrušeni pod njimi. Dobro dé potniku, ko se pokaže majhna zelena oaza vasi Soča s prijaznim svojim zvonikom. Za vasjo pod kratkim klancem se odpre na desno pogled po zadnji dolini Bersnika, nad njo planini Črni vrh in Za Skalo, obe na robu velike gorske planote, ki se razteza med Sočo, Bohinjem in Tolminskim. Na levo od planin naprej pa se dviga lepa rajda pravih alpskih gor, Plazke Lope: Kuk, Planja, Traviški rob, Travniki, Vogel, ki odpadajo v skalnatih škednjih, pod njimi zeleno zaselje Na Skali, zad gozdnata Tičarica (1891 m). Tudi na levem se stene odmaknejo. Čez rob Lomovja takoj za vasjo Soča vidiš obla, gola vrhova Kola in Tičarice (nekotirane) pod Grintovcem. Nekoliko daljše na levo se ti pokaže vrh Sravnika (2060 m) in še dalje škrbina Velika vrata (1841 m), čez katero se prehaja iz doline Soče na Trentsko planino Zapotok, in strmi Srebrnjak. Za Bersnikom stopijo tik do Soče strme stene Tičarice in zožijo dolino tako, da se stisne Sočina struga zopet skozi ozka korita. Le še malo naprej in pred teboj v ravni smeri ceste se prikaže velika piramida Razórske skupine. Rajda gor od Trentskega Loga do Razorja ti je v perspektivi kakor ena sama gorska gromada in komaj razločiš posamezne vrhove: Debeli peč, Goličica, tik pred Razorjem, vrhova nad Prosekom tik pred Planjo, ta kakor pritisnjena na glavni vrh Razor.

Še par minut naprej pa se ti odpre Trenta, v ozadju z velikolepim gorskim obodom od Debele peči, pod njo temni gozd Prosekov, travnato čelo z Goličico, Planjo (Razor se je skril za njo), Griva nad Belim potokom, zad za njo Kriz in Stenar, lepi stožec Šplevte in visoka piramida Pihavca z zeleno planino Zajavor na svojem obronku proti Koritom pod Luknjo. Cesta prestopi lesen

Dr. Henrik Tuma

most – v Trentskem Logu si. Na desno v ozadju od Luknje gor, čez Plemenice 2360 m, se pokaže Triglav s svojim zahodnim temenom. Cesta zavije na desno pod gozdnato pobočje Vršovca ter se vrne na levo do desnega brega Zadnjice.

Voz se ustavi pred krčmo Sorčevo: Pri Triglavu. Pripeljal sem se do tje okoli 2. popoldne. Nasproti, na višjem levem bregu Zadnjice, stoji krčma Zlatorog.

levo hiše stoji lesena štalica s senikom, ki gleda izza drevja temne smreke, zelene bukke in ožoltega oreha na desno čez hišino streho pa bukovje gozda. Posebno slikovito lepa je lega zgodaj popoldne okoli 4. ure, ko je dolina že v prvi senci, v ozadju pa se na svetlem soncu belé vrhovi V Šitu, Mojstrovka do Travnika, na desno Prisojnik. Na levem lahno žubori zelena Soča, naravnost v Sočino strugo pa odpada v strmih

Velika in Mala Črnelska špica in Jerebica, v ozadju Vzhodni Julijci

Lastnik Zlatorogov mi je odkazal prazno šolsko sobo v lastnem poslopu tik struge Zadnjice, tam, kjer se pot cepi proti Triglavu. To mi je bilo posebno ugodno, ker sem upal, da bom imel ponoči mir pred turisti in čez dan pri čitanju in delu. Posebno rad imam svojo sobo poleg potoka, ki hladi vzduh in s svojim žuborenjem vpliva kakor tiha, zamolkla glasba na živce. Dolgo pa mi ni bilo obstanke v odkazanem stanovanju, ker je mladi strogi učitelj-voditelj, ki je slučajno prišel nadzorovat šolsko poslopje, ukrenil, da se mora šolska soba takoj izprazniti. Priznavam, da ni oddajati šolske sobe, tudi če je prazna, vsakomur brez razlike, od koder pride; ako pa prosi zanjo domač znan človek, ki hoče preučiti kraj, in to le za dobo nekoliko tednov – dokler ni pouka – pač po mojem mnenju ni delati težav.

Vreme je prve tri tedne avgusta precej nagajalo. Za študij nomenklature in kraja je treba čistega obzorja, vsaj prve dni, dokler se ne dobi zanesljive orientacije. Mogoče mi je bilo izvesti prve tri tedne le dve turi, eno na Kanjavec in drugo na Golčico. Ostali čas sem porabil, da sem pregledal vse kote Trente. Ponovno sem šel na Vršič, k izviru Soče, v Zapóden, čez Ture v Kori-ta, v Zadnjico, v Klamo in v Jamo pod Kuklo.

Navadni vodnik za teže ture mi je Jožef Komac, po domače Paver, iz prve hiše za pokopališčem gori grede. Hiša stoji na zvalinah orjaškega kamenega plazu, ki

stenah in robcih Plešivc. Za hišo mimo razvaljenih skal pelje steza v Pavrove staje V Jami tik pod Kuklo, približno 1000 m nad morjem, od Loga 40 minut. Tudi Trentarji in Sočani kakor Rezjani imajo namreč navado, da se v poletnem času selijo iz doline na višje ležeče sončne staje, kamor gredo z ženo, otroci in živino. Tam imajo navadno tudi košček njive, seveda le drobne čompe (krompir), glavno delo je spravljanje gorskega sena.

Dne 5. avgusta zjutraj sem si poiskal najprej svojega vodnika; dogovorila sva se, da pojdeva na ture vsak dan ob čistem vremenu, takoj s prvo jutranjo zoro.

Jože Komac je brez drugega najboljši slovenski vodnik. Ne le da pozna poleg Ojcingerja⁵ v Zajzeri vso hribolezko tehniko, ampak je izboren iskalec potov tudi po popolnoma neznanem terenu in jako inteligenten. Ako je sploh mogoče dobiti pristop ali prehod, ga najde in kot drzni divji lovec izza mladih let zasledi še tako neznan gamsov sled. Kamor pride gams, tje prideva tudi s Pavrom. Še sedaj, dasi ima že 52 let, je silno močan. V mladih letih je večkrat nesel vrečo enega kvintala iz Loga čez brv Zadnjice in čez Loški Vršič do cerkve, to je 25 minut dobrega hoda in 100 m strmine! Iz senošetij izpod Trentskega Pelca po ozki stezi, po kateri neizvežban turist skoro trepetaje stopa nad prepadi, pa

⁵ Anton Ojcinger (1860–1928), gorski vodnik iz Ovrčje vasi

Vrh nad Škrbino (v sredini), desno Podrta gora, levo Bohinjski Mígovec

Foto: Vladimir Habjan

je prenašal celo po dva stara centa (112 kg) v rjuhi povezanega sena, da človek komaj verjame. Malo pod cerkvijo na desnem bregu Soče se vijuga v ridah ona ozka strma steza po Robcih. Na posameznih krajih je komaj za dobro ped široka, na enem mestu mora se ogibati skoraj prevesni skali, in vendar tam mimo Trentarji in Trentarice nosijo seno v culah na glavi, tako da morajo z životom in tovorom vred omahnuti mimo prevese in nad prepadom. In vendar na onem kraju ni še bilo nesreče!

Paver je bil dolgoletni vodnik Nemškega alpskega društva, katero pa ga je precej zanemarjalo; večinoma služi češkim turistom. Letošnje leto ga je Nemško-avstrijsko planinsko društvo izbrisalo, ker je kot starešina glasoval za sklep, s katerim je občina Trenta odbila prošnjo društva radi nakupa sveta na Križkih podih in steze po Plemenicah.

Jožef Komac je sam ali v družbi z Andrejem Komacem, vulgo Mota, poiskal znanemu tržaškemu turistu dr. Kugyju najlepše njegove prve ture. Sploh sta ta dva izborna plezca omogočila dr. Kugyju, da je odprl vse pristope Julijskih Alp. Zasluga dr. Kugyjeva pa ostane gotovo, da je sistematično gojil turistiko, predelal vse glavne vrhove Julijskih Alp ter bodril in vzdrževal imenovana vodnika, da sta mu pokazala vse jima znane

steze divjih lovcev, poleg tega pa našla še novih, nepoznanih. Z njima je prelezel tudi Poliško in Višenjsko skupino (Montaž in Viš). Ako se torej govori o prvih turah v naših Alpah, so jih šele nemški turisti zadnja leta jeli izvrševati, npr. severno-vzhodno steno Prisojnika, severno-zahodno steno Jalovca, severno steno Mangrta, severno steno Travnika. Vse druge pristope so pokazali domači vodniki, med katerimi se je za kranjskogorsko skupino posebno odlikoval Ivan Pečar, po domače Bobek iz Kranjske Gore, ki je npr. pokazal prvo stezo skozi okno Prisojnikovo in po vzhodni steni visoke Ponice. Tudi severno steno Triglava je preplezal že pred 20 leti Andrej Berginc, po domače Štrukelj⁶ iz Trente. Trentarski divji lovci, ki so prehajali po Zelenici na Za Planjo in Zeleni Sneg pod Triglavom, zasledili so že davno prehod divjih koz čez severno steno Triglava od Zelenega Snega dol proti Pragu in proti Luknji. Štrukelj je kot gonič z vrh Luknje pregledal Triglavsko steno in jo potem preplezal po črti, katero sem opisal v Planinskem vestniku 1910⁷, seveda sam, brez vsakega orodja, da bi prignal lovski plen proti Zelenemu Snegu

⁶ Ime Andrej je napačno, gre za Ivana Berginca-Štruklja

⁷ Po severni steni Triglava, Planinski vestnik 1910, strani 191–197

in pod Triglavsko severno rebro, kjer je bilo gotovo čakanje. Prehod po severni steni Triglava je torej bil znan Trentarjem že davno pred nemškimi turisti. Značilno je, da se ravno izkušeni in izvežbani vodniki manj zanimajo za nomenklaturu in so tudi manj točni nego kozji pastirji. Ravno vodniki, ki mnogo občujejo s turisti, so sigurni le pri imenovanju glavnih vrhov, za ostalo se ne brigajo. Treba je poleg njih za navajanje krajevnih imen privzeti še domačega kozarja. A tudi za

pastirje velja pravilo, da je točen v svojih odgovorih le za ono planino, kjer je po več let pasel živino ali za one robove, koder je v mladih letih lovil. Tako npr. pozna Paver dobro le oni del Trente, kjer ima svoje staje in planino, t.j. Kuklo, dočim je za planino Zapotok in Trebiščino bolj negotov. Iz tega je videti, kako previden mora biti človek pri iskanju in sistemiziranju krajevnih imen.

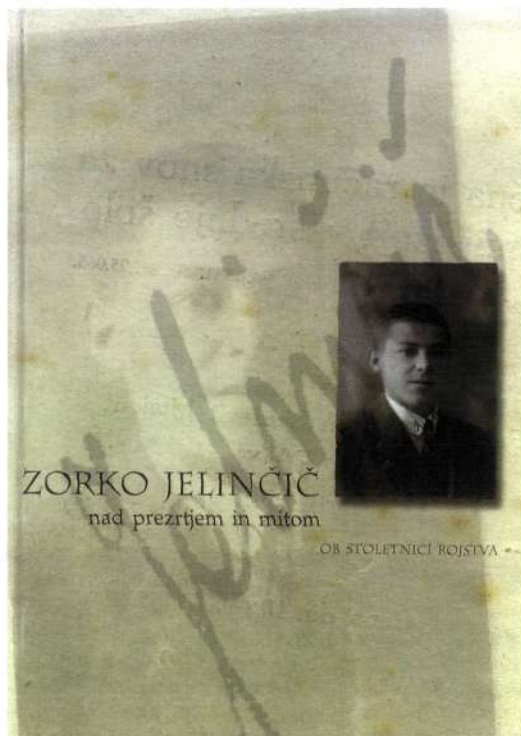
ŠE ENA NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

ZORKO JELINČIČ MED PREZRTJEM IN MITOM

Sredi lanskega decembra so v ljubljanskem Inštitutu za novejšo zgodovino predstavili skoraj 250 strani debelo knjigo »Zorko Jelinčič med prezrtjem in mitom«, ki sta jo ob stoletnici Jelinčičevega rojstva izdala Planinska zveza Slovenije in Planinsko društvo Tolmin in ki je skrbno urejen zbornik referatov s simpozija »Zorko Jelinčič v slovenski preteklosti« – organizirali so ga lanskega 20. maja v Tolminu. Uredniški odbor pod vodstvom glavnega urednika **Žarka Rovščaka**, v katerem so bili **Gorazd Bajc**, **mag. Damjana Fortunat Černilogar**, sin Zorka Jelinčiča **Dušan Jelinčič**, **dr. Milica Kacin Wohinz** in **dr. Branko Marušič**, strokovnjaki z različnih področij in vsi tudi med referenti in pisci prispevkov za knjigo, so se nadvse skrbno lotili uredniškega dela. Tako je pred nami dokaj natančno izklesana podoba primorskega idealista, ki je na več področjih življenja pustil trajne sledi.

Z dovoljenjem urednika in založnika ponatiskujemo prispevek **Igorja Škamperleta** »Zorko Jelinčič in **Klement Jug**, protagonista primorskega dela slovenskega alpinizma«, ki odkriva marsikatero malo znano ali povsem neznano podrobnost iz gorniškega in z gorami povezanega življenja obeh znanih slovenskih gornikov. Sicer pa je v knjigi še nekaj drugih poglavij posvečenih planinskemu delovanju Zorka Jelinčiča, zaradi česar knjigo seveda uvrščamo med tiste, ki jo je vredno imeti na planinski knjižni polici. (Op. ur.)

Klement Jug in Zorko Jelinčič, dva vrstnika. Prvi rojen 19. novembra 1898 v Solkanu, drugi dve leti mlajši, rojen 5. marca 1900 v Logu pod Mangrtom. Skupaj sta rastla, sorodna sta si bila po izobrazbi in kulturnem oblikovanju, ki so ga od primorskih fantov zahtevala težka leta ob koncu avstroogrske monarhije, začetku oblikovanja države južnih Slovanov in po krivični, res težki priključitvi Primorske Italiji. V dvajsetih letih tega stoletja so bili zavedni ljudje prisiljeni v okrepljeno konfrontacijo zaradi naraščajočega fašizma in čedalje ostrejšega raznarodovanja, ki je posebno po Gentilejevi reformi šolstva l. 1923 prizadelo in v veliki meri ohromilo slovensko kulturno in jezikovno tkivo. Ne smemo pozabiti: nemški ljudje so se zaradi nacionalističnega pritiska in ukinitve njihovih šol prav v teh letih iz naših krajev skoraj v celoti izselili; iz mest, kjer so

živeli – Trsta, Gorice, Idrije. Večinsko slovensko prebivalstvo se razen izjem ni izseljevalo. Stoletja povezano s svojo pokrajino je ostajalo doma, na svoji zemlji, lahko pa razumemo, da so se pri pogumnih mladih ljudeh prav v desetletju po 1. svetovni vojni in kot odgovor na sovražno nacionalistično politiko nazorske in življenjske izbire zaostrole. To se mi zdi tisti zgodovinski kontekst, ki nam pomaga razumeti, zakaj se v Posočju naenkrat pojavi tolikšno zanimanje za gore.

Bodimo pozorni: zanimanje in strast do gora, ki ju izražata Jelinčič in Jug, ni več navdušenje, ki ga goram s trezno vzvišenostjo namenja Henrik Tuma. Doktor Tuma sicer doživlja isti čas in iste tegobe, toda iz novih prišlekov se zna norčevati, ne jemlje jih resno, kot izobraženec in politik se uravnoteženo pogovarja s celot-

no srednjo Evropo. Do svojih gora v Posočju goji prikupno domačnost, intimen odnos, ki mu ga nihče ne more vzeti.

Jelinčič in Jug sta mlajša generacija. Ne ozirata se nazaj, ampak naprej. Gore, njihove stene in grebeni, niso izletniški prostor, kraj, kjer bi se oddahnili, nabrali novih moči, se melanholično ozirali po spominih kot dobrodušni Julius Kugy, ampak so prostor izziva, kjer naj se krepijo in izkažejo osebne moči in kreposti. Prav Jelinčič in Jug sta s svojimi prvimi turami na začetku dvajsetih let in s svojim jasno izraženim, skoraj filozofskim odnosom do plezanja v stenah in nasploh do alpinizma zaznamovala in definirala tiste lastnosti, ki v prvi polovici 20. stoletja primorski alpinizem razlikuje od športno gorniškega alpinizma njunih tovarišev na Kranjskem, drenovcev in skalašev.

Tem razlikam smo posvečali malo pozornosti, zdijo pa se mi zanimive, ker prispevajo k poznavanju zgodovinske heterogenosti in raznolikosti naših dežel. Pri ljubljanskih skalaših sta bila v ospredju športni dosežek, preplezana nova smer, ki naj hkrati zagotovi zmago slovenski navezi v merjenju z nemškimi, čeprav so bile v veliki meri že tuje in oddaljene, neogrožajoče. Primorski gorniki te dileme niso doživljali tako prostodušno. Ne zato, ker bi morali s tujci v gorah tekmovali, takšnega tekmovalstva je bilo navsezadnje več v Vratih pod Triglavsko steno, ampak zato, ker so tu na zahodni strani ljudje preprosto vsak dan živeli v tuji državi, doživljali ponižanja, raznarodovanje, in so gore postale preizkušnja moči, volje, sposobnosti, in predvsem – to se mi zdi ključno – živi izraz človekove etične usmeritve. Prav to pa so tisti poudarki, ki Jelinčiča in Juga razlikujejo od drenovcev in skalašev. Jug in Jelinčič sta alpinizem razumela kot ustvarjalni izraz človekove moralne vzgoje in opredelitve, kot pot rasti, ki za cilj nima premagane težave v steni, ampak gre veliko bolj za samovzgojo in oblikovanje svoje osebnosti, ki naj bo poštena, klana in zdrava.

Ti moralni poudarki se mi zdijo sploh ena glavnih značilnosti primorskega alpinizma prve polovice stoletja. Pomenijo nekaj posebnega tudi v širšem evropskem kontekstu.

V takšnem vzdušju sta Jelinčič in Jug prejela podobno izobrazbo. Oba sta študirala filozofijo pri prof. Vebru na vseučilišču v Ljubljani, tako tudi njun tovariš Vladimir Bartol iz Trsta. Oba sta se posvečala psihološkim temam in študij nadaljevala – v različnem času – v Padovi pri znanem prof. Benussiju. Sklepamo lahko, da je bila njuna nazorska, kulturna in literarna formacija podobna. Bila sta dobra prijatelja. Razlikovala sta se, o tem pa najbrž ni dvoma, v osebni značajski naravnosti, čeprav zaradi zgodnje Jugove smrti, ponesrečil se je, ko mu je bilo komaj 26 let, dokončnih ocen ne moremo dati. Upam si reči, da bi se Klement Jug v nadaljnjih letih krepko dopolnil in ublažil oziroma reflektiral svoje najdrznejše značajske poteze. Zaradi velikega etičnega čuta, ki ga je gojil skoraj kot svoje poslanstvo, bi najbrž opustil strogi individualizem nietzschejanskega tipa, ki ga je premamil zadnje leto, in se bolj posvetil

Portret Klementa Juga, kot ga je narisal Božidar Jakac.

temam in vsebinam, ki bi vsaj do neke mere odgovarjale družbenim potrebam in pričakovanjem. Za Zorka Jelinčiča pa morda lahko domnevamo, da ga je prav nenadna izguba prijatelja Klementa Juga odvrnila od individualnih ambicij in ga utrdila v njegovi volji, da svoje moči in delo usmeri v blagor svoje skupnosti.

Zanimivi se mi zdita opažanja tržaškega pisatelja Borisa Pahorja in goriškega zgodovinarja Branka Marušiča, ki v spisih iz sredine šestdesetih let¹ v Planinskem vestniku opozarjata, da bo treba o Klementu Jugu in Zorku Jelinčiču govoriti skupaj. »Govoriti bo treba o obeh in ju povezati; podati bo treba podobe obeh, da odkrijemo podobnosti in razločke.« Pahor omenja Jugov padec v steni, mladeniča, polnega moči, in težko, tragično zgodbo Zorka Jelinčiča, ki je dolga trideseta leta moral preživeti v italijanskih zaporih, kjer so mu načeli fizično zdravje, niso mu pa zlomili klene psihološke trdnosti in uporniške volje.

Tudi gospod Marušič je z objavo razglednic, ki jih je s študija v Padovi leta 1922 Jugu pošiljal Zorko Jelinčič, poskrbel za pomemben segment njunega odnosa. Branko Marušič pravi: »Večkrat sem si zastavljal ta problem – miselnih odnosov med Jugom in Zorkom

¹ Pahor, Boris: Triglavske razsežnosti. Planinski vestnik 1965, str. 433–438; Marušič, Branko: Prispevek k planinski biografiji Zorka Jelinčiča. Planinski vestnik 1966, str. 409–412 (Dalje: Marušič, Branko: Prispevek...) 119

Jelinčičem – zlasti zaradi Jelinčičeve usmeritve v letih, ki so sledila Jugovi smrti.«²

Kakšen je bil njun odnos? Gotovo intimno tovariški, o tem ni nobenega dvoma. To dobro vemo in o tem pričajo knjige in spisi, ki jih je po Jugovi smrti o njem z velikim spoštovanjem in sočutjem napisal Zorko Jelinčič. Težje je odgovoriti na vprašanji, kakšen je bil njun odnos v ožjem plezalskem pogledu in kako sta se ujemala ali razlikovala v nazorskih pogledih glede študija, moralnih načel in angažiranja v kulturnem in družbenem življenju.

Glede tega so gotovo obstajale razlike, ki so lahko tudi za nas zanimive.

Najprej stereotipi oziroma splošno sprejete predstave:

– *Klement Jug, drzen plezalec, izjemno samozavesten, zagovornik volje, moči, premagovanja skrajnih težav.* S temi načeli naj bi kljub kratkemu življenju in, konkretno gledano, s skromnimi plezalnimi dosežki sprožil velik kvaliteten preskok v slovenskem alpinizmu.

– *Zorko Jelinčič, tudi gornik, vendar pretežno družbeno in socialno angažiran.* Kot eden od soustanoviteljev TIGR-a je bil leta 1930 aretiran in konfiniran v zapore v Italijo. S konkretnim alpinizmom se ni ukvarjal oziroma naj ne bi imel vidnejše vloge.

Ti dve splošni podobi v veliki meri držita: za Jugo je značilna individualna ambicija, za Jelinčiča pozornost do drugega. Jug premore introvertni značaj, pri njem izstopajo načelo moči, volje, občutek krivde.

Zorko Jelinčič nastopa kot ekstravertni značaj, v ospredju sta usmerjenost in predvsem odgovornost do drugih, do prijateljev, sopotnice, do svojih ljudi, skupnosti, do naroda.

Jug težave izziva. Kot pravi športnik in nietzschejanski filozof jih tudi tedaj, ko jih ni, sam ustvari, da bi jih lahko premagal in dokazal svojo vitalno moč.

Jelinčič težav ne izziva. Ve, da so, da jih imamo, in to še preveč, zato bi jih rad dosledno rešil kot posameznik v svojem osebnem življenju in kot pripadnik naroda.

Jug iz osebnega problema, zaradi čustvenih težav, ki jih ima s svojo ljubljeno Milko, recimo temu iz mladeniških emotivnih zamer in nerodnosti, ustvari univerzalni etični problem in se v takšnem vzdušju, prav gotovo nelahkem ali celo mračnem, poleti 1924 pada v Julijce, med nevarne stene. V tem kontekstu je zanimivo Jugovo poslovilno pismo, ki naj bi ga napisal avgusta 1924, malo, morda celo zadnje dni pred nesrečo.³

Iz razočaranja nad slovenskim javnim življenjem, kulturnim in političnim, Jug zaostri svojo kritično misel. Radikalizira stališča do sopotnikov, sveta in sebe.

Zorko Jelinčič ravna drugače. V znanstveni študij se ne vrže kot v objem, ne išče pribežališča. Iz Padove pozimi 1922 piše Jugu, da prof. Benussija »... pridno poslušam; govori Ti stvarno«. Profesor ni še eden od tolikih zaprašenih akademikov, ki mlade fante utrjujejo in mu bo že treba pokazati, ampak »prava bela vrana

Zorko Jelinčič v zgodnjih študentskih letih

med ostalimi«. Pri Jelinčiču nas preseneča uravnotežen pozitiven duh, ki je vedno prisoten, skoraj samozameven. Že leto po Gentilejevi reformi, ki je ukinila slovenske šole, nato pa tudi slovenski jezik v uradih in na stotine prosvetnih, kulturnih in športnih društev, Zorko Jelinčič l. 1924 na Tolminskem ustanovi ilegalni planinski klub Krpelj. Leta 1927 organizira dijaški kongres na Lokvah in še istega leta nastane TIGR. Skrb in trud, ki ju je Zorko namenjal skupnosti, konkretnim organizacijam, tudi tajnim, ko ni šlo drugače, spodbujanju prosvetljenstva, kulturnega in planinskega udejstvovanja, z namenom, da bi ohranili čimbolj kleno slovensko zavest, ta skrb in trud sta pri Zorku Jelinčiču izjemna.

Ob tem pa je bil ves čas velik ljubitelj gora. Tudi plezalec, pravi alpinist. Ganilo me je pismo, ki ga je pozimi 1923 iz Padove poslal Jugu v Ljubljano: »Hvala za skomine! Le ne korači se tam preveč s svojimi Karniškiimi; saj tudi mi hodimo v hribe! – take, da nikdo še ni bil pred nami na njih... Danes zjutraj, ko sem se zbudil, sem se vrnil s krasne ture – cela, od začetka do konca plezalna tura – res, skoro le v sanjah moreš kaj podobnega doživeti... Za Božične počitnice sem zlezel na naš bližnji Kuk – edini jasni dan v teh počitnicah – sam, ker družbe ni bilo. Sneg se je nižje udiral, proti vrhu je bil leden.«⁴

² Marušič, Branko: Prispevek...

³ Jelinčič, Zorko, dr. Vladimir Kajzelj, dr. Vladimir Bartol: Dr. Klement Jug. Veliki slovenski alpinist. Ljubljana, 1956 (glej poglavje H konceptu Jugovega poslovilnega pisma – Vladimir Bartol)

⁴ Marušič, Branko: Prispevek...

Ob podatkih, ki jih imamo, bi morda lahko celo rekli, da je bil mladi Zorko Jelinčič večji ali izrazitejši »sin gora«, mišljeno seveda z metaforo, kot Klement Jug. Slišali smo o njegovih sanjah s plezalne ture. Zorko je bil doma iz Loga pod Mangrtom in je od začetka do konca svojega življenja ohranjal veselje in zavzetost do planinstva. Pri Klementu, ki mu je usoda zgodaj pretrgala življenjsko pot, se je gorniško navdušenje pojavilo šele v njegovih zrelih študentskih letih. Nedvomno je pri prvih vzgibih do sten in vrhov nanj vplival prijatelj Zorko. Seveda, Jug je ves alpinizem postavil v etično filozofski prostor, toda na Triglav se je prvič podal l. 1920, po Tominškovi poti, star dvaindvajset let. Prvo plezalno turo beležimo dve leti pozneje, l. 1922, razmeroma pozno, čemur sledi intenzivno plezalno poletje 1923, ko je v družbi preplezal Triglavsko severno steno (Nemško smer), severno steno Škratice in severno steno Razorja iz doline Krnice. To so že resne stene. Sledila so razočaranja, tako v osebnem življenju, morda zaradi prestrogo postavljenih principov, kot razočaranja nad družbo in poštenostjo ljudi. Poleti 1924, tistega usodnega poletja, se je Klement Jug za več dni podal v Julijce, morda tudi s podzavestnim občutkom, da principialno in čustveno nekatere stvari reši. Kot izobražen intelektualac nietzschejanskega ali celo kantovskega značaja si je implicitno postavljaj visoke cilje, dobesedno na meji svojih zmožnosti. Kar z drugimi besedami pomeni: postavljaj si je težke ovire, takšne, ki bi jih lahko zmogel v popolni zbranosti. V tej drži Jug dejansko ostaja vznemirljiva osebnost naše zgodovine, resnično razpet med Nietzscheja in Kanta: šel bom tja, se zaplezal v tisto steno, izzval globino, premagal strah, ukrotil strasti in prenovil sebe, ne zato, ker je to koristno, ker mi bo prineslo to ali ono, uspeh ali slavo, ampak preprosto zato, ker tako moram! Estetski čut in moralni zakon dolžnosti v meni tako govorita.

Kako bi se Jugova zgodba nadaljevala, lahko samo ugibamo. Gotovo bi dosegla še velike točke preobrazbe in ustvarila nove izzive. Julija tistega tragičnega poletja, slab mesec pred nesrečo, sta z Zorkom preplezala Triglavsko severno steno. Zaplezala sta po Tumovi smeri, ki ji danes pravimo Slovenska, in visoko zgoraj, že blizu izstopa pod ledenikom, zašla v nerodne navpične zapore. Vso smer sta plezala prosto, praktično nezavarovana. Oba sta bila v odlični formi, s tem da je bil Zorko zaradi neprespane noči utrujen, saj je zaradi ilegalnega prestopanja meje hodil vso noč in prišel iz doline Zadnjice čez planino Zajavor v Vrata šele zgodaj zjutraj. Tam zgoraj, v izstopnih predelih Slovenske smeri, se človek kaj hitro zapleza. To vam povem iz lastne izkušnje. Težave po današnjih ocenah sicer niso velike, a so vendar kar naenkrat dovolj resne. Tam sta se dobro znašla, Jug je dobil prehod in spustil vrh, srečno sta izplezala in se na Malem Triglavu poslovila. Zorko se je moral vrniti v Trento, tudi zaradi čuta dolžnosti do sopotnice, ki ga je spremljala. Jug je čez Kredarico sestopil v Vrata, od koder se je 11. avgusta podal na usodno smer v Steno.

Jelinčičeve vsestransko družbeno angažirane poti tu ne bi obnavljali. V primerjavi z Jugom se mi zdi, da je

Zorko že od začetka imel več zaupanja v skupnost, v narodni razvoj in napredek. V času osebne krize si je Jug v svoj dnevnik zapisal: »Najbolj neumno se mi zdi, da bi jaz posvetil vse svoje življenje tistemu kupu zverjadi, ki goljufa, veriži, krade, se vlačugari, pijani, kolne, maže sebe in okolico...« Za takšno zverjad Jug ni bil pripravljen delati.

V nasprotju z njim pri Zorku Jelinčiču ne bomo srečali tako pesimističnih tonov. Nikoli. Za ljudi je vredno delati, tudi če človek za svoje delo ni poplačan. Prav to je bila Jelinčičeva težka izkušnja v zaporih in še desetletja po drugi vojni. Če se danes sprašujemo, od kod Zorku Jelinčiču moč in navdušenje pri delu za prosveto in blagor tujih ljudi, ne vidim drugega odgovora, kot zaradi globokega notranjega etičnega in moralnega prepričanja. Iz vere in zaupanja, da je to, kar s svojimi močmi naredimo za svojo skupnost, dobro in pravično. In še nekaj je, kar Klementa Juga in Zorka Jelinčiča družijo, nemara globlje in bolj pretanjeno, kot smo mislili doslej: s prisposodobijo bi temu rekel kantovsko moralno načelo. Pri svojih izbirah in pri svojem delu je primerno in moralno, če človek sledi načelu odgovornosti in skuša udejaniti najširše sposobnosti, ki jih ima. Ne zaradi koristi, ampak preprosto, ker moram tako ravnati. V tem sta oba, Klement Jug in Zorko Jelinčič, tudi za naše in nove generacije svetla, pogumna in vzorna lika primorske zgodovine.

Paradoks turista

... Obstaja še ena vrsta turista, recimo mu slovenski gorski turist, to je tista presečna množica, kjer sta se tako posrečeno ujela romantični in množični turist. Ta križanec po eni strani hodi v gore, da bi tekmoval s sabo – to je konec koncev edina človeka vredna tekma: pomembno je namreč vedeti, koliko (še) zmremo in koliko si (še) upamo. Napor je plemenit, še več, napor je kratko malo moralen. »Zdi se, da samo stene, globeli, tesni in hudourniki zares odslkavajo moralnost napora in samote,« tako nekako pravi **Barthes** v Guide Bleu. Po drugi strani pa slovenski gorski turist hodi v planine, da bi bil del skupnosti, ne katere koli skupnosti, pač pa občestva enakih in poštenih ljudi. V gorah se vsi pozdravljamo, vsi se (raz)poznamo, vsi smo kamaradi, vsak trenutek pripravljeni drug drugemu priskočiti na pomoč. Enaki smo, statusnih simbolov, ki sicer tako glasno govorijo o razrednih razlikah, ni videti. To, da eni gojzerji lahko stanejo par tisočakov več kakor drugi, pač ni omembe vredno. In poštene smo, v gorah nihče ne krade.

Slovenski gorski turist hodi v planine zato, da si za kratek čas pričara utopijo družbe, ki se mu vse bolj odmika. **Levstika** je potemtakem treba popraviti: Slovenec Slovenca vidi v Triglavu, kakor bi rad videl sebe v ogledalu...

Zoja Skušek, Delo

KAKO PREŽIVETI NOVO LETO BREZ STRESA ALI TURNA SMUKA NA SILVESTROVO

TOREJ NAJ BO SREČNO!

ARNOLD LEŠNIK

Po naravi sem zagaman in introvertiran pesimist, ki ne bo nikoli in nikdar razumel, da se je potrebno veseliti takrat, ko to ukaže koledar ali splošna volja ljudstva. Tako so zame noveletni prazniki zgolj in samo dnevi, ki jih je potrebno nekako preživeti in spet čimprej pozabiti. Takrat, ko ljudje vsi veseli in srečni v neustavljivi ihti hite od nakupa do nakupa, ko nabavljajo vsakovrstne zaloge hrane in pijače, da doma shrambe pokajo po šivih, in se potem nažirajo do nezvesti, ko so ves teden dobre volje in z nasmeški na obrazih ter vedno prijazni z vročo željo, da bi s teboj prijateljevali do onemoglosti, ko mesta zaradi številnih petard spominjajo na nikoli osvobodjena ozemlja in ko moramo biti v duši še posebno svečani, ker nam dan in noč po trgovinah in radijskih postajah vrte božične pesmice, takrat se meni obrača želodec od vsega dobrega in bolesto iščem samote in miru.

Izgubljenega raja seveda ni mogoče najti nikjer, zato se zatekam v sanjarjenja. Seveda bi bile nekatere že dolgo iskane vrednote, ki okoli silvestra privrejo na dan, še kako zaželeni, a ne samo ob prazniku vseh praznikov. Ne! Še teden dni zatem in mesec potem; pravzaprav kar vse leto, ves čas.

A glej, minejo prazniki, mine dobra volja ljudi in potem se svet spet povrne v stare tirnice in se na mah spremeni v eno samo puščobo.

S častno izjemo seveda. V hribih vedno sije sonce; celo takrat, ko sneži ali dežuje ali megla pokriva pokrajino.

Tako se je zgodilo, da sem – sicer malce pozno, a vendarle – odkril intimo noveletne planinske ture, na kateri sem užival kot le malokdaj in zdaj upam, da se bo, če bom želel, spremenila v tradicijo, ki jo bom z veseljem negoval ves čas lastnega bivanja.

NA POT

Seveda sem poiskal Ireno, diametralno nasprotno dušo dvojčico, vedno veselo, vedno nasmejano, in skupaj sva se napolnila v zamejstvo, na simpatičen in nezahteven hrib Obir. Menda najlepši razglednik v vseh Karavankah je znan po nezahtevnih južnih pobočjih, s katerih je možna turna smuka vso zimo. Ker me je nemirni duh prvič gnal na pot ob tem tako rekoč bogokletnem datumu, sploh nisem vedel, kaj naj pričakujem od dogodka. Ali bo na cesti gneča? Bodo cariniki prijazni? Kaj pa drugi ljudje? Se ne bodo počutili ogrožene? Ali ni čudno potovati naokrog na bojda tako plemeniti datum, kot je 31. december? Ali tega dne ne potujejo samo iščoč in vagabundi?

Še in še je bilo neodgovorjenih vprašanj, ki jih pozna zgolj premajhna samozavest. Le turo sámo sva poznala že od prej, zato vsaj spremljevalne tesnobe pred

neznanim hribom ni bilo. Sicer pa: če resnično obstaja sivobradi mož s kučmo, takšno ali drugačno, potem so planine najlepši kraj, da ga srečava, sva bila prepričana. Sam praznik resnično ni zgrešen, na drugi strani so le vsi tisti ljudje s prisiljenimi kretnjami, zabuhlih obrazov, z alkoholnim zadahom, ter neusmiljeno in primitivno pokanje petard, ki se v mestih iz dneva v dan stopnjuje, in seveda neumna nakupovalna mrzlica. Človek bi najraje kar prespal takšno vrsto veseljačenja. Za to pa se je potrebno primerno utruditi.

Naložila sva torej turne smuči in ostalo opremo ter se po ovinkasti cesti skozi Dravograd in Železno Kaplo odpravila do zadnjega odcepa za najin Ojstrc. Nekoliko nižje od zapornice, kjer poleti pobirajo mitnino, sva parkirala avtomobil in v trenutku skočila na turne smuči. Z otroškim veseljem, da počneva nekaj prepovedanega in morda boljše od najinih prednikov – saj ve-

Seveda je na vrhu sijalo sonce.

ste: naši starši so nekatere stvari počeli leta in leta zato, ker so jih morali in nikoli niso presegli svojih okvirov, midva pa sva zdaj tu vsa mlada in svobodna in se obnašava mimo vseh ustaljenih norm zato, ker resnično živiva to življenje – sva razmišljala in zadnji dan starega leta mi je vse bolj postajal en sam čisti užitek.

Planinsko kočjo sva obšla po prehitevalnem pasu in že od daleč se je videlo, da se v hiški nekaj pripravlja; počasi so se zbirali ljudje, sekali drva, prinašali zaloge hrane, da, celo z motornimi sanmi so dovažali sveže zaloge nasmejanih uživalcev gorske narave. Dovolj ponosno se nisva pustila motiti in sva zdrvela mimo tiste kočje in tistih ljudi kot kak polnočni ekspres ali kot vojskovodja, ki se na iskrivem konju požene v metež odločilne bitke.

BELI MOŽ, KJE SI?

Sveže zapadli sneg je okrasil pokrajino v eno samo pravljico in Irena mi je kar nekajkrat ob mimohodu kakšnega obilno zasneženega drevesa hudomušno spustila vejo snega za vrat, potem pa zdirjala naprej.

Kakšna nedolžna radost je to bila!

Foto: Arnold Lešnik

Seveda napravljeno in strogo resno sem se potem razjezil in grozil z maščevanjem, a resnost in hudobnost sta bili samo narejeni in hlad, ki je obdajal kristalno pokrajino, ni bil hlad, marveč toplina človeškega srca. Tu in tam sva kakšno s snegom še posebno močno pokrito smrekico celo rešila iz mrzlega objema, tako da sva ji oklestila težak sneg z nežnih vej in zdi se mi, da so nama bile za opravljeno delo še kako hvaležne. Celo hrib se je smejal in veselil z nama in letos je bil popolnoma bel; le največje skalne gmote ali najvišji borovci so krasili njegovo lice kot tri dni stara brada filmskega lepotca.

Začuda so bili na vrhu ljudje; ampak opoldne so že odhajali navzdol, zato sem sklepal, da so pač gostje planinske kočice, ki se bo v manj kot dvanajstih urah spremenila v prizorišče hrupnega proslavljanja, in ne izobčenci novega leta kot midva, silvestrska ubežnika in brezdomca.

Seveda je sijalo sonce na vrhu in prišle so kavke in jedle najin kruh. Spet sem skakal kot bebec naokoli in se trudil posneti najboljšo fotografijo. Stojte, leže, kleče. Takšnih najboljših fotografij imam doma že po-

polnoma dovolj, rekel bi celo na pretek. Ko jih potem v miru in v prijetnem zavetju dnevne sobe na projektorju požiram z očmi, ob tem skoraj nikoli ni več tiste toplote v srcu kot tu sredi urbane divjine. Ali je potem sploh vredno truda zamrzovati brez števila prizorov na celuloidni trak? Ali nisem samo navaden zbiratelj, ki uživa le v iskanju in nabiranju prepovedanih sadežev, že osvojeno pa mi ni nič bolj zanimivo kot jutranje umivanje zob ali obuvanje čevljev pred odhodom v službo? Včasih sem podoben majhnemu fantiču, ki nikoli ničesar ne more dobiti dovolj. Ali je treba vse čokoladne bonbone, ki jih dobiš za darilo, pojesti v enem samem samcatem dnevu? Mar jutri ne obstaja? Vedno znova ugotavljam, da je zadnji kos torte, ki sem ga pojedel, tisti, ki me ne mara več, ker sem ga pojedel na silo.

SPET DOMOV

Brez odvečnega filozofiranja lahko zatrdim, da je na koncu vedno treba iti domov. Pozimi še prej kot poleti. Za to poskrbi sonce, ki se skriva za oblaki ali pod obzorjem, in hlad, ki ga fizično ni mogoče zanikati. Ne na tej stopnji razvoja. A kaj bi! Še vedno ni konec. Spust po strmini v svežem snegu je lahko prav gospodski zakon sveta. Takšen, kot bi si ga človek želel na sodni dan. Nekakšen vrhunec noblese.

Tako je tudi bilo. Spust mimo ruševin stare kočice, smuk mimo Obirske planine. Še nikoli nisem smučal v takšnem čudovitem snegu in še nikoli bolje. Nikdar! Zdi se mi, da sva z Ireno kot dva majhna bogova plavalna na smučeh v dolino. V glavnem po valoviti snežni odeji, včasih pod njo, in večkrat sva rila kar po zadnji plati. Kakšna nedolžna otroška radost je to bila!

Tako sva kar sama postala tista skrivnostna snežna možakarja s kučmo – bela brada, siva kučma – ikona, ki jo ljudje tako brezupno iščemo in seveda vanjo verjamemo morda vse svoje življenje. Koliko veselja in plemenitosti je bilo tedaj v najinih srcih! Če bi si želel, da

Prišle so kavke in jedle najin kruh.

me spoznajo vsi ljudje tega sveta, bi tega dne odšel in predlagal spoznavni večer. Moj spoznavni večer. Če bi želel vse civilizacije – nekdanje, sedanje in prihodnje – seznaniti z najboljšim, kar je človek prinesel na ta planet, potem bi moral zdaj z odprto dušo seči vsakemu v roko in ga vljudno pozdraviti. Včasih je tako malo potrebno, da človek preskoči svojo senco! To nama je z lreno tistega 31. decembra nedvomno uspelo.

Ali veste, kakšen je občutek po planinski turi in utrudljivi vožnji domov? Prideš pozno domov. Utrujen, pre-

znojen, lačen, in lebdiš pol metra nad zemljo. Še dve uri je do polnoči. Pa kaj! Polnoč je vsaj tristošestdesetkrat na leto, včasih celo večkrat. Nekaj malega pojéš, če je volja, skočiš pod tuš. Če si si všeč v vlogi pujske, pozabiš na prho in ostaneš pujssek. Dremaje nazdraviš s kristalnim kozarcem, medtem ko neke v ospredju na vse strani še vedno frčí opojni pršič.

V naslednjem trenutku padeš v posteljo in malce lice-merno upaš, da bi lahko to, kar si danes počel, počel kar vse leto.

MED TESNOBNIM STRAHOM IN LEPIMI TRENUTKI

DVE TURNOSMUČARSKI ZGODBI

MILAN VOŠANK

Obsedela sva z Marjanom tam na tisti veliki sončni skali, samotnem otoku sredi snežnih planjav in kotanj. Obsedela v miru gorske krnice v Kožnah, naokrog pa so prelepo, že kar drzno sijale visoke svetle karavanske gore. Stol, Vrtača, Begunjsčica. Med grebeni in vrhovi je bila tista tišina, tisti zvok neke oddaljene glasbe, ki ji je bilo treba prisluhniti le v sebi. Februarsko sonce je toplo grelo in razkazovalo moč svojih odtenkov slepečih svetlob nizdol čez širna strma pobočja do daljnih koroških in kranjskih dolin nekje zadaj, onkraj.

STOL

Vse to sva zaznavala s prijateljem: videla, slišala, čutila... So oči zvedavo iskale po gorah naokrog in je v prsih pritajeno vrelo; in se je Marjan ves glasán razgovoril, kako lepo pot da sva danes izbrala v gore. Poslušal sem ga, mu kimal, pritrdjeval, se skušal veseliti z njim – ampak v meni se je naredilo kakor kamen, ki tišči in buta in povzroča tesnobne misli. Ko vse te gore, ta gorski mir, vse je bilo v podobah ter igrah čutenja z mano – ali komajda minuli dogodek. Je bil z mano moj Bog? Tedaj nekaj zmoti najino igro tihote na kamnitem otoku. Zgoraj po sončnih južnih pobočjih Vrtače skorajda neslišno, redkih besed, počasi prismoča, že kar elegantno privijuga skupina turnih smučarjev. Prav lepo jih je gledati, vse je kakor zaokrožena slika. Oder. Kjer je gora s svojimi sivimi skalami in slepeče belimi snežišči za kulise, v barvno igro tem nevtralnimi barvam pa so igralci smučarji v harmoniji in kontrastih toplo hladnih barv svojih oblačil, nahrbtnikov in smučí.

Smučarjem se je pot iztekla, posedli so po skalah blizu naju, slišati je bilo nemško govorico, prišli so tam čez izza severnih grebenov. In midva z Marjanom sva spet le v najini igri, bil je le kratek predah; težke misli mi še bolj tlačijo duhá.

Ko bi tam zgoraj, v tistem na sever obrnjenem širokem žlebu pod vrhom Stola, bil takšen prijeten osončen sneg, kakor je na pobočjih Vrtače nad nama! Slika je bila povsem druga.

Vrh Stola naju pričaka sončen, le ta mrzel, že kar viharjen veter veje čez grebene. Toliko, da se še razgledava po najinih Karavankah, s pogledom se potem ustaviva na Grintovcih ob strani ter še prek gorenjske ravni pohitiva na Julijce. Kot da se nama že kar mudi nazaj na pot, na smučanje po najinih jutranjih sledih tja do Zele-nice.

V zgodnjih urah sva krenila od koč, potem ko se nama je uspelo do tja pripeljati z vlečnicami, pomalem še s turnosmučarskim vodnikom v rokah. Saj je bilo tod še

Na vrhu Velikega Draškega vrha pred spustom, zadaj Triglav

Foto: Marjan Tursič

... ko je pred nama vstajala
mogočna podoba Stola.

za oba novo iskanje v gorah in zato še tolikanj bolj zani-mivo, ko se ti za vsakim grebenom in parobkom odkri-vajo še neznane drugačnosti. Tako sva jo nanagloma ubirala tja pod Vrtačo in naprej po zgornji poti čez Šijo, ko je pred nama vstajala mogočna podoba Stola, dok-ler nisva v Kožnah stopila pod njegove najstrmejše pre-dele. Že so najhitrejši prismočali izpod vrha, kar nekaj pa se nas je vzpenjalo. Senčna strmina pod vršnim grebenom je bila vsa trdo pomrznjena, ponekod tudi nevarno poledenela, da so nama dereze in cepini gla-sno zapeli v srenu. Tisti, ki so smučali nazaj, so prav počasi in previdno iskali poti, se ustavljali pred vsakim zavojem ali pa se v dolgem poševnem smuku pod vrhnjimi skalami umikali tja daleč na pas sončnih po-bočij. Naglas še nisva pomišljala o najinem smučanju, sva pa že videla in slutila... Prebujala se je podzavest s tisto znano tesnobo in pričakovanjem.

Na grebenu in po dolini med obema vrhovoma je bilo živahno od popotnikov, turnih smučarjev in planincev. Pozdravljali smo se, še besedo ali dve za srečno vračanje smo izmenjali, pa smo že odhajali naprej, vsak po svoji poti in vsaksebi.

Pod vrhom se napraviva ter pripneva smučči. Za zače-tek nekaj širokih zavojev po ojuženem snegu – in že sva na severnem robu. Postavim svoje smučči nad snežno strmino, zaznam v sebi ta glas odločenosti in pripravljenosti – samo treba je preiti v igro in zdrseti v pobočje, da zapojejo robniki v prvih zavojih... Še vidim Marjana, kako si išče svoj začetek, tu bova odslej še kako vsak zase, še zaznam poglede bližnjih smu-čarjev, ko se odločim. Spustim smučči ter previdno in počasi zapeljem nad globino, ki se izteka daleč spodaj v vznožnih skalah. V hipu je vse drugače, toplote in svetlobe sonca z grebena ni več, veter z vrha se je utišal, tu sta tihota in mir, ki ju zmotijo le moje glasne

smučči, ko trdo zarežejo čez pomrznjene in ledene ro-bove. Robniki ostro grabijo, plužno obrnem in zapeljem za napihan sneg. Vidim zadaj prijatelja, tudi on je zapu-stil sonce na grebenu, zavpijem mu, opogumljam njega in sebe in spet sem le pri svoji igri.

Še nekaj zavojev naredim, že si upam biti hitrejši, pa vendar sem ves čas v trdi preži krotjenja smučči, da mi ne zdivjajo in zbežijo po svoje. Začetne tesnobe je še nekaj, hkrati pa postajam vse bolj sproščen in umirjen v smučanju. Pogledujem za Marjanom, zakličem mu še. Zapustim zadnje vrhnje skale, strmina se razširja in že razmišljam, da moram čimprej po sledih prvih jutranjih smučarjev uiti iz teh hladnih trdih strmin proti levi, na sonce.

Medtem se mi na smučeh naglo bliža prvi od tistih, ki se vzpenjajo. Že slišim, kako se mu srenaci glasno zažirajo v sneg. Nato zastane, opazuje moje smučanje, prav sedaj mi uspe nekaj prav lepih vijug, pozdraviva se... In kot da bi mi hotel še nekaj reči, mi s kretnjami dopovedati. Počasi se ustavljam, smučči mi zapeljejo na večjo okroglo povsem belo snežno ploščo. To bo mehkejši sneg, primeren za počitek, prepričano popuščam v pritisku na robnike. Lahko bova še kakšno porekla z neznancem...

MORALA JE SEČI NEVIDNA ROKA Z NEBA PREDME

Sedaj pa se dogodki odvijajo naglo, hitro, kar prehitro. Že se ustavljam, ko nenadoma začutim, kako mi kot pokošene na tej beli snežni plošči, ki sploh ni bila tisti pričakovano varni sneg, ampak varljiv trd bel led, spod-nese smučči v strmino. Padem na bok, obrne me na hr-bet, že drsim, ne, drvim v globino... Da bi se mi spet uspelo postaviti na smučči, se takoj po padcu še ustaviti, ni bilo več mogoče. Ujamem osupel pogled 125

V zadnji strmini pod vrhom Velikega Draškega vrha je prav vražje strmo.

vzpenjajočega se smučarja, začutim poglede še drugih bližnjih, pomislim, kje je prijatelj Marjan, me sploh vidi, sliši...

Ter zavpijem, vpijem, vpijem... Nobenih razumnih besed, le obupni glasovi strahu, kriki nemočnega. Drsim, zavedam se vsakega trenutka in misli so mi še vedno dovolj hitre, zbrane. Na tiste nametane skale spodaj v dnu se opozarjam, tiste bodo nevarne. Moram se, prekletu, moram se vendar ustaviti! Ampak vse je zaman, drsim naglo naprej, ropotam po neukrotljivi strmini, grabim z rokami... Vidim, kako mi smuči potrga z nog, da skupaj s palicami opletajo na jermenčkih okrog mene. Saj me bodo še potolkle! Zdaj sem z nogami naprej, zdaj me obrne, zavrti na glavo proti globini, da še hitreje drsim nizdol z iztegnjenimi rokami pred sabo. Rokave mi viha in potiska navzgor, gola koža grabi ob sneg – ampak bolečine ni nobene. Ko bi se le ustavil, obupno prosim v sebi – a tiste skale spodaj so mi vse bližje. Pa me še kar naprej povsem nemočnega obrača. Do kdaj? Bom to pot res moral končati razbit v skalah? Ne, ne, tega nočem, ne smem! Še bolj grabim z rokami v led in sneg, hočem vendar preživeti, živeti! Obrne me spet v krog, spet sem z nogami naprej in tedaj... tedaj se ustavim! Res je, ustavim se! Obsedim na trdem snegu sredi še vedno velike strmine. In takoj vidim: tam spodaj, še dobrih sto metrov naprej, so tiste sive skale v izteku strmine. In zgoraj ter na obeh straneh in še spodaj so ljudje – koliko popotnikov kar naenkrat, samih turnih smučarjev! Stojijo, gledajo, nekdo vpije, nekaj sprašuje. Ne razumem ga. Kje je prijatelj Marjan?

Da, obsedim na snegu, kako res je! Predstava je končana. Kakšen mir je spet naokrog! In kakšne lepe gore! Kako lep zna spet biti svet! Morala je seči nevidna roka z Neba predme. Toda kaj je sedaj z mano? Še

naprej sem ves nemočen, kakor zvezan med jermenje, med smuči in palice. Ne nazadnje pa je ta moj položaj hkrati že kar smešno vesel. Kot srečen konec, hvaležno pomislim. Kaj vse se je moralo dogajati z mano med drsenjem! Bolje, da ne vem, razmišljam, ko se otipavam, ko spoznavam, da me nič ne boli, da sem cel. O, moj Bog! Le roke nad dlanmi so grobo podrgnjene od snega in ledu, a to bom že pozdravil. Pa kaj, začnem razmišljati. Da bi se jokal in smejal hkrati! Ja, kakšna škoda, da se mi je zgodil ta nepredvideni zdrs in da nisem presmučal vse te severne strmine Stola. Kakšna škoda za teh dvesto, tristo metrov smučišča! Oj, ti srečni nori bedak!

Nemško govoreča smučarja sta prva pri meni. Razvežeta, pravzaprav odrešita me spon, da sploh lahko vstanem. Vsa sta zaskrbljena, sprašujeta, odkimavam, nazadnje se s smehom poslovimo.

Počasi prismoča do mene še Marjan. Prijatelj dragi, vsi moji ljudje – nekaj zaihti v meni.

Nisem te videl, kdaj si padel in zdrsel v globino, ampak potem sem te nenadoma zagledal tam daleč spodaj. Tako hitro da si odsmučal, sem najprej pomislil in šele iz glasnih razgovorov vzpenjajočih se izvedel... Ko si tam spodaj kar sedel in sedel, povsem pri miru, brez glasu, brez kretenj, kar sedel...

To je prvo, kar slišim od prijatelja.

Toda Marjan, bil sem vendar »zvezan«!

Trdno se spet postavim na noge, skušam se obnašati, kot da se sploh ni nič zgodilo, da je še vedno vse lepo in prav. Pogumno si pripnem smuči, vsa oprema je nepoškodovana, nič ni potrganega, razrhljanega; in že nadaljujema smučanje. Ampak vajenih gibov vijuganja kakor da ni več, kot da sem jih pozabil. Previdno, že kar trepetaje – resnica minulega dogajanja je pač neizprosna – da ja ne bi spet zdrsnil počasi, zelo počasi

oddrsim tja proti soncu. K tistim sončnim pobočjem, na katera sem hotel že tam visoko zgoraj pod grebeni Stola.

Na soncu, tam je pa takoj drug svet, drugačno veselje, vse skupaj že kar prelepo vračanje v svetlobo življenja. In sneg, kako je ravno prav omehečan za smučanje!

Marjan odhiti naprej, rad ga prepuščam njegovemu veselju, ko sam spet skušam po položnejših pobočjih vsaj malo, res vsaj malo bolj sproščeno zasmučati. Uspe mi nekaj lepih zavojev, da bi kar zavriskal, potem pa se vame vrne breme komaj minulega dogajanja na gori, pa je spet vse okorno in težje. Potem pa še porajajoče se bolečine po odrgnjenih rokah. Dokler nisva pri tisti veliki sončni skali.

ZAKAJ?

Ob gledanju smučajočih se z Vrtače sem že razmišljal: koliko poti pozimi je že za mano v gorah! Težka skalna plezanja z bivaki, vzponi po zametenih grapah, pristopi na vrhove in turna smučanja. Prav ta sem imel rad na poseben način, čeprav v različnem snegu ni bilo zmeraj lahko in enostavno. Toda vedno so prihajala tista smučanja z najboljšim snegom, tiste gorniške zgodbe, zaradi katerih se s smučmi vračamo v gore. Spominjam se Krna tam od jezera v prvo, pa v drugo, Bogatina, Velikega Draškega vrha, smučanje po Velski dolini... Ko sem v svojo popotno beležnico zapisal: »Sneg je zelo dober za smuko in moja družba se kmalu odpravi. V lepih zavojih rišemo vsak svojo smučino proti sedlu. Vse v meni hoče biti kakor pesem: te zasnežene gore naokrog, sinja svetloba, navdušeni smučarji... Smo kakor v omami vznesenega veselja. Vriskamo, že kar tulimo, in tudi sam kar ponorim, ko v velikem loku zapeljem na sedlo. Strmino naprej prevozim v dolgem poševnem smuku, nato pa zavijugam. Smuči mi pono-

rijo, ne znam jih brzdati, nobene ovire ni na poti, vse je le v lepoti gibanja.

V kotanji pod sedlom se ustavimo. Gledam navzgor, opazujem smučarje, kako si vsak išče svojo pot, svojo smučino. Pot, za katero smo ob vzponu porabili dobre pol ure, sedaj privijugamo v nekaj minutah. Toda ali je mar to pomembno! Tu je vendar vse brezčasno!« (Iz pripovedi o Krnu!)

Kaj pa tedaj, ko je bil sneg pomrznjeno trd, poledenel, klozast ali za smučarja garažoje ojužen? Nema lokrat sem v presoji, da je pretvegano, prenevarno, da presega moje smučarske sposobnosti, sestopil peš z vrhov ali grebenov, dokler nisem začutil: sedaj pa bo šlo na smučeh naprej. Na Viševniku je bilo skoraj zmeraj tako, na Kanjavcu sem rad puščal smučo malo pod vrhom, na Malem Draškem vrhu si nisem drznil po tisti grapi, smuči so me čakale na Srenjskem prevalu...

Pa vendar se mi je zgodilo na turnosmučarskem rallyju na Jezerskem, na razmeroma lahkem gozdnatem grebenu. V od smučk razbrazdanih jarkih sem bil prehitel, drevo pa kar zraven. Omotičen sem nato po snegu pobiral sebe in raztreseno desno vez, morda še bolj obupan, ker me je spodaj nekje čakal Franc. Prigoda se je izšla, zame tudi kot izušnja, da imam dogajanja v gorah vendarle rajši na bolj umirjen, samosvoj način.

Ali današnja prigoda na Stolu: tisti kamen v meni, te težke misli sedaj; in vprašanje – zakaj? Zakaj? Da, koliko poti je že za mano v gorah pozimi, v vseh letnih časih. Vedno sem se trudil igrati na karto varnosti – sem tokrat napak presodil? Čeprav kot alpinist najbrž nikoli ne moreš vedeti, kdaj si stopil na rob, se ti je sreča morda kdaj že izmikala, ne pa še žežala.

Na poti pod Vrtačo naju je dohitel prav tisti turni smučar, s katerim sva se pozdravila – in kot da bi hotel še nekaj reči tam pod grebenom Stola. Nato pa tista bela plošča, moje nemočne smuči... Govoril nama je,

100-letnica planinstva v Srbiji

Z božičnim vzponom na Rtanj in njegov vrh Šiljak (1560 m), ki je najvišja kota Srednjega Pomoravja in Timoške krajine, se je začelo praznovanje visokega jubileja srbske planinske organizacije, 100-letnice planinstva v Srbiji. Pod naslovom »Množični vzpon na Rtanj« je bil letošnjega 15. januarja v beograjskem časniku Politika objavljen naslednji prispevek:

»V prvi letošnji množični akciji se je več kot sto planincev povzpelo na goro Rtanj, s čimer se je hkrati začelo tudi proslavljanje 100. obletnice planinstva v Srbiji. Organizator akcije je bilo planinsko društvo Dragan Radosavljević iz Zaječarja, na njej pa so sodelovali člani približno desetih planinskih društev iz Beograda, Zaječarja, Kruševca in Smederevske Palanke. Vsi 104 udeleženci vzpona so dobili posebne knjižice z žigom Božičnega vzpona na Rtanj. Vzpon na to goro, katere vrh Šiljak (1560 m) je najvišja točka Pomoravja in Timoške krajine, je bil

posebno naporen in težak glede na to, da je bil opravljen v zimskih razmerah in po hudem snežnem neurju, ki je planince spremljalo od vznožja vse do vrha. Skupina 50 beograjskih planincev, ki so v glavnem iz društev Kopaonik in Železnikar, je opravila poseben podvig, ko se je na goro povzpela po daljši in težji severni strani. Vzpon je trajal cele štiri ure, pri tem pa so planinci premagali višinsko razliko 1200 metrov, kar je celo ob ugodnejših vremenskih razmerah zelo naporno.

Rtnja niso po naključju izbrali za kraj prve letošnje republiške planinske akcije, kajti prav na tej gori je bil leta 1901 prvi organiziran planinski izlet v Srbiji, kate-rega stoletnico bodo letos planinci proslavili s številnimi akcijami.«

Na Rtnju je velik planinski dom, podoben Triglavskemu domu na Kredarici, vendar s to razliko, da se je do prvega mogoče pripeljati z avtom.

Miroslav Žolnir

kako je to jutro že zdrsel avstrijski smučar in da tudi na bližnji Begunjščici ta dan enemu od turnih smučarjev ni šlo brez padanja. Pa da se v teh gorah, na teh trdih severnih pobočjih, takele zadeve kar rade dogajajo.

Ampak kaj bi mi govoril v slabo tolažbo, sem preusmerjal pogovor. V koči na Zelenici smo obujali spomine na vse drugačne zgodbe.

Pozno popoldne sva z Marjanom z zeleniških smučišč gledala v strme senčne grape Begunjščice. Kar nekaj se jih je še vzpenjalo tja gor. Dolgo jih opazujem, dokler niso na grebenu. Čeprav nočem, mi je tesnobno in me je strah zanje.

VELIKI DRAŠKI VRH

Čakal sem to zimo svoj dan. Preklemano dolgo tam od novega leta do praga pomladi, da je prišla tista sobota z obetom sončnega dne in s še vedno dovolj mraza v gorah. In kam? Na Veliki Draški vrh, sva si z Marjanom edina!

Pokljuka, Rudno polje, pogled na beli Viševnik. Povsod je še tista prava trda zima. Ne bova sama, dva Gorenjca sta že tu; prvi pohiti naprej, drugi se nama pridruži. Pomrznjen sneg zapoje pod čevlji, nahrbtniki s smučmi so težki, pa kaj bi to, tu so vendar tisti stari, dobro znani občutki: na poti v gore smo! V kratkočasnem pogovoru, ko se Gorenjec Martin razgovori, da smo kmalu kot dobri stari znanici (naši otroci, žene, službe, glasba, pa seveda gorniška doživetja), naglo minemo globoko izhojeno gaz skozi gozd do pobočij nad planino Konjščico.

Odpri se nam pogled na našo goro, trikotni hrib, Veliki Draški vrh, ves bel – še skale so poskrite pod snegom – in tako vabljev s svojimi strminami, da se ga pomalem kar bojim.

Pripnemo smučmi in odsmučamo do bajt na Konjščici. Glej, glej, kakšen dober sneg, kakšni obeti v res dobro smučarijo! Tisto vijuganje v brezskrbnosti kot na najbolj urejenem smučišču. Trd sneg, toda ne leden, ampak ravno pravšnji, da smo takoj navdušeni in veseli, ko s psi in srenaci na smučkah odhitimo po starih sledih med rušjem in drevjem proti Njivicam. Gore nas molče spremljajo: hladne, zasnežene, tihe... Viševnik s svojimi strmimi grapami na desni, morda še bolj strmo Sleme na levi, pred nami pa visoki skalnati grebeni Malega Draškega vrha, ko tam naprej in tam zadaj že slutimo vznožna pobočja Velikega Draškega vrha.

Na ravnici Njivic presenečenje: tu je že prvi turni smučar, in to prav z vrha Velikega Draškega vrha. Je moral biti pa zelo, zelo zgoden. Tako se razgovori o dobrih razmerah na gori, da moramo kar nemudoma naprej v prve bregove pod Studorskim prevalom, kjer že zavijamo desno v pobočja naše gore. Strmo postaja, srenaci ostro grizejo in prijemajo, ustavljamo se le za hitre poglede na okoliške gore.

Prav od tu, se spominjam za tri leta nazaj, ko sem z muko sam gazil na smučeh v svež pršič proti prevalu, sem z vrha Viševnika zaslišal slabotne vriske. Potem pa sta zasmučala nad strmo grapo. Kakšna mojstra v pršiču! Uigrana dvojica, ti njuni kratki zavoji in gibanje.

Filmski prizor. Obstal sem v občudovanju, dokler se jima pot ni iztekla za grebenom pod Njivicami.

Zgoraj v tistih dolincih in kotanjah pod prehodom pod vršno strmino pa spet novo presenečenje: z vriskom se pripodi nizdol drugi turni smučar. Dogajanje na hribu se je res polno razživelo. Tudi ta nas spodbudi z lepim obetom o smučanju prav z vrha. Le veter je pričel iznenada vse bolj pihati v sunkih. Ko je to pihanje že kar nasilno neustavljivo, v hudem mrazu pod zadnjo strmino spet s težavo navežemo smučmi na nahrbtnike in si pritrdimo dereze. Sedaj pa naprej. Hudimano je strmo, vzpenjamo se počasneje, ampak vrhnja grebena sta si vedno bližja, dokler se strmina pričakovano ne prevesi na drugo stran, nad Krmo, ter se pred nami razpro znane slike Triglava s sosesčino.

Kot strmina se je še veter na vrhu uneseno umiril. Potnik pred nami, tisti prvi Gorenjec še z Rudnega polja, že ždi med skalami na izpihianih kopninah in kmalu smo v glasnem živahnem pogovoru. Po katerih gorah smo že smučali to zimo. In kako lep dan je danes. Tu po vrhovih je še prava zima, že na poključkih Gorjušah in po Bohinju pa je vse razcveteno od pomladnega cvetja, nam stečejo besede.

Razgled je prelep. Toplo oblečen se umirim v zavetju svoje skale, da lahko s pogledom popotujem do Karavank in daljnih vrhov Grintovcev ter se vračam nazaj na Julijce čez Viševnik in prek globeli do Mišelj vrha, Triglava in Kanjavca ter do bohinjskih gora nad Fužinskimi planinami in v Dolino sedmerih jezer. Še zaidem na spodnjo verigo Bohinjec in na daljni Krn ter do primorskih grebenov. Kot vedno je to zrenje z vrhov obujanje spominov. Steze, skale in smučišča. Da, spomini, kako lepo je včasih zaživeti z njimi, toda še lepše je slediti novim hotenjem in se spet podati na pot.

Pa vendarle ti spomini! Moje prvo pravo turno smučanje: Viševnik. Kako sem v družbi z Barbaro polno doživljal ta do tedaj neznani mi poključki svet gora. Po širokem žlebu do Njivic. Konjščica, Uskovnica, nočno ropotanje po kolovozu do Bohinja, tako se je končala ta avantura. Ne dolgo zatem sem z ljubljanskimi akademci že na Komni. Krn in Bogatin, to sta bili naši smučarski gori. Tako sem se zagledal v gorsko smučanje. Potem so minevala leta. Spet sem našel pozimi in s smučmi na Viševnik, se vračal na Krn... Ni bilo vedno družbe, poti sem si moral znati poiskati tudi sam. Tako je bilo v prvo in še nekajkrat z Velikega Draškega vrha. Na tej gori sem pozimi doživljal vse: od nevarno poledenelih pobočij, ko je bilo treba dodobra premisliti vsak zavoj, do čudovitega pršiča, ko sem komajda priganil do vrha, nato pa... Saj to se ne da povedati, še manj opisati, to veselje, to lahkotnost in lepoto v smučanju. Na Draškem vrhu sem se odločil, da se na smučeh podam pod sam Triglav, v dolino za Cmirom; in z Draškega vrha sem venomer hrepeneče zrl na visoki beli Kanjavec.

Na prvi zimski pohod pod to goro čez Velo polje se mi je že pridružil Marjan. V viharju in megli sva obstala pod Hribaricami – ampak smučanje nazaj po Velski dolini v soncu ter po svežem pršiču! Zato mi gora še bolj

V viharjem vetru na vrhu Stola pred smučanjem na Zelenico, zadaj panorama Julijcev

ni pustila mirovati, zato je bilo treba čez nekaj dni spet na pot. Na dolgem romanju skozi Dolino sedmerih jezer je bil z nama še Franc. Noč udobno prespimo v zimski sobi na Prehodavcih in jutranji Kanjavec nas pričaka ves trdo pomrznjen, toda po Velski dolini je še dovolj pršiča za veselje. Pot smo končali v Krmi z vzponom in spustom preko Bohinjskih vratc. In ta Kanjavec! Ob letu smo spet na poti nanj po dolini za Debelim vrhom v četverni družbi, ko Franc tokrat ni »pozabil« doma Janete. Vso dolgo smučanje nazaj do planine Laz je bilo po ojuženem snegu kar naporno, toda ko se zgodba lepo in srečno zaokroži, ostanejo v spominih le še najlepši deli doživetja.

Kakor se tokratno doživetje naju z Marjanom na Velikem Draškem vrhu nadaljuje.

EN SAM »STIROPOR«

Najin sopotnik z Rudnega polja Martin je že pripravljen, krepko in pogumno se požene v strmino. Drugi Gorjenec bo še kar ostal na vse bolj prijetnem soncu na vrhu, midva pa položiva smuči na sneg. Zame je takole pripravljanje na smučanje z vrha gore vedno kot obred. Vse delam počasi in premišljeno, kakor pri vstopu v plezalno smer. Tesnoba je v prsih vse do prvega zavoja, do preizkusa snega, ko preverjam vezi in varnostne pasove na smučeh, stiskam palice, še zadnjič pregledam čevlje, oblačila, nahrbtnik. Preverjam sebe.

Prej sem opisal svoja doživetja pri smučanju z Velikega Draškega vrha. Danes sem že ob vzponu videl in si potrjeval besede predhodnikov o res dobrem snegu za smučanje. Toda vseeno si na vrhu še govorim: bodi previden, ne hiti in ne divjaj, le najbolj strmo vršno pobočje da prevozim, potem bo že bolj zaprto, drugače, tisto najlepše...

Kaj pred spustom na vrhu razmišlja Marjan? Nikoli se nisva, se nismo s sopotniki takole na začetku smučanja z gore znali pogovarjati o svojih občutkih. Vedno so te zgodbe prišle za nami, tam nekje na koncu, že v dolinah, v gostilnah.

Spust začnem z grebena, tik ob vrhnih skalah. Prijatelj pravi, da bo odrinil takoj za mano. V dolgem počasnem smuku previdno zapeljem okrog vrha do drugega grebena. Ja, sneg je pa res za smučanje, še vedno prav tak kot že zjutraj spodaj na Konjščici. Obrnem v pluznem zavoju v nov poševen smuk. Začetna bojazen in tesnoba minevata, polašča se me tiho veselje, da sem vendar dočakal in doživljam spet svoje turno smučanje. Tisto res najlepše, o katerem sem razmišljal in kar sanjal na urejenih smučiščih, ko je bilo kakšen dan preveč monotono. Tu v gorah, tu pa je vse tako drugače!

Še dvakrat pluzno obrnem, še zapeljem v krajše poševne smuke, nato pa pride sprostitiv. Preženem še zadnji podzavestni strah tam z vrha, veleslalomsko zavijugam, začutim in zavem se lepote v svojem gibanju. V tem že pomladno predelanem snegu se mi ni bati nevarnih klož, poledenelih ali pomrznjenih plosč, kjer je snežišče povsod enako in robniki smuči zadovoljivo prijemajo. Smučanje je kot iz lepega filma iz gorá. Ali kot je rekel oni drugi turni smučar, ki smo ga srečali med vzpenjanjem, da je sneg danes kot en sam stiropor.

Tako odsmučam vse do izteka na sedlo, kjer se končno v velikem loku ustavim. Naletov jutranjega vetra ni več, sedaj je tu mirno in prijetno toplo. Z zanimanjem motrim Marjanovo smučanje. Tudi njegovo skušanje na vse strani odprte strmine je sprva videti sila previdno, zatem pa, kot da je že dovolj opogumljen, popusti hitrim smučem, da ga odnesejo povprek v širokih zavojih sem ter tja, dokler se zadihan ne ustavi ob meni.

Družno nadaljujeva spust skozi globeli in dolinice. Sam kot da nočem zamuditi ničesar v teh lepih trenutkih: vozim na dolgo in visoko pod vrhnje snežne robove, poskočim čez pragove, pa se v hitrih slalomskih zavojih spet umirim v ožjih prehodih.

Navzgor se vzpenjajo nove družbe turnih smučarjev, midva z Marjanom pa sva v svojem zamaknjem elementu. V sproščenem vijuganju toliko da še uspem zavriskati v pozdrav popotnikom in v svoje veselje, ko bi rad še kar podaljševal to smučanje, dokler nisva v dolgem skorajda ravnem smuku pod skalami Studorskega prevala na odprtem, širokem smučišču, ki se lepo izteka kot v nekakšen lijak. Smučam v širokih zavojih visoko v pobočja Slemena, se v drznih smukih spuščam nazaj v globel pod Draški vrh in naprej v breg, dokler smuči drsijo, tu pa spet v hitri zavoj in nazaj v igro. Sneg je še vedno povsod enak, tisti »stroporovski«, ničesar se ni bati, le nekaj trezne zbrane previdnosti... Za seboj vseskozi slutim prijatelja, slišim njegove smuči, vzdihne navdušenja. Tako nama gre kar prehitro navzdol do Njivic.

Del najine turnosmučarske zgodbe ta dan na Velikem Draškem vrhu, morda najlepši, se tu izteka. Širokih smučarskih pobočij ne bo več. Človek bi se kar vrnil na hrib v družbi še zadnjih, ki se vzpenjajo. Toda ali se bo zgodba v drugo ponovila na tako lep način?

Zapeljeva v pobočja Slemena, pričneva iskati ozke prehode med drevjem in rušjem, ko je sem in tja kar nerodno, drugje pa se še nekaj zasmuča, dokler nama ne preostane le še tisti dolgi, lahni smuk čez travnike do bajt na Konjščici. In sedaj? Počitek na klopici pri zadnji bajti, tu je vedno tako prijetno posedeti na soncu. O tem počitku sem rad razmišljal že med potjo proti Velikemu Draškemu vrhu, o tem posedanju, ko je pot z

gore, smučanje, nekako končano. Ko se le z željo, kdaj se spet vrniti, oziraš po svojih sledih.

Pred leti sem si to zapisal:

»Zastal sem na pomladnem soncu ob pastirskem stanu. Ob ograji sem prislonek smuči in odložil nahrbtnik. Nenadoma je samo še mir, moja srečna samota, ko so zadnji smučarji odhiteli proti Uskovnici. In tu je še nemirni veter okrog vogalov bajte ter prijetno žuborenje številnih potočkov naokrog med zadnjimi snežnimi krpami. Da, pomlad hitro posega v gore, le visoko zgoraj, na najvišjih vrhovih, tam je še krepka zima.

Počitek je prav prijeten, lepo mi je v tej tihoti planine, samemu s sabo, ko se nikamor več ne mudi, ko bi kar podaljševal te trenutke v objemu gor. Ko se oziram v bregove Viševnika in Slemena ter še naprej, kjer slutim grebene Draških vrhov. Tam, od koder se mi v mislih kakor v filmskih slikah rišejo podobe moje današnje smučarske igre...«

Zgoraj na triglavski poti se z Marjanom še zadnjič ozreva po piramidi Velikega Draškega vrha. Gora je spet daleč in spet vabljiva kakor zjutraj. Gornišstvo je res eno samo prihajanje, odhajanje in vračanje.

Na Rudnem polju je živahno in avtomobilsko zapolnjeno kot v majhnem mestu. Nekaj je planincev in smučarjev tekačev, največ pa sprehajalcev. Hitro se odpraviva, kot da hočeva zbežati iz tega vrvenja, s še zadnjim pogledom na vitki beli Viševnik nad zelenimi poključskimi gozdovi. Ali pa se nama že mudi na Bled, v kavarno ob jezeru na kavo in kremne rezine.

Doma me Ana, naša najmlajša, ob vrnitvi z gorá tako rada malo izpraša. O turnem smučanju ji moram vedno znova govoriti. Da to početje pač ni tako kot na smučiščih Rogle ali Kravca, kjer vozijo žičnice. Pa saj razume: gor greš peš, dol pa smučaš!

POPOTOVANJE IZ MARIBORA V SLOVENJ GRADEC

POHORJE NAM JE PRIRASLO K SRCU

PAVEL PAVLOVEC

Pohorje – sanje marsikaterega Slovenca; pozimi zlasti za smučarje, poleti pa za ljudi, željne gozdne svežine in samote.

Doslej sem Pohorje spoznaval in užival le po delčkih, v kratkih »skokih« na posamezne vrhove ali v kakšno kočjo. Že dolgo pa sem si želel »zagristi« v nedrje tega prostranega gozdnega sveta, a vedno je prišlo kaj vmes, če drugega ne pa deževje, kot na primer lanskega septembra. Zato sem si letos za Pohorje rezerviral konec julija.

Prijateljska skupina treh parov smo se 25. julija še v temi odpeljali iz Kopra v Slovenj Gradec, tam pa se toliko (za)mudili s parkiranjem avtomobilov, da nam je direktni avtobus v Maribor dobesedno pred nosom odpeljal in preostal nam je prevoz po ovinku skozi Dravograd. Dopustniško sproščenim pa nam niti za ta ne načrtovani izlet po dolini hidrocentral ni bilo žal; zajezeno s šestimi elektrarnami smo občudovali Dravo, njen

mirni tok, odsev podnožja Pohorja v vodi in zelenkasta barva reke je pomalem spominjala na Sočo pred hidrocentralo Solkan.

A nas nezadržno kličje v svoje naročje prijazno hribovje zelenega Pohorja.

Zadosti je vozarjenja, zato pot pod noge! Nad Habakukom nas zajame gozd, višje na pobočju pa se s pogledom poslovimo od Drave, ki se kot kača vije iz objema štajerske metropole in blestečvije vijuga v daljavo, kjer se blago gričevje izteka v ravnino, ki v trepetajoči vročinski megličavosti poraja podobo nekdanjega Panonskega morja.

V Mariborski koči malce zajamemo sapo in seveda tudi kakšno žlico hrane, razočarano pa ugotovimo, da ne premorejo razglednic, razen ene same – zimske. Malenkost? Mogoče za koga, a zame ne, saj mi doma trije vnuki »sledijo« na mojih planinskih potepanjih ravno s pomočjo poslanih razglednic. Prisiljen v kompromis jim pošljem zimsko razglednico s pripisom, naj jim pogled

Pogled s pohorskega Črnega vrha proti Uršlji gori in Savinjskim Alpam

na zasneženo Pohorje vsaj malo (o)hladi vročino in sopro v Kopru.

Na poti k Ruški koči nas preseneti naliv, ki pa nas le rahlo »požegna«, saj nam pod košatimi krošnjami (skoraj) ne more do živega. Na tem delu poti se nam pod nogami biserno iskri sljuda, zaslužno poimenovana tudi mačje srebro. Pri Ruški koči le kratko predahne za ogled slikovite cerkvice sv. Areha iz 15. stoletja in toliko, da se odžejamo in napolnimo čutarice s studenčnico iz enega od tamkajšnjih menda celo zdravih izvirov. Čeprav je hoja po gozdu mehka in prijetna, bi se nam kar prileglo prenočevanje v Koči nad

Šumikom, a je odprta le za konec tedna. Zato v dolini žuboreče Lobnice žal ni časa za ogled slapov Šumik, saj moramo kar spešiti korak, da za dne pridemo do Doma na Osankarici, kjer prvi dan zaključimo naše potovanje od zore do mraka.

Drugo jutro prečkamo izpod Jagerskega vrha bojišče legendarnega Pohorskega bataljona. V gozdu se je počasi prebujal dan, a v jutranjem brezvetrju se ne premakne niti vejica in tudi ptic ni videti niti slišati. Skrivnostno slovesen je gozd v popolni tišini in miru. Tudi nam spoštljivo zastaneta korak in beseda in prepustimo se spokojnosti kraja in narave, ob tem pa se tudi globoko zamislimo – o smislu bivanja, o življenju in smrti, o nesmrtnosti kot možnosti...

Pot nas nato vodi v osrčje Pohorja: k Peskom, Rogli in Lovrenškim jezerom, ki so tako po številu – menda jih je kar 19 – kot po podobi in značaju nekaj posebnega. Ta zamočvirjeni predel Pohorja na gosto prerašča barjansko rušje, prehod pa olajšuje izkrčena pot na nekoliko dvignjenih brunih. Drugje pa je bila hoja zaradi letošnje vročine in suše v glavnem po osušenem šotnem mahu in močvirski travi prav zanimiva in lahkotna.

S Šiklarice se vzpnemo na dominanten Jezerski vrh z lepim razgledom in Ribniško kočjo. Tu se odločimo prenočiti, saj se je tudi Darko sprijaznil s tem, da Pohorju namenimo ne samo dva dneva, ampak tri. Vendarle ne gre, da na hitro »obletimo« nekaj vrhov in koč ter na vrat na nos zdravimo v dolino. Še prehitro bomo nazaj v ne ravno najbolj zdravem mestnem okolju in hrupu.

Zbudi se mi misel, asociacija na čebele, ki ne letajo brez smisla od cveta do cveta, ampak zato, da na vsakem od njih posrkajo najslajše, najboljše. Podobno ravnajo pravi planinci, ko se na vsakem pohodu, hribu, na vsaki gori napajajo in oplajajo z lepoto in energijo narave, z duševno hrano.

Tretji, zadnji dan smo bili bolj lagodni in sonce je že krepko vžšlo in topilo jutranje meglice, ko smo se odpravili na pot. Svet je bolj odprt in do Velike Kope se gozd večkrat razpre in uživamo v enkratnem razgledu:

»Medo« v gozdu ob poti na Veliko Sedlo pod Veliko Kopo

Foto: Pavel Pavlovec

nad meglenim morjem se kopljeta v soncu Uršlja gora in Peca, po okoliških bolj golih pobočjih se belijo mogočne gorske kmetije, proti zahodu pa se nizajo dobre stare planinske znanke Radoha, Ojstrica, Planjava, ki v meni prebudijo paletu spominov na prelepe planinske doživljaje.

A kmalu se zopet pogreznemo v zelenje mogočnih gozdov okoli Velike in Male Kope. V rahlem pišu se zibljejo krošnje v svojem čarobnem plesu in omamno mrmrajo svoje večne melodije, v katere se semtertia vključi frfotanje ali žvrgolenje ptic ali klic plahe živali. Sončni prameni se lomijo skozi košato vejevje in ustvarjajo pravljичne podobe in barve. Pri hoji pod razkošnim zelenim baldahinom in po debelih preprogah gozdnega mahu se v bogastvu barv, zvokov, vonjav, občutkov in doživljanja počutimo kraljevsko. V eni izmed grap med Velikim in Malim Sedlom naletimo

na »medota«, resda lesenega, saj nas je »premotil« okoli dva metra visok, močno razbrazdan ostanek debela, ki je z malo domišljije v gozdni igri svetlobe in senc neverjetno podoben medvedu, ki sedi na zadnjih tacah.

Na nadaljnji poti na Slovenjegraško sedlo kdajpakdaj zaslišimo v gozdu pesem motornih žag, ki pri visokih obratih brnijo v visokem C; srečujemo vse več ljudi, skratka, bližamo se naseljenim krajem.

V finišu vzpona na Kremzarjev vrh, zadnjo točko našega pohorskega pohoda, pa se nam opleta jutranja lagodnost in obiranje, saj »rinemo« na ta plešasti hrib ravno v največji opoldanski vročini.

S spustom v Slovenj Gradec zaključimo naš obisk Pohorja, ki nam je močno priraslo k srcu. Po treh dneh hoje občutimo neverjetno lahkotnost in uglašenost telesa in duha in radi se bomo vračali v ta čudoviti gozdni svet.

MARTINOVO Z VSEMI SONCI POLETJA JE OSTALO V LEPEM SPOMINU

KO BARVE POSLEDNJIČ ZAŽARE

MARJAN BRADEŠKO

Nekje v Galiciji je bilo, ko je Martin pred davnimi leti kot avstrijski vojščak odrezal kos svojega plašča in ga dal prezeblemu beraču. In to je le eno od dejanj, zaradi katerih danes na mnogih krajih stojijo cerkve sv. Martina. Martinovo je postalo tudi praznik, ob katerem se ljudje povesele, da so skupaj – tako kot vino, v katerega se združijo vsa množica jagod, ki so preko poletja visele v sočnih grozdih na trtah. Takšno vino, blagoslovljeno, sladko, čeprav mlado – zadnji, lanski letnik je nekaj prav posebnega – je stalo tudi pred nami, ki smo tistega meglenega dne priromali k sv. Martinu v Setnik. Kozarček z zlatorumeno kapljico in dobrote, ki so jih spekle skrbne gospodinje daleč naokrog raztresenih samotnih domačij, tudi po poldrugo uro stran, so zadržale ljudi, da po maši niso prehitro vzeli poti pod noge. Lepo je bilo pokramljati, lepo se je bilo enkrat ustaviti, čeprav je cerkva še bila v megli, čisto na zgornjem robu – modrino je bilo slutiti tik nad vrhom zvonika.

Po dolgih letih sem spet lahko prišel. Nazadnje sem bil tu na ta dan še kot otrok, tokrat pa je bila sobota, in to ena od tistih, ko je v vrtincu vsakdana bil edini vpis v moji beležnici: »Sv. Martin«. Nisem se peljal, niti nisem šel peš po gozdni cesti, pač pa sem poiskal starodavno stezo, že precej zaraščeno, po kateri so nekoč hodili mimo Podgana v Setnik – nazadnje je tod hodil Jaka, ki danes le še bolj poredko zaide v dolino. Ker je kazalo, da se bo megla le razkadila, sem se zamotvilil še preko podrtega drevja v grapi naravnost na sosednji grič, kjer stoji cerkva. Da bom ujel prizor, ko bo iz megle vstala, vsa bela na nebesni modrini. A megla je tu ostala ves dan.

Ko se je vino preselilo v noge, bilo je res močno, sem krenil. Najprej počasi, vendar ne za dolgo. Na robu travnika, kjer se začenja gozd, so macesni že tako močno žareli skozi meglo, da sem vedel, da bo zdaj...

In potem je bila le še nenavadna modrina ostankov megle med košatimi smrekami, močno zelenilo iglic, rjavordeči hrasti, rumena praproti, imenitni veliki listi kanadskega hrasta, mokri od rose, na modrem oboku pa slepeče beli stebričasti oblaki – ostanki megle. Čist in jasen, popolnoma miren jesenski dan me je pognal proti Malovrhovi jasi. Skozi drevje me je vsenaokoli obkrožalo belo morje, vse več gričkov je vstajalo naokoli, preko Gore so pokukale zasnežene Kamniške... Popolna tišina, le rahel vetrč je včasih vztrepetal, toliko, da je megleno morje rahlo vzvalovilo. Na koncu jase je na povsem goli bukvi sedel imeniten krokar in se oglašal v gluho tišino. Tja preko Male vode, skrite pod meglenim plaščem, so v korenske gmajne odmevali njegovi kriki. Motovilil sem se pod bukvi, pripravil vse potrebno, da bi s fotoaparatom ptiča »potegnili« bliže, on pa je kar sedel in »prepeval«. Tisti trenutek pa, ko sem dvignil objektiv, je zrak zatrepetal, so krila zaplahutala in krokar je oddrsel nad Malovrhovimi strminami tja nekam v brezkrainost prostora.

Na leseni klopi sem posedel, se sprehodil po travniku in... molčal. Prelestno lep dan, ki ga lahko le nemo občuduješ. Korenska cerkva je bila na sosednjem »otočku«, v bleščavi opoldanskega sonca, ki se je odbijalo z meglene gladine, morje je čez Hudo njivo pljusalo proti Zalogu, daleč nad Ljubljano so iz beline kukali posamezni zeleni grički. Glas doline je utihnil, le v Velikem vrhu se je oglašala motorna žaga – menda bo huda zima, ko je na Martinovo tak sončen dan, kdo ve!

Travniki so bili še lepo zeleni, množica krav, bikov in teličkov se je prav zadovoljno pasla. Kmetje so razvažali gnoj, da bo preko zime na travnikih in njivah lepo razpadel in bo spomladi, ko bo sneg izginil, že učinkoval. Pred Žulem, ko sem prišel na obsežne pašnike, sem spet sedel – topel lesen štor je bil le preveč vablljiv. Kdo bi v takem dnevu hitel, ko pa ga bo tako prehitro konec! Na Dedjeko so mi ponudili žganje, pa sem se zahvalil, ker je bilo že Martinovega vina dosti. Mimo njihove kapelice na travniku, prav lepa in imenitna je, sem jo po ozki poti v strmem travnatem pobočju mahnil tja do roba gozda. Neverjetne strmine, pa vendar obdelane. Ni lahko, prav gotovo da ni, ko pa sedeš v mirnem dnevu, nenadoma ni videti vseh tistih potreb, ki nas tako nažirajo.

In tako sem spet potegnil iz nahrbtnika podlogo, da bo skala manj trda, in sedel. Menda prav v tistem robu sneg najhitreje skopni. Tako čudovito je grelo sonce, še sapice so utihnile. Doline spodaj so bile senčne, hladne, ponekod je še ležala slana – sonce tistih delov zdaj, v jeseni, sploh ne obsije več.

Bolj ko je strma pot, v večjo radost pripelje, ali pa v vsaj bolj popoln notranji mir. Po stari stezici sem se spustil v dolino, ker pa je megla že silila tudi v Zalog, nisem šel tja naravnost – vzpel sem se v rob pred Burjekom, da sem ujel še nekaj sonca, predvsem pa meni povsem neznane poglede na Goro. Štorovke v robu nad potjo so bile preveč namočene, da bi jih nabral.

V Zalogu me je potem pobrala Mojca, da sva šla še skupaj na Goro. Na drugi strani so megle pljusale visoko v pobočje, tako da so mi, navajenemu sončnega dne, kar malce načele dušno zdravje. Nad Pretovčami, preko katerih je čez ozko sedlo megla tudi našla pot, sva spet uzrla neskončno belo ploskev, predvsem pa vse tiste zalive, ki so se zajedali prav v vsako dolino, v vsak kotic, kamor megla lahko seže. Prehodi iz megle v jasnino so bili po pobočjih ozaljšani z nenavadnimi sencami golih dreves, popoldansko sonce pa je z žarki ustvarjalo v vlažnem ozračju pridihi skrivnostnosti – zgodnja jesenska megla je še bolj bela, bolj slepeča, saj ima sonce, ki jo presvetljuje, še vedno nekaj moči. Tudi sapice so bile zdaj nekoliko močnejše, kar malce je zahladilo na vrhu. Ves venec gorá na severno stran je pred dnevi pobelil sneg. Ni bilo veliko ljudi, saj moraš v sivini dolinske megle verjeti, trdno verjeti, da je nekje lep dan, sicer obsediš, v svoji sreči ali nesreči, nikamor te več ne žene, tisti zdravi nemir počasi ugasne... Danes sva ga spet oživila.

Na povratku se je vse že umirjalo. Sonce se je prevešalo za hribe, vse daljše sence so se risale za otočki, ki so kukali nad meglo, bela ploskev je nekoliko zdrsnila ob pobočjih in postala povsem ravna. Hlad se je selil v razgreto telo, trepetanje zraka je utihnilo, mrak je bil blizu. Nenadoma sva utonila v teman, meglen večer. Sončno Martinovo, vse sonce poletja, vsa pozlata jagod, je ostalo le v spominu – in v kletih, v sodčkih, ki bodo še kdaj razveselili ljudi, ko bodo prišli skupaj.

Notranjci

MILENA OŽBOLT

*Duh kamna
nas je dal.*

*Čeprav prirasli
v veselje
z zelenimi nitmi,
se spotikamo
odrtnih nog
v nepovrat.*

*Kamni,
po katerih padamo,
ostajajo z nami
in tudi tisti
vrženi v nas...*

*Prav tako
oni v roki,
zalučani jezno
proti obzorju.*

*Kamen tudi v prsih
včasih,
celo v glavi;
s temo,
deročimi vodami
pod zemljo –
in kakšnim kapnikom...*

*O, kamen,
nisi ravno mehek
z nami!*

*Je upanje,
da bomo kdaj –
ker rastemo na tebi –
postali nežen mah?*

Gôri

ALEŠ TACER

*Na tebi noga je počila.
Po dolgi in naporni hoji
objeli so me boki tvoji –
val čustev v meni si zbudila.*

*Razširil sem dlani v zanosu.
Oblak se nizko je primaknil
in veter se te je dotaknil –
poseben čar je v tem odnosu.*

*Stoletij čas te v brazde orje.
Ostani kljubovalna, močna,
pa vendar tudi nežna, sočna –
s sestrâmi sklenjena v pogorje!*

DA NE SKRENEM S POTI

MARJETA ŠTRUKELJ

Obožovana z opisi poti **Tineta Miheliča** in **Andreja Mašere**, z obilico dobrih nasvetov, svaril in bodril **Stanka Klinarja** in zemljevidom TAB št. 19 z vrisanimi zakladi rdeče barve neprecenljive vrednosti za vse iz rodu *homo alpinus vulgaris* (po **Janku Mlakarju**) sva lansko poletje prestavila s seznama želj v kroniko najljubših spominov Mangrt z verigo Ponc – Kugyjev »nebeški most«. Via Italiana in Via della Vita sta vso stvar še železno popestrili.

Kar dvakrat po dva dneva sva si – pravzaprav drugikrat smo si, ker je bila z nama še Milena – privoščili nebesa. Ona je seveda še vedno prepričana, da nama dolguje hvalo za povabilo, midva pa sva bila kot srečna otroka, ki razkazujeta svoje lepe igrice in se bahata. Ponovno je prosila: »Daj, še enkrat jih naštej, od tam...«, mi kaže s prstom proti Rigljici, Rušici, spoznam Frdamane police in Špik in že hitim k Poncam (Martuljskim), ko se pred Škrlatico že dviguje v niz nova ogrlica – Mojstrovke z višjim ozadjem Dolkove špice, Prisojnika in Razorja, nad vsemi pa je visoko kraljeval, se sončil Triglav...

V poznopopolnjskem soncu je razgled z Vevnice čudežno izostren, barve močnejše in če sem zadnjič v jutranji svetlobi žarela od navdušenja, zdaj z vsako poro svoje kože sprejemam ta čudež vase. V doline so počasi legale sence in risale vrhove na osončene stene, Visoka Ponca pa je svoj rog naslonila Mojstrovkam na prsa.

Vračali smo se v bivač, spotoma pobrali platenke z vodo, nastavljeni pod skale, raz katere se je počasi oblikovala voda in jih po kapljicah polnila. Suša je, pred mesecem dni je malo nižje še žuborel potok, zdaj pa smo bili veseli, da imamo s seboj polilitrske mere, saj večjih ne bi mogli uporabiti. Nujno zalogo smo natočili v majhnem tolmučniku že spodaj v smeri Via della Vita, pred tistim debelim trebuhom s kovinskimi ploščicami, ki sem jih imela v tako slabem spominu izpred osmih let, danes pa so bile začuda lahke. Tudi Milena je zmogla pot brez težav; upam si trditi, da je uživala. Bila sem srečna zanjo, za vse vas, ki še pridete, zraka in svobode vam tod res ne bo manjkalo.

Seveda ni šlo brez »podlage«. Nekaj sva jo pridelali kar na skupnih poteh, sami ali v odličnejši zasedbi – tja do pravičnega števila palčkov sicer nismo uspeli, več kot eden pa ni manjkal, ko smo bili že »dovolj močni«, da v brezpotju lomastimo po borovju. Zastavili smo v pomladnem cvetju na Brinici, se sončili na grebenu do Palca in zlezli še na Zelenjak, drčali sva se po neskončnih meliščih s Cmira v Vrata, vzeli Škedenjovec počez in še Ograde. Ne, ne, prej, že Prešerna sva z Ano slavili v snegu na Dobrči in deklamirali mimojdočim. Pesem se je dvigala v nebo, vse do Vevnice,

kjer je na grebenih zazvenela v visokih strunah zaljubljenega godca. Spremljala nas je na Mali Koritniški Mangrt, po grebenu v Hudo Škrbino in naprej na »prezasedenega« velikana. Nevajeni smo se v množici počutili kar nekaj zgubljene in nerodne. Kot bi ne bili več od tega sveta...

Razglede smo zaključili z izbiro Slovenske poti do sedla, kjer smo spet našli svojo pesem. Poljubilo nas je zadnje sonce, potem smo se skoraj v eni sapi spustili do bivaka Nogara. Tod sva prejšnjikrat s Pavlom krenila na pot Via Italiana, pod v meglo zaviti vrhovi prečila do bivaka na Robu nad Zagačami in se v jutru podala na nebeški most. Zdaj hlad že priganja v dolino, Visoka Ponca pa še žari v soncu in naju spominja.

Kljub »nemalo daljšemu uvodu« moj namen vendarle ni samo samohvala ali opisovanje neopisljivih lepot, niti potrebno svarilo pred resno nevarnostjo, da zavedeni prestopite v pleme »*homo alpinus ululans*« (istotako po Mlakarju) – a ne zaradi državne meje... Vabilu v tako čudovito razkošje dodajam obvestilo, da so z Vevnice Italijani pot popravili in sva sledila obnovljenim žicam vse do škrbine, ki goro loči od Struga.

Tine Mihelič v »Julijskih Alpah – Severni pristopi«, izdala založba Sidarta 1998, v opisu št. 39 »Srednja Ponca, Strug, Vevnica« odsvetuje uporabo te poti, ker so bile v času izida knjige/vodnika žice potrgane.

Če jo boste torej mahali po grebenu v nasprotni smeri od navedenega opisa, naj vas pod vrhom Struga ne spravi iz ravnotežja uravnotežena tabla 3 x 2 uri – do Visoke Ponce, Vevnice ali kočice Zacchi v dolini Belopeških jezer. Prehitel naju je neki dirkač z nahrbtnikom »za plišastega medvedka«, njemu je zagotovo namenjena in še mu je ostalo časa. Na srečo so naši vodniki in njihovi opisi poti dosti bolj prijazni do nas zmernejših – dve uri do Srednje Ponce mi je bilo mnogo bolj všeč. Podatek g. Mihelič navaja za pot v nasprotni smeri, a upam, da ne bo imel nič proti.

Prehodila sem lani za dve spodobni številki Planinskega vestnika poti, od samotnih do čakanja na prosto leste v Brenti; vsaka mi je odkrila novo skrivnost in podaljšala seznam želj, Ponce pa so mi podarile nekaj novega, izpolnitev posebne ljubezni, nemir v srcu, ki je trajal leta, je izginil, hrepenenje je zamenjal občutek osrečujoče potešitve.

Neodločno sva izbirala novo turo. Na Ovcjo stran sva se podala. Ni moglo biti drugače...

... in če vas ne bodo razumeli, ko se boste vračali lebdet, nezemske teže, pričakujte vprašanje: »A... ste z lune?«

»Ne, s Ponc,« boste odvrnili in šele tedaj zaznali, da ste zaznamovani z njimi.

KAJ VSE SE LAHKO ZGODI V GORAH IN OKROG NJIH

NEKAJ HRIBOVSKO OKROGLIH

DUŠAN ŠKODIČ

Miklavževo je bilo in visoki hribi so se odeli v debelo plast snega. Idealen čas, da obiščeš planine, za katere se med letom nekako ne najde časa, in prav takšne so bile tiste na idrijskem koncu. Pet nas je prišlo na Vojsko, ki smo ga do tedaj poznali le po nizkih temperaturah iz vremenskih poročil. Pogreli in okrepcali smo se v prijaznem domu in odtisnili žig v knjižico slovenske planinske poti. Toda do dnevnega cilja, neoskrbovane Iztokove kočice pod Golaki, nas je ločilo še vsaj tri ure gaženja po četrt metra visokem snegu. Bal sem se, da bo dolga zimska noč ob le dveh baterijskih svetilkah, ki smo ju skupaj premogli, bolj dolgočasna, saj še kart v temi ne bomo mogli metati.

Pa sem poslal našega Karakterja v bližnjo trgovino po škatlo sveč. Lep čas ga ni bilo nazaj, ko pa se je končno narisal, je na mizo počil liter gorenjskega sadjevca.

»Kje so pa sveče?« sem začudeno vprašal.

»Aja, jebenti, sveče!« je zavil z očmi pod strop. In nam je razložil:

»V trgovini imajo danes inventuro. Pa sem praskal in trkal, da so se me ženske končno usmili, ker smo od daleč, in so me spustile noter. Potlej sem pa še povedal, od kod smo in kam smo še danes namenjeni po tem snegu in ko so me nazadnje še vprašale, kaj bi rad, sem že čisto pozabil, po kaj si me sploh poslal. Ja, pol sem pa malo pogledal okoli po stalažah in rekel za liter sadjevca, ker so bile ravno pijače pred nosom. Saj ne bo odveč, ne?«

Res ni bil odveč, toda za kazen je moral še enkrat praskati in trkati na vrata.

TATOVİ MESA

Planinski delovni tabor na Menini planini. Z Draganom sva peljala nekaj hrane na planino, bilo je skoraj samo suho meso, ki so nam ga dostavili dan preden so pripeli udeleženci. Z avtom sva se ustavila še pred stavbo gozdnega podjetja v dolini, ker je bilo zaradi delovnega sodelovanja potrebno uskladiti še nekaj stvari. Da bi naša bela katra, ki smo jo prav za potrebe tabora najeli pri rent-a-carju, sedaj polna suhega mesa, ne valila nepovabljenih v skušnjavo, sva jo parkirala v garaži v pritličju.

Potem smo uro ali dve malo sejali v sejni sobi, kako bomo v naslednjih dveh tednih pametno izkoristili delovno silo tridesetih mladih prostovoljcev. Malo se je že mračilo, ko sva sklenila, da bo treba naprej.

Toda v garaži – šok! Ko sem odprl zadnja vrata izposojene katre, je zazijala le velika prazna luknja.

»O, mater, vse meso so nam pokradli!« je zgroženo zastokal Dragan. Meni pa je kar zadrnilo grlo: kaj pa zdaj, menda ne bomo štirinajst dni skupaj samo krompir v oblicah natepavali!

»Kaj pa je?« se je oglasil eden od gozdne, ki je prišel za nama.

»Vse meso nam je nekdo pokradel iz avta!« sem mu razočaran priznal, ne vedoč, ali naj sedaj kličemo policaje, da se nam bodo režali, ali pa je pametneje poiskati mesarjevega psa, da bo zavohal, kam so šle klobase in prekajena rebra za v ričet.

»Saj ga sploh nič nisem imel notri!« se je posmejal in sedel za volan. »Ampak, tri metre naprej so še ena vrata!« je pokazal z roko.

Hja, v mraku sva spregledala, da sta bila v pritličju dva taka garažna prostora. In v sosednjem je bila res prav taka bela katra, le da je to pot že takoj, ko sva odprla vrata, prav lepo zadišalo.

PRVA KAVA V ŽIVLJENJU

Naslednje leto smo čistili poti v bližnji in daljni okolici Komne. Z ekološko patruljo smo prišli do kočice pri Sed-

Svetle podobe spomina

*»Tihota jesenskih poti drhti v osipu macesnovih iglic in šepeta moji razpuščeni duši,« zatrepeče spomin, ko v negibni tišini sončnega oktobrskega dopoldneva ob-
sedimo tri hribovske prijateljice zgodnjejesenskih let pred zaprtimi vrati Koče pri Triglavskih jezerih.*

Sedimo in gledamo podobe in čutimo, kako čas umirjeno, prijazno lenobno polzi skoznje in kako same izginevamo vanje: lesketajoči odsevi sončnih žarkov na rahlo nabrazdani temnozeleni jezerski gladini; bleščeča, fotografsko nezanimiva, a za planince osrečujoča jasnina nad macesni v vseh odtenkih rumene in oranžne do rjave barve; z odpadlimi iglicami posute poti; bele skale in visoki skalnati grebeni, podrti z dolgimi melišči. Na ograji se sušijo oznojene majice, ob klopeh razvezani, malomarno odvrženi gozdarji, lesena stena kočice je toplotno naslonjalo našim občutljivim hrbtom – užitek. V tej milini jesenske spokojnosti je vse tako preprosto. In tako daleč in nepomembno vse, kar je zunaj tega trenutka.

A vendar se nehote vprašaš, kako bi se te dotaknile te iste podobe, če bi se v hipu prestavil sem gor, ne da bi »grizel kolena« čez obsijane strmine Komarče ali se do kočice sprehodil preko romantičnih Fužinskih planin. Odgovora ne veš. In ti tudi ni mar zanj, dokler noge še zmorejo prehoditi te in druge poti, ki jih vzame pod svoje podplate v čarobnost barv poletnega cvetja in jesenskih otožnosti zapeljana hribovska duša.

Ko pa bo teža let le preveč nadležno otežila hrbet, boš stopinje in pogled obrnil k nižjim in bližjim rečem in morda malce pogosteje prelistaval album s fotografijami, kajti... »Z vsakim letom / ki mine / je korak počasnejši / gore višje / podobe spomina – svetlejšje.«

Helena Giacometti

merih jezerih. Oskrbnica nas je opazila skozi okno, ko smo v črne polivinilske vreče pobirali smeti, in nam prišla nasproti s ponudbo, če bi bili pri volji in pobrali še tiste, ki so ležale okoli vhoda v zimsko sobo in zadaj, kjer jih je še od zime ostalo precej skritih po bližnji pod-rasti. In nato je celo skupinico povabila noter na kavo. Zakaj pa ne, saj zato smo nazadnje prišli, čeprav načelno nismo skrbeli za urejenost okolice koč, temveč le poti med njimi!

Ko smo posedli za mizo, se je že kadil lonec dišeče kave in nalivala nam jih je kar v velike čajne skodelice. Počasi smo jo srebali, medtem pa sem čez mizo opazoval Janeza, s Koroškega je bil fant doma. Tako čudno se je obnašal, malo je srkal in vmes malo gledal v skodelico in malo druge okoli sebe, da se je dobro vide-lo, da mu nekaj ne gre v račun. Rekel pa ni nič. Nazadnje pa jo je zavrtel v dlani, tako kot se zavrti, recimo, raztopljen aspirin v kozarcu, da ga lahko skupaj z vodo pogoltne dol, in si pljusnil vso tisto godljo v usta. Verjetno je zadnjemu nalila iz lonca, ker je hip zatem izpljuval za celo krtino kavne usedline.

»Kaj ga pa serješ?« sem rekel med smehom, ki je davil vse razen njega. »Pa menda ne piješ kave prvič v življenju!«

»Ja!« je rekel z izbuljenimi očmi in ves skremžen v obraz.

Pa je imel fant že celih šestnajst let!

AKUMULATOR NA ELEKTRIKO

Sedeli smo pri mizi na planini Bibi in pili najboljši »koturovec« daleč naokoli. Tako v krajih med Menino planino in Raduho pravijo odličnemu borovničevcu, ki ga tu sami delajo. Že ime samo izdaja dober okus, ki se mu je težko upreti. Izhaja pa iz besede koturanje, kar v narečju pomeni isto kot kotaljenje. Marsikdo od nezmer-nih ljubiteljev tega sladkega likerja se je med vračanjem v dolino bolj kotural kot hodil.

Toliko v pojasnilo.

Tam v kotu je bil par velikih akumulatorjev od tovor-njaka, povezanih za zasilno razsvetljavo. In naš Robi, ki mu kot človeku iz stroke (bil je dežurni elektri-kar v podjetju) žilica ni dala miru, da se ni malo bolj pozani-mal o zadevi, je vprašal.

»A tele akumulatorje imate pa za razsvetljavo?«

»Ja, za razsvetljavo.«

»Ampak kako jih pa vendar 'filate'?« se je čudil.

V tistih časih so bile namreč edine kolikor toliko uporabne sončne celice le v vesolju na Skylabu.

»Ja, kako, na vtičnico vendar!« mu je možakar pokazal eno od njih na steni.

Dobro smo se nasmejali, ko nam je nato razložil, da je oskrba z elektriko tu gori precej motena in tok zelo nestabilen, in ju pač napolnijo bolj tako, za vsak primer...

»PRI NAS NI TAKIH KLANCOV!«

Vodniški tečaj za mladinske vodnike v zimskih razme-rah smo imeli na Uskovnici. Ker se je takrat še »peš« gazilo v hrib in s smučmi na hrbtih, smo se že skoraj skozi rov prikopali na vrh Mesnove glave. Bila je prva tura na tečaju, kjer se pokaže, kako bodo v naslednjih

dneh razdeljene skupine glede na svoje znanje. Še po-sebej, ker smo na to izobraževanje iz cele Slovenije prišli že izšolani vodniki z opravljenimi poletnimi tečaji, polni teoretičnega znanja. Kot pogoj je bilo zahtevano znanje vsaj osnovnih smučarskih veščin.

Potem pa smo z vrha odpeljali drug za drugim po celcu proti Uskovnici. Eni bolj, drugi manj spretno smo dvi-govali pršič po strminah, vendar je imel predvsem eden pri tem grozne težave. Vsakič, ko je hotel zaviti, se je le nemočno prevrnil v sneg, da je bil že ves bel kot mlinar. Eden od tedanjih inštruktorjev, ki je danes na zelo viso-ki funkciji v planinski zvezi, ga je nekaj časa opazoval in nazadnje prismočal do njega.

»Poslušaj, si ti sploh že kdaj smučal?« ga je z nejevero vprašal.

»Seveda s'n,« je zategnil v močnem narečju. »Sámo, pri nas f Prekmúrji ni takih klan-cov kak so tū!« je bil odkrit.

Mislim, da je bil za naslednje leto predlagan preizkus smučanja in tudi delitev tečaja na turnosmuškega in takega za »pehoto«. Saj tudi take vodnike potre-bujemo!

Se pa pri tem vidi, kako imamo ljudje različna merila, kaj je *osnovno znanje*.

DOMAČA PLANINSKA HRANA

Trije mulci smo se potepali po fužinskih planinah. Ker smo bili vsi bolj ali manj »plonk«, smo spali kar po kakšnih pastirskih stanovih ali kjer se je pač dalo. Na hotel »Vedro nebo« se v bohinjskem koncu človek bolj težko zanese. Zato pa je nas zaneslo na neko planino, kjer je pasel neki stari ata. Lovec, ki smo ga srečali na planini Ovčariji, nam je namignil, da nas bo za škatlo cigaret prav rad vzel na slamo.

»Pa še večerjo vam bo skuhal, da bo le imel koga, ki ga bo hotel poslušati,« je rekel. Zakaj pa ne, kdo bi se bra-nil zdrave pastirske hrane in zraven še kakšne zgodbi-ce iz starih časov za lahko noč!

Ata nas je res veselo povabil pod streho in kar fletno smo se imeli, ko smo poslušali njegove spomine, ki jih je zaradi starostne naglušnosti vpil na ves glas. Vsi že pošteno lačni smo veselo mlaskali žgance z mlekom, ki jih je spacial v starinskem kotličku. S polnimi želodci smo zaspali kot ubiti.

Za zajtrk je bil popolnoma enak jedilnik, ampak po-darjenemu konju se pač ne gleda z zob! Toda naš Fonzi, ki je bil od doma vaje bistveno pestrejša hrane, ga je, ko smo že pojedli in iz nahrbtnikov izbrskali tudi cigarete za »lon«, previdno vprašal:

»Posluš' te, ata, ali sicer še kaj drugega kuhate tu na planini?«

»Ja kuga pa čem?« je vpil. »Šestkrat na teden žgance pa mleko, u nedela pa sam mleko, da mau kastrolo po-kuham!«

Ko smo se zazrli v kotličce, obložen z debelo plastjo močnate obloge iz preteklih dni, nam je bilo takoj jasno. Razen v nedeljo ni doživel drugega čiščenja, mi pa smo kot nalašč prišli konec tedna. Včeraj na srečo nikomur od nas ni prišlo na misel, da bi gledal noter. Na srečo, pravim, ker lačen hoditi po hribih je težko!

odmevi

O gorah, planinah in hribih

Pred mnogimi leti nas je dolgoletni mislec planinske organizacije **Tine Orel** nekaj zbral na Jančah in tam je pogovor stekel tudi o *gorništvu in planinstvu*: če me zelo spomin ne goljufa, je povod za to bil spoštovani doktor **Škerlak** kot vztrajni zagovornik *gornišstva* in še bolj vztrajni preganjalec *planinstva*. Tine Orel je z njemu lastno prijaznostjo in miroljubno trdnostjo pričeval, če me spet spomin ne vara, da je seveda *gornišstvo* z vsem svojim besednim gnezdom vred prav lepa in uporabna beseda, da pa velja prav isto tudi za *planinstvo*; da sta obe besedi malce literarni, da pa ima druga vsaj v zvezi z »gorohodsko« organizacijo prednost (takrat) osemdesetletne rabe; ugnedila se je v ušesih številnih rodov, v dopisih, izletih, v »blagovni znamki« in podobnih rečeh; da bi torej bilo nesmiselno kakršnokoli spreminjanje poimenovanja *Planinske zveze Slovenije* v karkoli drugega, še najmanj v kaj, kar bi bilo jezikovno enako »ranljivo«, kot je vse v zvezi s *planinskim*. Mislim, da je bila Orlova takratna presoja modra in smiselna; naj jo poskušam zdaj docela neobremenjeno še enkrat pregledati z jezikovnega vidika.

Vsekakor je ugotovitev, da *planina* pri nas pomeni pašno kultiviran, travniški svet, na mestu (pomensko opredelitev sem povzel na najkrajši mogoči način); vendar drži samo deloma, saj gre za tako imenovani homonim oziroma enakoglasnico, besedo z več pomeni; Pleteršnikov slovensko-nemški slovar kot prvi moderni slovenski besednjak ima za *planino* napisan naslednji pojasnjevalni »prevod«: 1. *prvotno*: »gora brez drevja in rodu«, Erj. (Torb. Let 880, p. 168; *Sem daleč prijezdil Črez tri planine, das Hochgebirge, die Alpen, das Bergland*; – 2. *die Alpe, des Grassplatz im Gebirge*; živino dati na *planino*; po pla-

ninah le pasejo, po rovtih kosijo, Gor.; *pastirjev planine* – Dalm.; – *hrib*, po katerem se da kositi, Laško (Št.); – *planina*, gorski pašnjak, die Weidealpe, Bolc, Trenta – Erj. (torb.). Torej je na prvem mestu zapisano *Hochgebirge/visokogorje*, slovar je izšel 1894, sklicuje pa se pri tem na **Erjavca** iz leta 1880; spomnimo se: SPD je imelo ustanovni občni zbor v začetku 1893. Širša družina besed s *planostjo* v osnovi je pri **Pleteršniku** resda pretežno »planšarska«, težko pa bi bilo vseeno trditi, da so ustanovitelji SPD svojo organizacijo poimenovali tako, kot so jo, iz nevednosti. – In tudi današnji *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ), ki je nastal na osnovi številnih izpisov, pozna sicer pri *planini* oba pomena, čeprav v obrnjenem zaporedju, pri *planincu* pa pod 1. *kdor hodi v hribe...*, 2. *kdor živi v hribih ali je doma s hribov; hribovec...*, 3. *vojak enote, izurjene za operacije v gorah...*, 4. *nar.(ečno) gorenjsko planšar...* – Če pri sebi dovolj odkritosrčno preverimo vsakdanjo pogovorno rabo, lahko mirne duše dene-
mo, da se *planinec*, *planinski* uporablja predvsem v zvezi z organizacijo SPZ in tu velja sto let rabe; redkokdo bo rekel, da je bil v *nedeljo na/v planinah*; če kdo vseeno tako reče, se sliši malce naivno ali literarno. Se bo pa domala vsakomur zdelo povsem normalno, da je član *planinske organizacije*, ali pa da bo šel na (organiziran) *planinski izlet* in da ima naročen *Planinski vestnik*.

Toda to seveda še ne pomeni, da je z *goro* in *gorništvom* kako drugače. *Gora* je literarno zaznamovana; izbira besede napoveduje nekaj pomembnejšega, posvečenjšega, »nešodrovskega«. Zadnjič sem poslušal **Dava Karničarja**, ki je za svoje podpornike po radiu ponavljal precej slovesen stavek o »gori, ki te spusti k sebi šele potem, ko pre-magaš samega sebe« (ali tako nekako) – tega se pač na dovolj patetičen način ne da povedati ne s *planino* ne s *hribom*. Neko jutro, ko je v dolgem pogovoru na Valu 202 govoril v lastnem imenu, prijazno (zelo dobro govoril!) in neposredno, pa ne vem, če je kdaj sploh izrekel

besedo *gora*; vsakokrat, ko je naneslo, je »splezal na kak hrib«. In to je običajna besedna raba večine slovenskih »gorohodcev«: v *nedeljo grem v hribe, sem bil v hribih, prespal sem v hribovski* (kvečjemu *planinski*) *koči*. Povrhu gre tudi pri *gori* za homonim, v SSKJ so navedeni vsaj trije primeri neekspresivnega (neprišpodobnega) pomena za to-isto besedo: *izrazita, visoka vzpetina zemeljskega površja; vinograd (narečno); gozd v hribovit-tem svetu* (starinsko; vse troje ima že tudi **Pleteršnik** – skupaj z *gorico*). Za *gornika*, *gornišstvo* v SSKJ celo izrecno piše, da gre za knjižni besedi, kadar označujeta *planinca, alpinista; planinstvo, alpinistiko*.

Tako nas navdaja Slovence taka misel, vsaj mene, da imamo spet opravka z bolj ali manj nepotrebno pravdo. Obe besedi, *gora* in *planina*, naj imata svoj prostor pod soncem, vsaka s svojim dodatnim sopomenom; vsaka naj deluje v sebi lastnem govornem položaju, ki je bil do semle vsaj bežno naznačen; v vsakdanjem govornem dejanju pa naj se namesto njiju brez zadržkov še naprej rabi tudi tretja, *hrib*, včasih še četrta, metonimični vrh, ali še katera. V poimenovalni mnogoter-
nosti se skriva jezikovno bogastvo; z njo je mogoče izraziti najobčutljivejša sporočila; zato ne bežimo od nje. Ne bežimo tudi od izročila, od trajanja, ki je naše obstajanje; saj je znano, da si lahko sleherni trenutek izmislimo novo revolucijo, izročila pa si ne moremo izmisljati: potprežljivo in zvesto je treba slediti

Najina planina

OLGA KOLENC

Vem,
pomniš najino planino,
vihar divja na njej,
pa sneg in mraz.
A zame
večna bo pomlad.
Vihar se seli v mojo dušo,
z njim strah in hlad.
Zato,
ker tebe ni,
v bele megle si zakrit
in kot privid
ostale tvoje so oči.

čas, z razumnim spoštovanjem do preteklih rodov in njihove ustvarjalnosti. Še najmanj rahločutno, naj se mi oprostita ta opazka, se mi zdi na koncu koncev za takšna prizadevanja porabiti domotožno rahel verz iz slovenske klasike – verz, ki zagotovo ni nastal v obnebu besednega prerekanja, temveč iz občutljive osebnosti stiske.

Matjaž Kmec

Spoštovani Stritarjevi!

Za vas sem zvedel iz Planinskega vestnika, na katerega sem naročen že od leta 1948. Zanimivo je, da se ni niti ena številka revije izgubila na poti iz Slovenije v Kanado – do tja je seveda potovala z ladjo – v vseh osmih letih, od leta 1956 do 1964, ki sem jih prebil v tisti (»moji?«) deželi, katere državljan sem že 29 let. Kar nekaj števk sem prejemal prav »v bližini« Mt. Robsona, vaše teme iz 11. številke lanskega letnika Planinskega vestnika, in sicer na železniških postajah Red Pass, McBride in Urling (leta 1956), ki jih je leta 1962 v Torontu zbral v knjigo Ljubljančan **Kušar**.

Ko berem vaš prispevek v lanskim novembrski številki PV, me daje nostalgija. Razen vlaka enkrat dnevno takrat ni bilo misliti, da bi se približal Robsonu, najvišjemu vrhu Skalnega gorovja, in sicer iz Jasperja na zahodu ali iz Prince George na vzhodu. Avto ni prišel v poštev. Električnega toka ob progi nismo poznali. Živ krst ni vedel, na primer, za nadmorsko višino Red Passa, od koder sva neke julijske sobote s kolegom Bavarcem in v družbi imetnika konjev, bradatega Škota, krenila na konjskih hrbtih vse do vznožja Mt. Robsona. Konji so stopali po potoku in verjetno smo prenočili (brez šotorov, samo v »parkah«, se pravi bundah) nekje tako kot vi, na prostem.

Zdi se mi, da sva naslednjo nedeljo z Bavarcem pričela vzpon prav po ledeniku Lakeberg, kot vidim z vaše slike. Še danes nimam niti približnega pojma, na kakšno višino sva prišla. Brez derez in cepina bi itak ne prišla kam dosti višje.

Ko že govorim o opreči, naj se spomnim, da se mi je zdel kot čudež pogled na par nemških goj-

zarjev v izložbi v Jasperju, kamor me je pripeljal »passenger train« 30. aprila 1956 na poti Napoli–Hali-fax–Montreal–Prince George (B. C.). Že takrat sem začel sanjati o Rocky Mountains, a pot me je vodila dalje na zahod in šele poleti leta 1957 mi je spet uspelo priti v bližino teh gora.

Noč pod ledenikom je prinesla led, naslednje dopoldne pa nas je sonce tako peklo, da si nismo upali sleči srajce, čeprav smo tisto kontinentalno podnebje že dodobra poznali: v B.C. sem izmeril od 55 stopinj Celzija na soncu do –44 stopinj pozimi.

Na celotni železniški progi, dolgi 1300 kilometrov – proč od nje severno in južno itak ni bilo tisoč kilometrov naokrog žive duše – sva bila z Bavarcem Franzem itak edini beli vrani, ki sva vsakogar spraševala o hribih.

Pripovedujete o komarjih. Da, grozili so, a v zraku so bili le od 20. maja do 20. julija, če se prav spominjam.

Pa še nekaj o medvedih.

Kjer koli smo v veliki samoti stanovali mi štirje železničarji, Italijan, Nemec, Slovenec in Švicar, sta bila ponoči navadno dva medvedja obiska, in sicer zaradi kante živih odpadkov zunaj pred vrati. Vsakokrat je Franz skočil s pograda, zgrabil puško in skočil za vrata, vendar je bilo vse zaman.

Smo pa nekaj medvedov odstrelili pri belem dnevu, celo med malico. Ob tem naj ne omenjam, koliko vider, losov in drugih živali smo pospravili. Po toliko letih, po 43, bi rad videl, katere rase in jeziki so nas zamenjali na tisti »Northline«, dolgi 1300 kilometrov in zgrajeni leta 1912. Takrat smo bili samo ljudje iz zahodne in srednje Evrope.

Ko sem leta 1957 odhajal s tiste železnice in proč od nepozabnih gor, sem končno zvedel, da obstaja v Calgaryju Alpine Club of Canada in da je nekaj ljudi že priplezalo na Mt. Robson. Zato nisem šel rad v »evropski« Toronto, kjer se v deževnem vremenu celo nosi dežnik. Prej sem v zvezi z Mt. Robsonom vedno slišal le »up there where nobody has ever been«.

Vinko Božič-Humar,
Klanec 19, 5250 Solkan

društvene novice

85 let Petra Vovka

Konec lanskega decembra je praznoval 85-letnico življenja **Peter Vovk**, brezmejni občudovalec narave in oboževalec Mestnega vrha nad Kočevjem, gozdnatega grebena nad tem mestom, ki ga je opeval vse življenje in katerega slavo je ponesel v slovenski svet. Ta svet je

bil njegov drugi dom brez oken in brez vrat, brez strehe in brez sten, z obokom neba in zelenih ali belih drevesnih krošenj, pač odvisno od letnega časa. Na ta svet ni gledal samo z očmi gozdarja, zaljubljenega v svoj poklic, ampak še mnogo bolj s srcem.

Peter je rojen Kočevce, malone vse življenje je preživel v tej svoji deželi in jo spoznal do vsakega drevesa in vsake travne bilke, do vsake gozdne živali in vsake ptice, ki se je kdaj spreletela z ravnine ob Rinži tja gor proti Fridrihštajnu in Jelenovemu studencu. V mlajših letih je bil aktiven športnik, v zrelih letih strasten planinec, vseskozi pa svojim gozdovom zavezan varuh. Predvsem na Mestni vrh je menda

zahajal vse življenje, celih deset let je bil tudi oskrbnik planinske kočice pri Jelenovem studencu, ki jo je zgradilo in jo oskrbuje Planinsko društvo Kočevje.

Kadar ni bilo obiskovalcev, se je pogovarjal s svojimi mahovi in travami, drevesi in grmovjem, z murni in mravljami, srnjaki in polhi, čmrlji in medvedi, šojami in lisjaki vseh sort. Teh pogovorov ni ohranil samo za svoj spomin, ampak jih je zapisoval, kakršni so bili, včasih v verzih in drugič v drugače izbrani besedi. Tako bi bilo kar mogoče, da ni večjega poeta Mestnega vrha in Jelenovega studenca, kot je Peter Vovk. Kot zdaj vidimo, je veliko naredil za to pokrajino, ko ji je posvetil toliko izbranih besed, vendar ne bi niti pomislil, če bi odgovarjal, koliko je njemu dal ta košček domače zemlje: vse, kar ima, bi odgovoril. Najmanj štiri desetletja opeva to naravo, sestavil je že nekaj zbirk teh slavospevov, ena je izšla v knjižni obliki, nekaj jih je pripravil v unikatnih izvodih, kot inkunabule, opremljene s fotografijami in okrašene z umetelno narisanimi ornamentami.

Ko zdaj ne more več tja gor k Jelenovemu studencu, kamor ga seveda še vedno vleče srce, se po gozdnih cestah in po bližnjih odpravah v spominih. Kar pogosto potuje k svoji nevesti naravi, kot rad pravi, kjer se mu je vse življenje polnila duša. Tako mu ni nikoli dolgčas, saj je pravzaprav neprestano pri svojem Jelenovem studencu. Kadar pa ni na taki poti, kadar ima čas, vedno znova opisuje ta svoj gozd, njegove stezice, gozdne živali in ptice. In naključnemu prišleku pripoveduje, kako je njega dni pogosto bos stopal po teh gozdnih stezicah in po gozdnem mahu in travi, da ne bi zmotil gozdnega miru, ko je poslušal petje ptic in se stapljal z naravo.

Planinsko društvo Kočevje se svojemu Petru Vovku – čeprav precej dolgo po njegovem praznovanju – iskreno zahvaljuje, da je slavo našega Jelenovega studenca ponese v širni svet. Želimo mu, da bi še dolgo tako bogato ustvarjal.

Milena Vlašič
PD Kočevje

Miha Pavšek magister geografije

Lani 15. decembra je na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani uspešno zagovarjal svoje magistrsko delo dolgoletni član Mladinske komisije in pridružen član Podkomisije za reševanje iz plazov GRS, planinski tovariš **Miha Pavšek**.

Miha se že precej časa ukvarja s snegom in plazovi, je turni smučar, aktiven gornik, sodeloval je pri zbiranju podatkov za kataster snežnih plazov. Bil je član vodstev ali vodja tečajev na Komni, v Bavšici in še kje, znan je tudi udeležencem dnevnih varstva pred snežnimi plazovi, ki jih vsako leto prireja GRS. Kaže, da ga problematika snežnih plazov zanima bolj kot vse drugo, zato ni čudno, da si je tudi za magistrsko nalogo izbral temo s tega področja, za mentorja pa akademika **prof. dr. Ivana Gamsa**, ki je leta 1955 pri Geografskem inštitutu SAZU izdal študijo Snežni plazovi v Sloveniji.

Kot mlad raziskovalec si je Miha našel delovno mesto na Geografskem inštitutu, kjer že nekaj let obravnava in raziskuje naravne nesreče in ogroženost Slovenije zaradi snežnih plazov. Temu primeren je tudi naslov njegove magistrske naloge: Fizičnogeografska pogojenost snežnih plazov v slovenskih Alpah s posebnim ozirom na preventivo. Po domače rečeno: raziskoval je vpliv zemljišča kot enega izmed treh osnovnih dejavnikov trganja snežnih plazov, izsledki pa naj bi bili uporabni predvsem za posameznike in skupnost v prizadevanjih za varnost ljudi in dobrin pred plazovi.

Kolikor poznam novepečenega magistra, ki se odlikuje tudi kot dober pisec, bo prav gotovo že kmalu tudi sam napisal kaj več o svojem delu in možnih praktičnih posledicah svojega študija. Zato se danes ne bom pretirano dolgo mudil pri magistrski nalogi, ki jo lahko štejem med planincem naklonjeno literaturo. Upam, da bo dovolj, če navedem, da obsežno delo šteje prek 400 strani formata A4.

Kandidat je med zagovorom imel kaj povedati in je za svoj trud požel

zaslužno priznanje. Naloga je bila zelo dobro ocenjena, upam le, da bo v primerni obliki dostopna tudi širšemu krogu interesentov.

Med zagovorom in že prej mi je večkrat prišlo na misel, da je izdajatelj naloge opravil zelo koristno delo z izborom te aktualne teme in hkrati dal tej problematiki mesto, ki ji upravičeno gre v našem prostoru. Upati je, da bo Univerza znala pritisniti na državno upravo in druge dejavnike in da bodo ta prizadevanja obrodila tudi vsem nam koristne sadove. Ob misli, da so na temo snežnih plazov diplomirali številni kolegi iz planinskih vrst (**A. Brvar**, **A. Horvat**, **D. Polajnar** in še kateri), da je bila s tega področja tudi magistrska naloga A. Horvata, ki sedaj pripravlja tudi doktorat, sem dobre volje, saj ta dejanja dokazujejo, da planinci nismo samo garači v boju s težnostjo, temveč znamo v naravi najti tudi duhovne spodbude in vrednote.

V tem smislu gre novemu magistru geografije Mihi Pavšku planinska čestitka z željo, da bi uspešno deloval, bil zadovoljen pri delu, ostal preprost in tovariški, kot je bil doslej, in želja, da ob svojem času izdavi naravi še kakšno skrivnost za doktorat.

Pavle Šegula

Anketa SMDO

Predsedstvo Savinjskega meddržavnega odbora (SMDO) planinskih društev je pripravilo anketo, da bi dobilo vsaj približno sliko o stanju v naših PD. Trenutno je v SMDO 45 planinskih društev, odgovorov je prišlo 44 (98 %). Eno izmed vprašanj je bilo, kdaj je bilo planinsko društvo ustanovljeno. Večina je odgovorila pravilno, osem pa jih je navedlo drug datum, kot je zapisan v PV ali v Obvestilih PZS.

Vprašali smo o almanahih, zbornikih ali kronikah. Navedenih je 6 zbornikov, 5 kronik in še kaj. Svoje glasilo izdajata dve društvi (Ruzak, Planinski popotnik), nekatera PD pa predložijo ob pobiranju članarine načrt in kratak opis dela.

V naših PD je le 25 markacijskih odsekov, ki imajo 128 markacistov in 13 pripravnikov. Brez ustreznega 139

izpita opravlja to delo 69 članov, tečaj bi rado opravilo 53 planincev. Je pa tudi pripomba, da za to delo ni zanimanja. Iz tega sledi, da je potrebno pripraviti tečaj v letu 2001.

Odsek za varstvo narave je v 17 PD in po podatkih je v teh odsekih 159 članov, za tečaj je prijavljenih 43. V lanskem letu je bil zbor naravovarstvenikov (GS) v Rudijevem domu pod Donačko goro. Izvoljena sta bila nov načelnik in odbor. Zastavili so si program izobraževanja, letos bo tečaj v malo spremenjeni in posodobljeni obliki.

Odsekov za propagando je le 6, imajo pa društva člana, ki ima to na skrbi, teh je 13. Alpinistični odsek je le v enem PD, eno ima gorniški odsek, eno turno smučarski, pripravljajo en športno-plezalni odsek.

Zanimivo je, kdo vse skrbi za izletništvo v PD. Tako imajo to na skrbi člani UO (3), člani UO in vodnik, strokovni odbor, odbor za izletništvo, ponekod je dodano še pohodništvo, odbor za planiranje izletov, vodniki (1). Torej je sila različno in bi to kazalo poenotiti, kolikor se seveda da. Posebno bo potrebno temu posvetiti večjo pozornost, ko bo znan odgovor, kako je po novem zakonu z vodenjem izletov.

Mladinskih odsekov je 26, po podatkih je le 17 tudi registriranih pri MK. Željo po ustanovitvi ima 9 PD. PŠ je opravilo po zapisu 17 PD, 16 PD je poslalo svoje člane na tabor, 10 PD je takih, ki je imelo PŠ in je bilo na taboru. Postavljenih je bilo še nekaj organizacijskih vprašanj, na katera so odgovori zelo različni in je vredno o njih razmisliti.

Na vprašanje, če naj bi pospešili izobraževanje vodnikov B in D kategorije, da bi dosegli pogoj za UIAA, jih le pet ni zapisalo da. O pripravi planinskega priročnika – gradiva, ki bi bilo dostopno za vse, jih le šest meni, da ni potrebno. Če preberemo pripombe, se da razbrati, da je gradiva dovolj, potrebno ga je posodobiti.

Predsedstvo Savinjskega meddruštvenega odbora je tako dobilo predstavo o delu in življenju planinskih društev. Vsebinska je bila predstavljena na 21. seji SMDO, ki je bila na Olimlju 18. oktobra 2000.

B. J.

Okrogli jubilej PD Ožbalt – Kapla

V soboto, 20. januarja 2001, je Planinsko društvo Ožbalt – Kapla pripravilo občni zbor. Letošnje srečanje planincev je bilo tudi odlična priložnost za proslavitev desete obletnice društva. Med vabljenimi častnimi gosti in gosti iz drugih planinskih društev velja posebej omeniti podpredsednika PZS **Adija Vidmajerja**, predsednika meddruštvenega odbora Koroške (MDO) **Mirka Mlakarja**, župana občine Podvelka **Antona Kovšeta** ter botanika in navdušenega hribolezca **Toneta Wraberja**, ki je s svojim prikazom diapozitivov in odličnim predavanjem lepo zaokrožil uradni del slovesnosti.

Uvodnemu pozdravnemu nagovoru so sledila poročila tajnika **Matjaža Poglajna**, blagajničarke **Dragice Čas** ter nadzornega odbora in vodij posameznih odsekov. Prireditve so s pevske vložki popestrili učenci OŠ Brezno – Podvelka, ljudske pevke iz Kaple in »Ožbalčki puobi«, ki so poleg lepega petja pripravili tudi krajšo ljudsko igr. Pričarali so gostilniško vzdušje pred dobrim stoletjem in nestorja alpinizma **Jakoba Aljaža**, kako vneto zagovarja slovenstvo v kočah in na naših planinskih poteh. Pesnica **Veronika Viltušnik** je občuteno recitirala nekaj svojih pesmi, namenjenih predvsem koroški gori Peci, v nedrjih katere spi kralj Matjaž z Alencico. Spregovorili so predstavniki različnih PD. Podpredsednik PZS Adi Vidmajer je ugotovil, da članstvo v Planinski zvezi iz leta v leto upada. Vzrok za to so planinci, ki neorganizirano hodijo po naših gorah in niso včlanjeni v nobeno planinsko društvo, koče in planinske poti pa jim urejujejo člani planinskih društev. Povedal je, da je trenutno število članov v PZS okrog 74.000.

Proti koncu uradnega dela so sledile društvene pohvale sponzorjem in vsem, ki tako ali drugače pomagajo društvu pri njegovem delovanju. Predsednik MDO Koroške **Mirko Mlakar** je izročil tudi nekaj priznanj meddruštvenega odbora Koroške,

Kažipot PD Ožbalt – Kapla, postavljen ob slovesnosti

podpredsednik PZS Adi Vidmajer pa je podelil priznanja PZS. Ta so prejeli PD Ožbalt – Kapla za 10-letnico delovanja, Občina Podvelka, GD Ožbalt, GD Kapla, LD Rdeči Breg, LD Kapla, KD Ožbalt, KD Kapla. Bronasti častni znak PZS sta prejeli zaslužni članici **Cirila Vidovič** in **Ivanka Unuk**, srebrni častni znak pa ustanovitelj in prvi predsednik društva **Igor Glasenčnik** in sedanji predsednik **Tone Ceperc**.

PD Ožbalt – Kapla je ustanovila peščica zanesenjakov na čelu z Igorjem Glasenčnikom 19. januarja 1991, le nekaj dni po nastanku naše mlade države Slovenije. V svojem desetletnem delovanju se je članstvo pomnožilo in zraslo do številke 180. Čeprav je po letih razmeroma mlado, je društvo na vseh področjih izredno aktivno in delovno. Posebej izstopata odsek za varstvo narave z **Blažem Cojzerjem** na čelu in mladinski odsek, ki ga je doslej vodila načelnica **Sonja Pušnik**. Vsa pohvala gre tudi markacistom, ki so skrbeli in še skrbijo za urejene poti ter za varno orientacijo tistih planincev, ki zaidejo v hribe na obeh straneh reke Drave severno od Maribora.

Vsakoletne čistilne akcije so postale zelo odmevne, z njimi so planinci vrnilo delu narave njen prvotni lesk, dvignili pa so tudi kulturno zavest prebivalcev tukajšnjih naselij in

vasi. Društvo, ki ga od drugega mandata naprej z neutrudnim entuziazmom vodi predsednik Tone Ceppec, se lahko pohvali s tremi vodniki ABD ter štirimi vodniki A kategorije. Najbolj razveseljivo pa je dejstvo, da delujejo na treh šolah – na OŠ Remšnik, OŠ Brezno – Podvelka in na OŠ Kapla – planinski krožki, v katere je vključeno veliko mladih nadebudnežev. V današnjem času upadanja članstva v vrstah planinskih društev je ta podatek še posebej pomemben in dobrodošel.

Uspehi, ki jih žanje PD Ožbalt – Kapla, pa ne bi bili tolikšni, če bi društvo v svojih akcijah delovalo osamljeno. Tukaj lahko vidimo lep primer dobrega sodelovanja planincev s sosednjimi PD in z lovskimi organizacijami. Posebno zgledno je sodelovanje z občino Podvelka, ki je vedno eden od glavnih pokroviteljev društvenih akcij.

PD Ožbalt – Kapla organizira letno do trideset izletov, sodeluje na vsakoletnem srečanju z avstrijskimi prijatelji na Kapli (t. i. Wandertag) ter izvaja druge aktivnosti, ki so povezane z varovanjem narave in okolja. V letu 2000 je odprlo na novo urejeno in markirano pot po Kapli na Kozjaku, ki jo je zaradi izjemnih razgledov poimenovalo Razgledna pot. Cilji, ki jih zastavlja PD, pa so smeli in visoki tudi v letošnjem letu.

Prof. dr. Tone Wraber nam je na koncu z zanimivim predavanjem in prikazom diapozitivov pričaral gorstva Albanije, nam prikazal floro in favno Notranjskega Snežnika in nas popeljal celo v Ande, na Anapurno, Mt. Everest in v druga gorstva.

Aleš Tacer

Sedmo leto Kluba ljubiteljev Mrzlice

Letos poteka sedmo leto, odkar je bil ustanovljen Klub ljubiteljev Mrzlice (1122 m). Ustanovili so ga sponzoro na pobudo **Vinka Pfeiferja** iz Planinskega društva Trbovlje, da se pogosti obiskovalci tega priljubljenejšega zasavsko-savinjskega vrha tako iz Zasavja kakor tudi iz Savinjske doline povežejo trdnjeje v nekakšno prijateljsko, ljubiteljsko

navezo. Članstvo v tem klubu ni odvisno od članstva v planinskem društvu, pač pa lahko postane član kluba tisti planinec, ki letno vsaj 25-krat stopi na ta vrh. Zato je v planinskem domu na Mrzlici zanje tudi posebna vpisne knjiga. Članarine ni nobene, pa tudi ne kakšnih obveznosti. Klub vodi tisti planinec, ki v preteklem letu največkrat stopi na ta vrh, in se imenuje starešina. Njegovo zunanje znamenje je posebna, od narave oblikovana palica.

Vsakoletno srečanje članov Kluba je v planinskem domu na Mrzlici. Letos je bilo v soboto, 20. januarja, v poznih popoldanskih in večernih urah. Tokratnega srečanja se je udeležilo okoli 70 članov od skupno 139, kolikor jih je Klub štel konec leta 2000. Organizirala sta ga oba oskrbnika in PD Trbovlje, izpeljavo pa je imel na skrbi mentor V. Pfeifer. Srečanje je začel lanskeletni starešina, poročilo o obisku članov Kluba v letu 2000 je podal mentor, koncert planinskih in narodnih pesmi pa je pripravil Moški pevski zbor Zarja iz Trbovelj. V programu je sodeloval tudi harmonikar **Denis Potrbina**.

Iz poročila povzemamo, da se je lani število članov kluba povečalo od 109 v letu 1999 na 139. Vsi ti so lani prišli na Mrzlico več kot 25-krat. Vsi člani pa so stopili nanjo 8571-krat ali vsak član Kluba povprečno 62-krat. Največkrat je bil lani na Mrzlici **Vili Senčar** iz Matk pri Preboldu, in sicer 366-krat. Tudi drugi po vrsti je bil iz Savinjske doline, in sicer 250-krat, tretji po številu pa je bil **Zvone Podlesnik** iz Trbovelj, 242-krat. Med člani prevladujejo moški, čeprav se je tudi število žen v Klubu povečalo. Moških je bilo 86, žensk pa 53. Med pogostimi obiskovalci Mrzlice pa so tudi planinci, ki se v vpisno knjigo ne vpisujejo, tako npr. **Karlo Polutnik**, **Bine Polc** in še kdo. Omeniti je treba še to, da imajo v Klubu še skupine pristopnikov, ki se povzpnejo na Mrzlico več kot 300-, več kot 200-, več kot 100-, več kot 50- in več kot 25-krat. Največ je seveda zadnjih, teh je bilo lani 65.

Srečanje vseh teh ljubiteljev Mrzlice je bilo tudi tokrat zelo sproščeno,

prisrčno, veselo in povezano z neštetimi šalami. Svoje sta za boljše razpoloženje prispevala tudi oskrbnika **Dušica** in **Milič Mojsilovič** ter PD Trbovlje. Novi starešina Kluba ljubiteljev Mrzlice je do naslednjega srečanja **Vili Senčar** iz Matk. V varstvo in uporabo je dobil starešinsko palico. Na koncu srečanja so si vsi obljubili čim pogostejša srečanja na planinskih poteh, predvsem pa si želeli čvrst in varen korak ter zdravo srce.

Tine Lenarčič

PD Bricnik praznuje peto obletnico

Ja, samo pet jih štejemo, v svoji sredini pa imamo izkušene vnete planince, tudi take, kot je naš predsednik **Ernest Preglav** z ženo **Marto**, ki sta prehodila in osvojila Triglav, Veliki Klek, Toubkaj, Mont Blanc pa še in še. Seveda je veliko naših članov prehodilo slovensko transverzalo in še druge vršace doma in v tujini.

Najbolj zvesti pa smo naši domači transverzali, kjer si nabiramo moči in kondicije za zahtevnejše ture. Kar ob vsakem času in ob vsakem vremenu se podamo po njej. Spomladi, sredi popoldneva sva se z možem odpeljala proti Bistriškemu jarku, ko sva na Muti zagledala našega predsednika in se nama je pridružil. Samo po palice stopim in nahrbtnik in ženi povem, kje sem – in čez nekaj minut smo se že odpeljali do Ekološke kapelice, kjer smo se začeli vzpenjati proti Pernicam (1059 m). Od tam smo se vrnili v dolino Bistrice, seveda po drugi poti in nato ob karavli navzgor do Sv. Jerneja, kjer je druga naša postaja. Tu smo pomalicali in se vrnili tja, kjer nas je čakal jekleni konjček.

Sicer pa se naša transverzala nadaljuje od Sv. Jerneja (1038 m) do Bricnika (1017 m) proti Sv. Primožu nad Muto in se konča na Muti. In prav po vrhu Bricnik se imenuje naše društvo. Ta naša transverzala je dolga 25 km in se jo da prehoditi v šestih urah, za nas, ki si vzamemo čas, pa v 8 do 10 urah. Radi obiskujemo to našo pot; naša **Jožica Pušnik** jo je prehodila že čez

200-krat, naš tajnik **Alojz Eršte** pa že 180-krat. Tudi ostali imamo že lepe številke. Od 10-krat naprej dobi vsak pohodnik spominsko majico, na kateri je narisana naša transversala in številka pohoda. Ponosni smo na naše majice, saj nas povsod, kjer se pojavimo, takoj opazijo.

Ne hodimo pa samo zaradi majic, ampak iz lastnega zadovoljstva, da smo naredili nekaj za svojo dušo in telo. Vsakič, ko se vzpenjam po tej poti, doživim nekaj novega, nekaj lepega in posebnega. Nikoli nisem ob istem času na istem kraju, tudi vreme je vedno drugačno, narava je vedno drugačna, od mrzlih ledenih zimskih dni do vročega poletja. Po naši transversali pa ne hodimo samo podnevi, organiziramo tudi nočne pohode; vsak mesec ob polni luni se zberemo in prehodimo del poti. Te pohode si popestrimo z različnimi presenečenji. Enkrat smo si na neki kmetiji naročili žgance in kislo mleko. Odlično nam je teknilo in dolgo nismo mogli pozabiti tega domačega vzdušja, ki nas je spremljalo ta večer. Na pot si vzamemo svetilke, če nas luna prese- neti in se skriva za oblake, pa tudi dež nas je že presenetil ali grmenje. Domov se vrnemo prijetno utrujeni in zadovoljni, da smo tudi ponoči doživeli nekaj lepega in posebnega.

Malčka Kvasnik

Srečanje planincev Podravja

Dne 14. oktobra 2000 smo se planinci Podravja srečali pri Ribniški koči na Pohorju. Srečanje je organiziral MDO PD Podravja, gostitelj pa sta bila PD Paloma iz Sladkega vrha in Ribniška koča. Ob tej priložnosti je prof. **Friderik Degen** odkril spominsko ploščo, posvečeno otvoritvi koče leta 1949.

Vsakoletno srečanje planincev Podravja organizira MDO, da se planinci bolje spoznajo med seboj, da spoznamo planinske postojanke v Podravju in da skupaj zaključimo sezono. Lanskoletnega se je udeležilo lepo število planincev (250–300). S svojim obiskom sta nas počastila tudi predsednik PZS **Andrej Brvar** in podpredsednik **Adi Vidmajer**.

Planinska postojanka Ribniška koča ima za seboj pestro preteklost. Prvo kočo na tem delu Pohorja so planinci PD Maribor Matica odprli leta 1932. Stala je nekoliko bližje sedlu pod Ribniško kočo, poimenovali pa so jo po takratnem predsedniku PD **Davorinu Senjorju** Senjorjev dom. Kočo so partizani leta 1942 požgali in o njej pričajo še temelji. Na mestu, kjer stoji sedanja Ribniška koča, si je v času Kraljevine Jugoslavije postavil počitniško vilo mariborski tovarnar **Hutter**. V njej je imel tudi stavbe, na katerih je moral oskrbnik vile tkati v času, ko ni bilo gostov. Tudi to vilo so partizani požgali, da bi preprečili nastanitev okupatorjeve vojske v njej.

Po osvoboditvi so planinci PD Maribor Matica na tem mestu postavili novo kočo in jo imenovali Ribniška koča. Seveda ni bilo lahko v povojnih razmerah kočo obnoviti, še posebej je bilo težko priti do potrebne- ga materiala. Vse težave so premagali ob podpori pomembnih ljudi iz javnega življenja. Kočo so slavnostno odprli 30. novembra 1949. V spomin na ta dogodek so ob tokratnem srečanju odkrili spominsko obeležje, ki ga je postavilo PD Maribor Matica, odkril pa eden od organizatorjev obnove koče prof. **Friderik Degen**.

S kočo je PD Maribor Matica upravljala do leta 1971, ko jo je zaradi finančnih težav predalo PD Radlje ob Dravi, ki pa tudi ni zmoglo težkih bremen in kočo so leta 1975 zaprli. Leta 1976 je PZS ponudila kočo planincem iz Sladkega vrha, ki so se organizirali v PD Paloma in začeli obnovo koče, ki so jo s pomočjo tovarne Sladkogorska, PZS in številnih sponzorjev uspešno končali s ponovno otvoritvijo leta 1978. Od takrat je koča stalno odprta in jo redno obnavljajo.

V zadnjih letih so bila obnovljena skupna ležišča, fasada in soba v kleti. Največje težave v tem času so bile z upravniki oziroma najemniki koče. Leta 1993 jo je v najem prevzel domačin iz Ribnice na Pohorju **Janko Zapečnik** in to nalogo opravlja v skupno zadovoljstvo še danes.

Gostitelja srečanja sta bila PD Paloma Sladki vrh in Janko Zapečnik,

najemnik Ribniške koče. Predsednik PD Paloma **France Perko** je v svojem govoru na kratko poročal o prehojeni poti Planinskega društva Paloma Sladki vrh, ki je bilo ustanovljeno 11. junija 1976. Takratnemu občnemu zboru so prisostvovali tudi predsednik PZS **dr. Miha Potočnik**, načelnik GRS **Albin Vengust**, **Friderik Degen** in številni gostje. Seveda pa niso manjkali člani PD Paloma, ki jih je bilo leta 1978 že preko 200. Leta 1995 je število članov padlo na 38, sedaj pa nas je ponovno 200. Letno organiziramo 15 do 20 pohodov, ki se jih udeleži okrog 300 pohodnikov. Posebno pozornost posveča društvo mladim članom, za katere vzorno skrb mentorica **Marija Mirič**, Predsednik PZS ji je ob tej priložnosti podelil priznanje, kakor tudi **Srečku Najmajstru**. Od mladih sta priznanje, zlati znak Mladi planinec, dobila **Mirko Mezgec** in **Bojan Petek**, **Tina Pivec** pa je prejela bronasti znak Mladi planinec.

Na koncu je potrebno še omeniti, da je bil golaž z žganci, ki so ga skuhal v Ribniški koči, zelo dober, teknil pa so tudi pečeni kostanji z moštom iz okolice Sladkega vrha. Pohodniki – planinci smo si obljubili, da se pri Ribniški koči še srečamo.

Ivo Velikogre

Pohodništvo je med železarji znova priljubljeno

Tudi lani so se planinski vodniki iz Slovenskih železarn zbrali na rednem letnem srečanju, da bi ocenili opravljeno delo in začrtali aktivnosti za letos. V goste so jih 28. oktobra 2000 povabili jeseniški kolegi, ki so jim najprej razkazali rojstno hišo dr. Franceta Prešerna, temu pa je sledil sestanek na Pristavi.

Poročilo o lanskim pohodih je pripravil **Franci Telcer** iz ravenskega organizacijskega odbora. Poudaril je, da je pohodništvo ena od najstarejših in najbolj vztrajnih oblik druženja slovenskih železarjev. Medtem ko je ta dejavnost v prvih dvajsetih letih bogato cvetela tudi zaradi podpore podjetij, pa je njeno

tretje desetletje zaznamovala kriza v železarstvu: nekatera podjetja so razpadla, ljudje so si poiskali nove zaposlitve in drugačne načine preživljanja prostega časa. Ideje o pohodništvu pa niso zamrle, ponovno so oživele, delovati so začeli tudi organizacijski odbori po podjetjih, in pred nekaj leti se je povečalo zanimanje za pohode slovenskih železarjev. Organizatorji po podjetjih so postali aktivnejši, za sodelovanje so pridobili tudi vodilne v podjetjih in župane občin. Njihova podpora in razumevanje sta bistveno olajšala delo organizatorjev.

V letu 2000 so planinski vodniki pripravili štiri pohode. Maja se je na Golico povzpelo 259 pohodnikov, junija jih je bilo na Lisci 150, avgusta na Korošici 215, oktobrski izlet na Krim pa je pritegnil 155 železarjev. Na lanskim izletih je bilo največ Jeseničanov (301), sledijo jim ravenski pohodniki (253), iz Štor in Celja je prišlo 170 udeležencev, iz Ljubljane jih je bilo 48, iz Lesc in Kroke pa sedem planincev. Skupno število pohodnikov je bilo 779, to pa je kar za 337 udeležencev več kot leta 1999. Po Telcerjevem mnenju je vzrokov za povečanje števila pohodnikov več: organizirani so bili štirje pohodi (prejšnja leta po trije), učinkovito obveščanje, dobro pripravljeni izleti, izbira privlačnih ciljev, prijetno druženje po zaključku pohoda z malico in s podelitvijo majice v spomin, sodelovanje s sindikalnimi podružnicami SKEI itd. V 32 letih se je tako zvrstilo že 89 pohodov, ki se jih je udeležilo 34.539 železarjev – planincev.

Telcer je nekaj besed namenil tudi planinskim vodnikom. Njihovo število se je v zadnjih letih zaradi različnih vzrokov zmanjšalo. Zdaj jih je le še okoli 30, nekdaj jih je bilo dvakrat toliko. Poleg vodenja izletov opravljajo še mnoga organizacijska dela, povezana s pohodništvom – in vse to brezplačno. »Planinski vodniki slovenskih železarjev so povezani v popolnoma prostovoljno združenje, zanje pa je značilna ljubezen do svojih sodelavcev, da jih vodijo v planinski svet, jim prikažejo vse zdrave in koristne oblike udejstvovanja v naravi in skrbijo, da so pohodi varni ter

vzgojni.« Na srečanju so med planinske vodnike sprejeli **Boštjana Arha**, ki je aktiven pohodnik z izkušnjami.

Planinski vodniki so si zadali nekaj nalog: k sodelovanju pritegniti čim več planinskih vodnikov, povečati zanimanje za pohode tudi z raznovrstnimi oblikami seznanjanja z letimi in krepitev dobrih odnosov z vodstvi podjetij ter s sindikalnimi organizacijami. Določili so tudi cilje pohodov v letošnjem letu: maja bodo Jeseničani pripravili pohod na Ratitovec, organizacijo junijskega pohoda na Rogatec so prevzeli Ravenčani, tretji pohod na Menino planino pa bodo pripravili štorski vodniki.

A. Č.

Vse te rože rastejo iz mladih fantov

Lepa sončna septembrsko nadahnjena dolina Lepena nas je pozdravila, ko smo se preko Kranjske Gore in Vršiča pripeljali do doma Klementa Juga v Lepeni in tu pustili svoje automobile. Skupina planincev polhograjskega planinskega društva je začela svojo pot. To je bil lanski deveti izlet Planinskega društva Blagajana iz Polhogrega Gradca.

Vrhovi poraščenih hribov so že kazali rumenozelene barve. Oko je obstalo na velikem podoru pod vrhom enega od hribov; belina rane v naravi izrazito izstopa od okolice višinskega gozda. Tak ostanki potresa iz pomladi 1998. leta so nas spremljali še drugod na poti. Vijugava pot nas je vodila po gozdu proti Krnskemu jezeru. Poletna suša je pripomogla, da so drevesa prezgodaj odvrгла listje. Pot je široka, kot je večina poti v Krnskem pogorju. Ponekod so skalnati bloki zloženi v izoblikovane obopne stene – to je odsev prve svetovne vojne, očitne spomine nanjo srečuje človek tako rekoč na vsakem koraku. Na vrhu sedla nas je ustavila zanimiva merilna postaja za višino snega v zadnjih letih. Največ, čez tri metre, ga je bilo tam aprila 1988, najmanj pa aprila 1991, ko je bilo kopno. Nedaleč stran nas v steno vklesana oznaka ob poti z letnico

1916/17 spominja, da smo na območju, kjer je divjala soška fronta.

Kratek postanek pri Koči ob Krnskem jezeru je spet obnovil našo moč. Do Krnskega jezera je pot vodila mimo pravih rastišč kopriv – znamenje, da je tu nekoč živel človek. Najbrž so tu pastirji poleti pasli svoje črede. Tudi nekaj opuščeni bivališč je v bližini. Sonce je pripekalo in Krnsko jezero je zato še bolj vabilo poglede. Njegova močna zelena barva je spominjala na travnato preprogo. Precej planincev se je na pravi pešeni plaži ob njem odločilo za počitek.

Naša skupina pa je zagrizla v breg. Krn je s svojim lepo oblikovanim vrhom bedel visoko nad nami. Planinskega cvetja ni bilo več, le visoko modro latastro socvetje neke rože nas je spremljalo. Na skali ob poti postavljena granata je nazorna priča hudih bojev. Ob njej je napis: »Ostaline I. svetovne vojne, zaščitene z odlokom Ur. list 6/93. Francoska prebojna granata kal. 149 mm. Nevarno, ne dotikaj se! Uredil Kobariški muzej v sodelovanju z ministrstvom za obrambo in zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica, oktober 1995.« Do Gomiškovskega zavetišča in vrha je le še nekaj streljajev.

Sonce je bilo sredi popoldanskega neba, ko so se polhograjski planinci izpod njegove pločevinaste strehe že ozirali na drugo stran, v Italijo. Priti na vrh je zdaj pomenilo le še kratek sprehod, saj je zavetišče le 10 minut hoje pod njim. Na obzorju so se jasno videli italijanski Dolomiti, Marmolada in drugi vrhovi. Za Matajurjem, kjer je človek lahko opazoval »te tri dolin/ce«, kot poje beneška narodna pesem, se je razprostirala Furlanija in Padska nižina. Črta, ki je ločila megličasto ozračje od jasnega neba, se je vlekla iz Italije v Slovenijo. Iznad nje je daleč na obzorju kugal notranjski Snežnik. Za njim so se zvrstile Kamniško-Savinjske Alpe. Iz prosojne meglice pred njimi se je pokazala izrazito bela premikajoča se podolgovata pika: letalo z Brnika se je dvigalo in se izgubilo nekje na nebu nad Avstrijo. Za našimi Julijci so se kot na dlani videli Zahodni Ju-

lijci, v prostoru med Triglavom in njimi pa avstrijske Visoke Ture, Grossglockner, Hochalmspitze in druge. Belina snega na njih je odsevala iz daljave.

Sonce je utočilo nekje za italijansko zemljo in pustilo na zahodnem nebu široko obzorje zlatorumenega pasu, ki je počasi prehajal v vijoličastega. Lepo oblikovani ravni oblaki nad Julijci so se razkuštrali. Doline pod nami je začel zagrinjati mrak in iz Padske nižine so nas pozdravile luči. Drežnica z osvetljeno veliko cerkvijo je še bolj zasijala pod nami. Luna je priplavala na nebo in opazujoči so po skalovju metali dolge sence. Pridružil se jim je oskrbnik zavetišča.

Pripovedoval je o hudih bojih tu okrog. Od mame hrani te spomine. Dolgo je to pobočje Krna veljalo za nezavzetnega. Obvladovali so ga Avstrijci, starejši moški, potem pa Italijani, mlajši fantje. Italijani so Avstrijce pretentali tako, da so dali čez sebe vreče peska, da bi se branili pred naboji, avstrijski vojaki pa so mislili, da je menjava, da jim nesejo hrano. Sosednji grič Batognica je tako rekoč ves v rovih. 4100 kg nitroglicerina, ki je eksplodiral v njih, ga je znižalo za 40 metrov. Ob eksploziji je množica za vedno ostala v tem skalovju. Še pred časom mu je nekdo prinesel žalosten ostanek človeškega telesa. Svojo pripoved je končal: »Veste, vse te rože rastejo iz mladih fantov!«

Človeško mravišče iz Padske nižine se je pokazalo z množico pikčastih migetajočih lučk. Nekje na drugi strani je bila le sled svetlobe na nebu; oskrbnik je rekel, da je tam Ljubljana. Mraz nas je zbral v koči in počasi se je vsak znašel na svojem ležišču.

Večerni prizor in menjavanje barv se je ponovilo zjutraj na vzhodnem nebu. Pestrost dogajanja v ozračju pa je bila silnejša zvečer. Kaže, da sonce zjutraj hitreje dobiva moč, kar skrajša prelivanje barv in svetloba hitreje plamti po hribih in dolinah. Le v Soško dolino ni mogla, tam se je belila megla. Zato pa se je tik pod nami, obdana z vencem poti, toliko bolj izrazito kazala vasica Krn. K cerkvi se stiska nekaj hiš, nad njo pa so velike širja-

ve planinskih trat. Ko človek z višine gleda te razdalje, nehote pomisli, kako so otroci iz teh in drugih oddaljenih vasi hodili iskat šolsko učenost v večji kraj, še predvsem pozimi. Od bližnjega Vrsnega ločita to vasico globok gozd in hrib. Še druga človeška gnezda so se začela kopati v soncu.

Spet smo optali nahrbtnike in se spustili do sedla in se nato napotili na sosednji hrib Batognica. Tu so ostanki iz I. svetovne vojne še najbolj živi: bodeča žica, ostanki orožja, orodja, zanka za priklenjanje konjev, druge preproste križe, okrog venec iz bodeče žice. Lepo izdelane kamnite stopnice vodijo do bunkerja. Na vsakih toliko metrov je rov. V njem polovica žage na poteg. Oznaka rimske številke V nad enim od njih dokazuje, da je bilo vse natančno označeno. Na kamnitih ploščatih skalah so med drugim tudi ostanki človeških kosti. Obrambni jašek, iz katerega gledajo leseni koli, nas spremlja do sedla Na peskih. Tu velika, kapeli podobna stavba s kroglo na vrhu, ki bi lahko simbolizirala zemljo, zaključuje Bog ve kolikokrat prestreljeno območje. Steza se polagoma spušča in belino peščenja so začele prekinjati zaplate ruševja. Na sedlu smo se obrnili proti Krnskemu jezeru. Na hribu so moleli v zrak opusteli zidovi kasarne. Še nekaj hoje mimo opuščene planine s podrtimi stenami sirame in spet smo bili pri Koči ob Krnskem jezeru. Sonce je pripekalo in kratek počitek se je prilegel. Senca gozda nad dolino Lepe ne je bila spet prav prijetna. Kmalu smo spet dosegli izhodišče prejšnjega dne.

Izlet, ki ga je vodila **Anica Kavčič**, ni bil naporen, lahek pa tudi ne. A bil je lep. Za tiste, ki jih na te kraje vežejo rodinski spomini, pa je bil obarvan tudi s čustvi.

Milka Bokal

Osvajanje Govškega brda

Postavitve skrinjice z vpisno knjigo in žigom »9. 9. 1990 – dan planincev« se je udeležilo 10 pohodnikov. Naslednje leto je bil organiziran I. pohod na novo leto in se ga je udeležilo 29 pohodnikov. Tega leta se

je na vrh Govškega brda povzpelo 237 vpisanih obiskovalcev. Število obiskovalcev vrha z lepim razgledom daleč naokoli se je iz leta v leto večalo. Lani, leta 2000, jih je bilo vpisanih že 2595.

Na letošnjem, jubilejnem 10. pohodu 7. januarja je bilo vpisanih 196 pohodnikov, do lovske kočice pa je prišlo okoli 400 pohodnikov iz različnih krajev Slovenije, seveda največ okoličanov.

Vsako leto prireditelji – Planinska skupina TIM Laško skupno z oskrbnikom lovske kočice **Francijem in Marijo Napret** (pripravila sta tudi čaj za pohodnike) ter domačini – pripravijo kulturni program.

Tudi tokrat je zvenela lepa pesem iz grl Moškega pevskega zbora s Sedraža. Po pozdravu predsednice Planinskega društva Laško **Fanike Wiegela** so podelili nagrade za največ obiskov vrha, ki jih je prispevalo 14 sponzorjev. Na vrhu Govškega brda je bil v preteklem letu največkrat **Roman Vengust**, 226-krat (iz Belovega), izmed družin pa družina **Funkelj** iz Trnovega hriba, kar 84-krat.

Pod vrhom 811 metrov visokega Govškega brda so domačini Milka, Zvone, Janez in Lojze postregli z vročim čajem, suhim sadjem in okusnimi rogljici.

Od leta 1996 dobi vsak pohodnik izkaznico, za 3-, 5- in 10-kratno udeležbo pa še posebno priponko.

Tone Šterban

Dva velikana na mah

Dogodek v gorah ob koncu lanskega dopusta mi je zapustil grenak priokus, zato sem se odločila spraviti svoje misli na papir v prsojo bralcem Planinskega vestnika.

S prijateljico sva se odločili za »divjo turo«, ki se je začela s torkovim prenočevanjem v Tamarju. Da na prvi pogled nisva prav grozeči, bi lahko potrdila skupina Štajercev, ki so najin večerni prihod v omenjeno kočico, še preden nama je uspelo odpreti usta za »Dober večer«, pozdravili s »Tidve pa že ne bosta prišli do Jalovca«. No, najini načrti so vrh Jalovca postavljali na manj kot po-

lovico načrtovane ture, ki se je začela naslednjega dne ob šestih.

Po prvi uri sva si na razpotju za Jalovško škrbino privoščili sadni zajtrk, potem pa se mimo tropa ovac zagrizli v neprijazno melišče. Na Kotovem sedlu sva konsolidirali nahrbtnike in se naprej odpravili le z enim, najini pogledi pa so bili bolj kot Jalovcu, ki sva ga osvajali po lepo varovani poti, namenjeni Mangartu, najinemu pravemu cilju. Pogled na njegovo prostrano pobočje naju je navdajal s strahom in spoštovanjem pred popoldansko turo.

Sprejem na vrhu Jalovca je bil vse prej kot pričakovan, saj se je na njem s težavo razvrstilo 36 ameriških marincev, ki so preživljali nekaj poletnih dni v slovenskih gorah. Fantje so izrazili željo, da bi šli kar z nama, a je bilo njihovega veselja hitro konec, ko sva jim kot smer svojega odhoda pokazali nasproti ležečo goro. Ker so odšli z vrha pred nama, sva imeli kar precej dela, da sva jih na poti navzdol prehiteli – večina jih je bila v gorah prvič, Jalovec pa je za premierno turo kar pošten zalogaj.

Na Kotovem sedlu se nama je spet pridružil Andrejin nahrbtnik, potem pa sva pogumno zakorakali proti drugemu vršacu – in to najprej navzdol in spet navzdol; skoraj 45 minut sva se spuščali, preden sva srečali pot iz Koritnice in se spet obrnili v »pravo« smer. Odličen test za psiho!

Po krajšem vzponu po melišču sva napadli strmo travnato Mangartovo pobočje, ki ga je treba prečiti v celoti, saj je vrh na skrajni levi; do vrha pa sva spet lahko preizkusili svoje plezalne sposobnosti; pot ni zamenj klasificirana kot »zelo zahtevna«.

Pogled na Belopeška jezera je oznanil bližino cilja, srečanje z italijansko smerjo je še potrdilo pričakovanja o skorajšnjem vrhu – po dobrih desetih urah od jutranjega starta se je pravzaprav spodobilo, da sva bili na (višinskem) cilju poti. Še spust po krajši od obeh smeri, slovenski, ki sva jo kar nekajkrat prekleli, saj so bile noge po celodnevem pohajanju upravičeno utrujene, gora pa strma in krušljiva ter ne prav bogato posejana s klini in jeklenicami.

Vsega je enkrat konec in tako sva malo po šesti uri vkorakali v domnevni cilj poti, kočjo na Mangartskem sedlu, kjer pa zaradi razmeroma pozne ure in slabega vremena (začenjalo je deževati) potencialnih šoferjev ni bilo prav dosti.

Štoparsko srečo sva poizkusili kar pri prvem avtu, ki je speljeval od kočje, ampak so naju zavrnili z utemeljitvijo, da so v njem že trije ljudje in dve padali. Tako sva se peš podali še na zadnji, sicer malo manj načrtovani del poti in kmalu zaslišali nov avtomobilski hrup. Mlad par najinih let, s katerima smo v koči pol ure pred tem še razpravljali o vremenu, se je mimo najinega dvignjenega prsta odpeljal, kot da sva zrak – pa sva tam v koči naglas povedali, da sva utrujeni in že ves dan na nogah in da rabiva prevoz do prve glavne ceste. No, tudi v tretje ni šlo rado – tokrat je bil neumljen starejši italijanski par, ki naj bi po voznikovih kretnjah sodeč nekaj prevažal na zadnjih sedežih.

Precej razočarani nad planinsko solidarnostjo sva imeli srečo v četrtem poizkusu, ko so se mimo pripeljali babica, dedek in vnuček ter tako prekinili črno serijo in naju vzeli na suho. Dež je namreč že kar simpatično naletaval, pa tudi mraciti se je že začelo. Najini »rešitelji« so se s svojo prijaznostjo oddolžili še za prejšnje nesojene dobrotnike, nama pa je kljub temu nepravilnost prejšnjih treh šoferjev na

malenkostno uslugo porodila dvome o obstoju planinskega »tovariškega« duha. Edina tolažba ostaja upanje, da so bili omenjeni ljudje samo naključni obiskovalci, ki o planinski etiki (neustavljanje luštnim planinkam na gorskih cestah) – njihovo človečnost pustimo ob strani – nimajo prav dosti pojma.

Saša Mohorič, Škofja Loka

Izlet na planino Zapotok

Na OŠ Dobravlj – podružnica Vipavski Križ imamo planinski krožek. V programu dela načrtujemo pohode, spoznavamo nevarnosti v gorah, lik in opremo planinca, v knjižico Mladi planinec zapisujemo vtise s pohodov in vestno zbiramo žige planinskih postojank.

V soboto, 21. oktobra 2000, smo se zjutraj zbrali na avtobusni postaji in se z avtobusom odpeljali v Trento. Od izvira Soče smo se peš odpravili v strmino. Pot nas je vodila po bukovem gozdu. Preko mokrih skal so vodniki napeli vrv. Po treh urah smo prišli na planino Zapotok (1385 m). Opazovali smo v prelepem soncu jesensko gorsko pokrajino. Iz nahrbtnikov smo vzeli malico, se okrepčali, odpočili in prijetno poklepetali.

Zapustili smo planino in se počasi spustili v dolino. Zadnji postanek smo imeli v Trenti pri muzeju. Prijetno utrujeni smo se odpeljali proti domu.

Petra Tomažič,
učenka 2. razreda

Udeleženci izleta na planino Zapotok – vsi smo iz podružnične šole v Vipavskem Križu.

Ljubljana, **SPORT EXTREME**
Emporium, spodnja etaža
Šmartinska 152
tel./fax: 01 585 26 73

Maribor, **SPORT EXTREME**
City center, drugo nadstropje
Vita Kraigherja 5
tel./fax: 02 237 25 53

Novo mesto, **MAYA MAYA**
TPC Hedera
Ljubljanska 26
tel.: 07 393 11 28

sport
extreme

MAYA MAYA

- trgovine z opremo in oblačili za aktivnosti na prostem
- trgovine za pohodnike, planince, plezalce, tabornike...
- trgovine z najboljšimi oblačili iz najboljših materialov

S predložitvijo tega oglasa ali člansko izkaznico PD vam v decembru ob nakupu priznamo 10% gotovinski popust. Če želite katalog izdelkov MAYA MAYA, nas pokličite na brezplačno številko 080 11 66, e-mail: mayamaya@itu.si

SPONZOR PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

NACIONALNA FINANČNA DRUŽBA

Poblaščená družba za upravljanje investicijskih skladov